

CHALMERS

När butiker är passé gör *City Scenen* entré

Att bygga för scenkonst som en del av blandstaden

Examensarbete inom kandidatprogrammet

Affärsutveckling och entreprenörskap inom samhällsbyggnadsteknik

Anna Rydberg

Malin Rydberg

EXAMENSARBETE ACEX20-19-06

När butiker är passé gör *City Scenen* entré

Att bygga för scenkonst som en del av blandstaden

Examensarbete inom kandidatprogrammet

Affärsutveckling och entreprenörskap inom samhällsbyggnadsteknik

ANNA RYDBERG

MALIN RYDBERG

Institutionen för Arkitektur och samhällsbyggnadsteknik

Avdelningen för Byggnadsdesign

CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA

Göteborg, 2019

När butiker är passé gör *City Scenen* entré

Att bygga för scenkonst som en del av blandstaden

Examensarbete inom kandidatprogrammet

Affärsutveckling och entreprenörskap inom samhällsbyggnadsteknik

ANNA RYDBERG

MALIN RYDBERG

© ANNA RYDBERG/MALIN RYDBERG 2019

Examensarbete ACEX20-19-06

Institutionen för Arkitektur och samhällsbyggnadsteknik

Chalmers tekniska högskola 2019

Institutionen för Arkitektur och samhällsbyggnadsteknik

Avdelningen för Byggnadsdesign

Chalmers tekniska högskola

412 96 Göteborg

Telefon: 031-772 10 00

Institutionen för Arkitektur och samhällsbyggnadsteknik

Göteborg 2019

När butiker är passé gör *City Scenen* entré

Att bygga för scenkonst som en del av blandstaden

Examensarbete inom kandidatprogrammet

Affärsutveckling och entreprenörskap inom samhällsbyggnadsteknik

ANNA RYDBERG

MALIN RYDBERG

Institutionen för Arkitektur och samhällsbyggnadsteknik

Avdelningen för Byggnadsdesign

Chalmers tekniska högskola

SAMMANFATTNING

Syftet med examensarbetet var att undersöka om samhällsbyggnad kan sänka barriärerna för scenkonst samt hur scenkonst kan berika den byggda miljön. Ett av de resultat som presenteras i examensarbetet är att barriärerna för scenkonst kan sänkas genom att inkludera scenkonst i blandstaden. En annan viktig aspekt författarna noterat är paradigmskiftet som sker gällande digitaliseringen. Författarna vill därför belysa scenkonsten som ett alternativ till traditionell detaljhandel för att skapa hållbara levande bottenvåningar och en attraktiv centrummiljö.

Idag finns ett behov av scenutrymme i Göteborg för scenkonst. Författarna har skapat ett förslag på en lokal utformad för scenkonst som de valt att kalla *City Scenen*. Detta förslag är en modell för scenkonst-verksamhet i mindre skala som passar för lokaler i bottenvåningar i centrummiljö. För att presentera ett attraktivt förslag på en *City Scen* innebär förslaget en samverkan som kan öka flödet av människor till platsen. Samverkan medför även en ekonomisk lättnad och ekonomisk hållbarhet för de verksamheter som samverkar. Förslaget är i linje med nya Blandstaden 2.0 där lokaler delas över verksamhetsgränser.

Syftet har varit att ta reda på vilka barriärer som finns för scenkonst för att ta fram ett verksamhetsförslag där barriärer är låga och accessen är hög. Förslaget samt underlag för detta är framtaget efter att författarna samlat in empiri i form av litteraturstudier, internetstudier, kvantitativ undersökning i form av enkätundersökning samt kvalitativa intervjuer med en variation av bransch-kunniga inom såväl scenkonst, näringsliv som byggbranschen.

Nyckelord: Kulturellt värdeskapande, Kulturanalys, Stadsplanering, Hållbarhet, Kulturell hållbarhet, Scenkonst, Dans

When retail is past one's prime it will be City Stage time

To build for performing arts as a part of the mixed city

*Degree Project in the Bachelor's Programme
Business Development and Entrepreneurship*

ANNA RYDBERG

MALIN RYDBERG

Department of Architecture and Civil Engineering
Division of Building Design
Chalmers University of Technology

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to study how environmental and building planning can lower the barrier for performing arts, and how performing arts can enrich the built environment. One of the results presented in this thesis for Bachelor degree is that the barrier for performing arts can be lowered by including performing arts in the Mixed-used city. Another important aspect to the results presented is the paradigm shift towards digitization that the authors to this Bachelor thesis noticed in society. Because of this shift the authors of this Bachelor thesis would like to illuminate performing arts as an alternative to retail-spaces located on ground floors in the city center to create sustainable active ground floors in city centers.

In Gothenburg there is a desideratum regarding stage spaces for performing arts. In this Bachelor thesis the authors has made a proposition of a stage space called *City Scenen* (translates into *The City Stage*). The proposition is a model for a small-scaled performing arts space suitable for ground floor space in a city center. The proposition *City Scenen* includes intercommunion with different business to raise the flow of people passing by and therefore become more appealing and attractive. Intercommunion will contribute with a financial relief as well as economic and ecologic sustainability for the companies that cooperate. The *City Scenen* is designed to fit Mixed-used buildings where buildings and spaces are cooperated.

The purpose has been to find the barriers for performing arts and design a proposition with as low barriers and as high access as possible. The proposition as well as the underlay for *City Scenen* is produced by the authors and based on the empirical data collected in literature study, internet study, quantitative survey in the shape of internet survey, qualitative study in the shape of interviews with industry experts from performing arts as well as enterprise and the building trade.

Key words: Cultural value, Culture analysis, Urban planning, Sustainability, Cultural sustainability, Performing arts, Dance

Innehåll

SAMMANFATTNING	I
ABSTRACT	II
INNEHÅLL	III
FÖRORD	V
VERKSAMHETSSPECIFIKA TERMER	VI
1 INLEDNING	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte	2
1.3 Avgränsning	2
1.4 Precisering av frågeställningen	3
2 TEORETISK REFERENSRAM	5
3 METOD	7
3.1 Omvärldsanalys	7
3.2 Litteraturstudie	8
3.3 Digitala Internetkällor	8
3.4 Intervju	8
3.5 Enkätundersökning	10
4 EKONOMI, STRUKTUR OCH MARKNAD	12
4.1 Ekonomi	12
4.1.1 Finansiering av kulturverksamheter	12
4.1.2 Intäkter - sammanställning av biljettintäkter	12
4.1.3 Slutkund för verksamheten	14
4.1.4 Hyresnivåer för kulturella verksamheter i Göteborg	15
4.1.5 Hyresnivåer i förhållande till marknadshyror i Göteborg	16
4.1.6 Lönestruktur för kulturarbetare	17
4.2 Möjligheter och risker för fastighetsägare	17
4.2.1 Risker för fastighetsägare	17
4.2.2 Samarbeten mellan fastighetsägare och kultur	18
4.2.3 Blandstaden och levande bottenvåningar	18
4.2.4 Värdeskapande för staden	20
4.2.5 Co-working space	20
5 HÅLLBARHET	22
6 RESULTAT	23
CHALMERS, Arkitektur och samhällsbyggnadsteknik, Examensarbete ACEX20-19-06	III

6.1	Resultat och analys av enkät	23
6.2	Kartläggning av scenkonstverksamheter i Göteborgområdet	40
6.2.1	Kartbilder och aktörer	40
6.2.2	Sammanställning av kartläggningen	43
6.2.3	Observation kartläggning	46
6.3	Referens Scener	47
6.3.1	New World Stages	47
6.3.2	Alternativ till den klassiskt utformade teaterscenen	48
6.4	Kluster	49
7	RESULTAT: CITY SCENEN	52
7.1	<i>City Scenen</i> verksamhet och förvaltning	52
7.1.1	Kommunikation med konkurrenter	52
7.1.2	Ekonomiska förutsättningar <i>City Scenen</i>	52
7.1.3	Lokalens skick ur förvaltningsperspektiv	53
7.1.4	Samverkan i lokalerna	53
7.2	Utformning av <i>City Scenen</i>	55
7.2.1	<i>City Scenen</i> ritning	55
7.2.2	<i>City Scenen</i> lokalprogram	56
7.2.3	Rumsbeskrivning ur David Harveys perspektiv	63
7.2.4	Rumsbeskrivning referens	66
7.3	Tekniska krav <i>City Scenen</i>	67
7.3.1	Arbetsmiljö <i>City Scenen</i>	67
7.3.2	Hygienkrav storkök	71
7.3.3	Brandklass <i>City Scenen</i>	72
7.4	Verksamhet <i>City Scenen</i>	76
7.4.1	Business Model Canvas (BMC) <i>City Scenen</i>	76
7.4.2	SWOT-analys <i>City Scenen</i>	76
8	DISKUSSION	80
8.1	Frågeställningen	80
8.2	Metod	84
8.2.1	Kvalitativa intervjuer	84
8.2.2	Enkätstudie	84
8.2.3	Litteratur- och Internetkällor	84
9	SLUTSATS	85
	REFERENSER	86
	BILAGA 1	94

Förord

Detta är ett examensarbete med omfattning på 15 högskolepoäng för kandidatexamen på Affärsutveckling och entreprenörskap inom samhällsbyggnadsteknik vid Chalmers tekniska högskola. Programmet omfattar 180 högskolepoäng under tre års heltidsstudier. Arbetet är skrivet av två studenter vid institutionen för Arkitektur och samhällsbyggnadsteknik under våren 2019, handledare och examinator var Nina Ryd.

Tack till alla som svarat på online-undersökning, de företag, konstnärer och privatpersoner som bidragit med personliga samtal och svarat på intervjuer samt de som visat intresse för samtal. Tack till opponenterna Niclas Nilsson och Adam Timrås för värdefull feedback som gjorde det möjligt att spetsa till examensarbetet ytterligare. Sist men inte minst ett stort tack till handledare och examinator vid Chalmers tekniska högskola Nina Ryd för stöd och vägledning under arbetsprocessen.

Göteborg juni 2019
Anna Rydberg och Malin Rydberg

VERKSAMHETSSPECIFIKA TERMER

Blackbox: En blackbox är en modern form av det klassiska scenrummet och skapar ett multifunktionellt scenrum (Vara kommun, u.å.b.). Utformningen av detta scenrum består av ett rum med svarta väggar, tak och golv. Publikplatser skapas av att stolar ställs ut på den plats som önskas och ger därför en väldigt flexibel scenmiljö.

Gästspel: En artist som besöker en annan ort eller scen för att ge ett tillfälligt framträdande (Svenska Akademiens ordböcker, 2018.a.).

Kommersiell scenkonst: (motsats till konstnärlig/ icke kommersiell scenkonst)
Följande ämnesspecifika term är förklarad och sammanställd av författarna till denna uppsats. Scenkonst som i första hand har ett vinstsyfte. Den kommersiella scenkonsten tilltalar en bredare publik. För att få en enklare ytlig förståelse på vad författarna menar sätter de den kommersiella scenkonsten i sammanhanget Let's Dance. Let's Dance är ett underhållningsprogram som visas i TV4 där kända svenskar tävlar i dans tillsammans med proffsdansare.

Kommersiella skalan: I uppsatsen nämns den kommersiella skalan som ett uttryck för att på ett generaliserat sätt beskriva scenkonstens genre. Författarna menar inte att skalan är svartvit med icke-kommersiell scenkonst och kommersiell scenkonst. De flesta scenkonst-verk befinner sig i gråskalan mellan dessa ytterligheter. I de kvalitativa intervjuerna som är gjorda till uppsatsen har denna skala flera gånger påtalats men ej definierats. Det som beskrivits i intervjuerna är en fingertopps-känsla där icke-kommersiella aktörer inte skulle kunna samarbeta med kommersiella aktörer inom samma konstnärliga gren. Det har framkommit att det är troligare att verksamheter på samma del av grå-zonen i den *kommersiella skalan* skulle kunna ha konstnärliga utbyten inom olika discipliner, exempelvis dans och musik. Definitionerna och indelningen har gjorts av författarna.

Konstnärlig/ icke kommersiell scenkonst: (motsats till kommersiell scenkonst)
Följande ämnesspecifika term är förklarad och sammanställd av författarna till denna uppsats. Scenkonst som inte i förstahandsval har ett vinstintresse. Huvudsyftet är att framföra visionen hos skaparen till det konstnärliga verket. Den konstnärliga/icke kommersiella scenkonsten tilltalar ofta en smalare inbiten publik. För att få en enklare ytlig förståelse på vad författarna menar sätter de den icke kommersiella scenkonsten i sammanhanget veckans föreställning på SVT. På lördag kvällar visar SVT veckans föreställning som bland annat visat Alexander Ekmans nutida version av *Svansjön*. För att ge en djupare bild presenterar författarna några paralleller till andra uttrycksformer:

Schlager (kommersiellt)	Experimentell jazz (icke kommersiellt)
Romantisk komedi (kommersiellt)	Dogma 95 (icke kommersiellt)

Kulturarbetare: En person som arbetar med ett konstnärligt yrke (Svenska Akademiens Ordböcker, 2018.b.).

Performance: Konstformen performance härstammar från bildkonsten och är konst som uppförs ”här och nu” (Moderna Museet, 2019). Många gånger kan performance likna dans eller teater, det är inte alltid knivskarpa gränser mellan performance och dessa discipliner.

Personliga och kulturella tjänster: Begreppet framkommer i uppsatsen i samband med statistik. Det är en indelning gjord av Statistiska Centralbyrån och syftar till tre huvudgrupper ”kultur, nöje och fritid”, ”annan serviceverksamhet” samt ”förvärvsarbete i hushåll” (statistikmyndigheten, 2009).

Residens: Det svenska uttrycket av Artist-in-residence, ibland kallat residenskonstnär, i folkmun kallas det för residens. Residens är ett begrepp gällande uppehåll och lån av lokaler eller scen (Artist-in-residence, 2018, 19 juni). Till ingen eller liten kostnad kan konstnärer få husera och repetera på den scen eller institution som erbjuder residens. I utbyte kan konstnären få hålla workshops eller ha föreläsningar och/eller samtal.

Rå: Rör belägna i tak (kan även vara väggar) där scenbelysning fästs (Sandström, 2012).

Scenkonst: Enligt Svenska Akademiens Ordböcker (2018.c.) syftar förklaringen till det sceniska rummet, teater, och dess konstnärliga verksamhet. Scenkonst som ämnesspecifika term är förklarad och sammanställd av författarna till denna uppsats. Konstnärligt verk som framförs på en scen eller inför publik.

1 INLEDNING

Författare till detta kandidatarbete är Anna Rydberg och Malin Rydberg. Uppsatsen är examensarbete under våren 2019 på Affärsutveckling och entreprenörskap inom samhällsbyggnadsteknik på Chalmers tekniska högskola.

Syftet i korthet med kandidatarbetet är att studera scenkonstlokaler i relation till byggherrar med förhoppning om att redovisa ett ekonomiskt och socialt hållbart alternativ för scenkonst i stadens centrum. I detta kapitel redogörs den fullständiga frågeställningen samt bakgrund, syfte, avgränsning, precisering av frågeställningen. Vidare i uppsatsen redovisas förslag för hur scenkonstverksamhet kan se ut för att implementeras i olika områden och efter genre, framtaget med grund i intervjuer samt enkätundersökning.

1.1 Bakgrund

Samhället står just nu inför ett paradigmskifte (Business Region, u.å) där digitaliseringen kommer förändra och utveckla centrumkärnans nuvarande handelssituation. Enligt branschorganisationen för detaljhandel (Svensk Handel AB, 2018) ser prognosen för detaljhandeln 2025 ut att minska radikalt, mer om detta i går att läsa senare i uppsatsen i Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.2.4.

Enligt Boverket (2012) flyttar allt fler verksamheter från städernas centrum, till köpcentrum i utkanten av eller utanför staden. Med anledning av detta vill författarna skriva detta kandidatarbete för att redovisa alternativet med kulturverksamhet och scenrum i städernas centrum. Enligt Boverket (2012) skapas trygghet när många människor är i rörelse och det skapas en anonymitet. En annan viktig aspekt gällande flödet av människor, är paradigmskiftet som sker gällande digitaliseringen (Business Region, u.å.a) vilket påverkar detaljhandeln. Författarna vill därför belysa scenkonsten som ett alternativ till traditionell detaljhandel för att skapa hållbara levande bottenvåningar och en attraktiv centrummiljö.

En annan byggsten till denna uppsats är FNs globala mål (UNDP, 2015). För att kunna uppnå delmålet kommer konsumtionen behöva skifta fokus från saker och fysiska ting till upplevelse och kultur. Det är viktigt för samhällsekonomin (Johansson, 2017, 8 september) att vi fortsätter konsumera för att ekonomin ska vara hållbar, därför är konsumtionen av kultur en positiv möjlighet för att uppnå FNs mål 12. Genom att konsumera kultur och upplevelser lokalt bidrar privatpersoner i samhället till både välbefinnande i ekonomin och samtidigt en hållbar utveckling för miljön. Även centrum för konsumtionsvetenskap (Johansson, 2017, 8 september) menar att trender visar att konsumtionen minskar och att en kulturupplevelse är ett sätt att konsumera hållbart.

Författarna menar att det kommer krävas andra typer av verksamheter än handel och dylikt i stadens centrum både för att upprätthålla en levande stadskärna men även för att skapa arbetsmöjligheter. Författarna vill även redovisa kulturplatser som lockar besökare såväl dagtid som kvällstid och på så sätt kan skapa tryggare hållbar stadsmiljö. Senare i uppsatsen redovisas även möjliga klustringsverksamheter för att

uppnå ett flöde av människor under flera av dygnets timmar, mer om detta i Kapitel 6, speciellt avsnitt 6.4.

Därför är målet med detta examensarbete att presentera förslag för *City Scenen* framtaget efter kvalitativa intervjuer, kvantitativ enkätundersökning samt litteratur- och internetstudie. *City Scenen* presenteras i Kapitel 7.

1.2 Syfte

Syftet med examensarbetet var att undersöka om samhällsbyggnad kan sänka barriärerna för scenkonst samt hur scenkonst kan berika den byggda miljön. Ett av de resultat som presenteras i examensarbetet är att barriärerna för scenkonst kan sänkas genom att inkludera scenkonst i blandstaden. I denna uppsats har insamlad data använts i syfte att ta fram ett förslag på en scenkonstverksamhet, *City Scenen*. I uppsatsen redogörs olika exempel på scenkonstverksamheter i Göteborgsområdet i en marknadsanalys. Scenkonstbranschens olika genrer och strukturen på olika verksamheter är något som åskådliggörs i rapporten. Detta för att visa hur barriärer för scenkonst kan sänkas samt att värdesätta scenkonst ur ett byggherreperspektiv. Målet är att redovisa de vinster som kan genereras gällande värdeskapande och hållbarhet för en byggherre eller fastighetsägare som väljer att placera en teater/scen i sitt område.

Syftet är inte att bekräfta en befintlig teori utan att hitta gemensamma nycklar i de studerade fallen för att kunna skapa en gynnsam hållbar *City Scen*, för såväl scenkonstutövare som fastighetsägare.

Frågeställningen är **hur kan samhällsbyggnad sänka barriärerna för scenkonst?** Samt en analys av marknaden och affärsmodeller som grund för fastighetsutveckling vid byggnation av scener och rum för scenkonst. Syftet med frågeställningen är att via en nulägesanalys och undersökningar redogöra hur scenkonstverksamhet kan vara ett attraktivt alternativ i blandstaden. Inhämtade data analyserades för att kartlägga förhållanden till fastighetsutveckling samt stadsplanering. Slutsatserna gäller bland annat ekonomi samt möjligheten att skapa attraktiva mötesplatser. Rapportens syfte är också att beakta effektmål samt marknadsanalys som sätts i tidigt planeringsskede av fastighetsutvecklingsföretag (Ryd, 2017). Data som tagits fram och beaktas är del av affärsplaneringen som är väsentlig vid utveckling av nya områden. Resultatet ska kunna bidra med slutsatser som kan komma att användas vid byggnation och planering av scenrum.

1.3 Avgränsning

En avgränsning sker i form av geografiskt läge då frågeställningen främst undersökts i Göteborgsområdet.

En annan avgränsning är att rapporten ska vara grund för planering av fastighetsutveckling med fokus på scenkonstverksamheter. Avgränsningen ur ett tidsperspektiv riktas mot planeringsskedet för byggnation.

Undersökningen och rapporten är inriktad på scenkonst, främst dans, för att få en större förståelse har scenkonst inom olika typer av genrer undersökt. Anledningen till

detta är att många av de observerade scenerna i Göteborgsområdet, exempelvis Atalante (Suhaid Gustafsson, personlig kommunikation, 26 februari 2019) samt Konstkollektivet (Fallström & Ljungberg, personlig kommunikation, 5 mars 2019), har verksamheter med en variation av scenkonst. Denna avgränsning syftar även till att besvara frågeställningen gällande vilka scenkonstformer som skulle komplettera varandra samt bidra till ett gynnsamt kluster och samverkan mellan verksamheter. Variation av scenkonst är representerad för att det kan ge sammanhang och nyckelfaktorer som krävs för att göra en korrekt omfattande marknadsanalys av scenkonstverksamheter i Göteborgsområdet.

Studiens fokus och undersökning är som nämnts ovan Göteborg med omnejd, exempelvis Mölndal och Borås inkluderat. Detta då de är angränsande kommuner med pendlingsavstånd. Scenkonstverksamheter i de områdena är därför inkluderade vid undersökningar gällande marknadsanalys. Resultatet i uppsatsen är däremot inte avgränsat till någon geografisk plats. Författarna anser resultatet anpassningsbart på fler städer än Göteborg, även om *City Scenen* är ett resultat av de undersökningar som gjorts i det avgränsade geografiska området.

1.4 Precisering av frågeställningen

Den primära frågeställningen som behandlas i denna uppsats är: **hur kan samhällsbyggnad sänka barriärerna för scenkonst?** I senare kapitel redovisas väsentliga parametrar som underlag för en analys av marknaden och affärsmodeller som grund för fastighetsutveckling vid byggnation av teater och scenrum i Göteborgsområdet. Efter framtagande av data har slutsatser dragits gällande vad som är gynnsamt för scenkonstverksamhet, vilket kan bidra till värdeskapande samt öppna verksamheten för en bredare publik.

För att stödja huvudfrågeställningen har följande del-problem studerats:

- Hur kan samhällsbyggnad sänka barriärer för scenkonst?
- Hur påverkar den byggda miljön accessen och nyfikenheten på scenkonstverksamhet?
- Hur ser verksamheternas betalningsförmåga ut till hyresvärd, vilka bidrag finns för ovannämnda verksamheter samt vilka hyresnivåer har den typen av verksamhet idag?
- Kartläggning av scener och teatrar samt scenkonst-grupper och utövare i Göteborgsområdet för att analysera nuläget i ett utbud/efterfrågan perspektiv.

Del-problemen är utformade för att ge underlag till huvudproblemet.

En marknadsanalys i fastighetsbranschen är en grund för att få svar på frågor som vad som bör satsas på ur ett ekonomiskt perspektiv och som grund för marknadsvärdesbedömning av fastigheten (Brunes, 2015). Det har även analyserats andra värden som vikten av mötesplatser och blandstad, vilket indirekt bidrar till

ekonomisk vinning och en trygg stad.

Marknadsanalysen ligger även till grund för att kartlägga de potentiella barriärer som finns för att en bred publik ska nå scenkonsten.

2 TEORETISK REFERENS RAM

Författarnas teoretiska utgångspunkt till detta examensarbete är till stor del kunskapen från tidigare kurser på programmet Affärsutveckling och entreprenörskap inom samhällsbyggnadsteknik på Chalmers Tekniska Högskola. I de flesta av kurserna på Affärsutveckling och Entreprenörskap inom samhällsbyggnadsteknik utgår teorier och fakta från ett byggnads-, fastighetsägar- eller byggherreperspektiv. Kunskapen att skapa ett byggnadsprogram är ett av lärandemålen i Ombyggnad och fastighetsutveckling¹. De värden som genereras av olika komponenter gällande byggnad eller verksamhet är något som kursen Den byggda miljöns värde² belyser. Då främst ur tidsperspektivet för planeringsstadiet och tidiga skeden av byggnation. I en annan kurs Fastighetsfinansiering³, var syftet att skapa en verksamhet och visa på lönsamhet i verksamheten ur bankens perspektiv i utlåningssyfte till den tänkta verksamheten. För att undersöka ovanstående krävdes olika typer av marknadsanalyser ur ett utbud-efterfrågan perspektiv samt redovisning ur ett helhetsperspektiv av den tänkta verksamheten.

Med den bakgrunden har *City Scenens* verksamhet presenterats, även de ekonomiska aspekterna i förhållande till marknaden. Detta presenteras i Kapitel 7 där en analys har gjorts på de marknadshyror som finns i det område som presenteras i Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.1.4 samt 4.1.5. Affärsutveckling och entreprenörskap inom samhällsbyggnadsteknik innefattar även en kurs (Affärsutveckling och entreprenörskap⁴) där ett förslag och utveckling av en vald verksamhet tas fram. Då med verksamheten som fokus istället för byggnaden eller fastighetsägaren. Metoder presenterade i denna kurs har använts som underlag för att precisera verksamheten *City Scenen*. Marknadsanalys och verksamhetsanalys av det slag som presenteras i denna uppsats är något som varit en väsentlig del i flera av kurserna på programmet men främst med grund i kursen inom Marknadsföring⁵. Detta är några av de kurser inom Affärsutveckling och entreprenörskap inom samhällsbyggnadsteknik som bidragit till författarnas val av frågeställning och utformning.

Författarna har även kunskap inom det valda verksamhetsområdet för detta examensarbete. Väsentligt för uppsatsens validitet är att författarna är utexaminerade från Balettakademiens yrkesdanslinje i Göteborg och har över 10 års erfarenhet vardera på området, då författarna har undervisat i dans samt frilansat som professionella dansare.

Som teoretisk referensram för denna uppsats har kurslitteraturen för Affärsutveckling och entreprenörskap Loopa (Lärk Ståhlberg & ben Salem Dynehäll, 2014) använts, där olika modeller för utveckling av verksamhet presenteras. Ur denna litteratur används Business Model Canvas (BMC) för att på ett teoretiskt sätt strukturera och visa på författarnas framtagna verksamhet efter resultat från litteraturstudie, kvalitativa intervjuer samt kvantitativ enkätstudie. För sammanställning av resultatet gällande den kvantitativa enkätstudien se Kapitel 6, speciellt avsnitt 6.1).

1 Ombyggnad och fastighetsutveckling (ARK665)

2 Den byggda miljöns värde (ARK660)

3 Fastighetsfinansiering (ARK690)

4 Affärsutveckling och Entreprenörskap (TEK575)

5 Marknadsföring (TEK530)

En teoretisk referens som använts för att beskriva verksamheten har en SWOT-analys (Axelsson & Agndal, 2012) gjorts med stöd från kurslitteraturen till kursen inom marknadsföring (se Kapitel 7, speciellt avsnitt 7.4.2).

För att beskriva rummets dimensioner på ett bildligt sätt har författarna använt Harveys modell från *Den globala kapitalismens rum* (2004). Valet av modell är baserat på att denna modell på ett nyanserat sätt redogör för ”det absoluta rummet”, ”det relativa rummet (tidrummet)” samt ”det relationella rummet (tidrummet)” ur olika perspektiv. Harveys modell redogör därför mer än enbart den rumsliga definitionen ur ett byggnadstekniskt perspektiv, se Kapitel 7, speciellt avsnitt 7.2.3.

3 METOD

Som underlag för analysen i denna rapport har undersökningsstrategin flermetodsforskning använts. Angreppssätten innebär att såväl kvalitativa som kvantitativa metoder har använts. Enligt Bryman och Bell (2018) blir analysen inte komplett utan såväl kvalitativ som kvantitativ empiri inom flermetodsforskning. Tolkande av kvalitativa data som tar hänsyn till den sociala verkligheten där kvantitativ data inte ger samma syn. Författarnas utgångsläge är att kvalitativa data väger tyngre i studier gjorda till denna uppsats. I detta projekt grundas analysen främst på uttalanden från aktiva scenkonstnärer samt tjänstemän från kultur- och byggbolag. För att skapa en fullständig analys har kvalitativa data samlats in, analyserats och kompletterats med kvantitativa data. Författarna har på så sätt erhållit en tydligare bild över vad scenkonstpubliken förväntar sig och önskar av den byggda miljön och scenkonstlokaler. Analys och jämförelse har gjorts mellan metoderna för att insamlad kvantitativ data ska stödja erhållna kvalitativa data. En komparativ design, det vill säga jämförelse mellan olika scenkonstverksamheter är utförd för att förfinas författarnas förslag på *City Scenen*.

För att kunna se samband och göra antaganden gällande scenkonstverksamhet kopplat till fastighetsutveckling har den valda strategin passat syftet. Undersökningen var riktad mot multipla-fallstudiedesign för att utveckla en teori kring scenkonst och lönsamhet i motsats till att befästa befintlig teori.

Revit har använts för att på ett tydligt sätt definiera och redogöra för författarnas resultat i utformningen av verksamheten. Revit är en mjukvara för arkitektoniskt skapande som används för att rita upp och tekniskt utforma 2D eller 3D modeller (Autodesk, 2019). Författarna har tidigare använt denna mjukvara i kurserna Byggnaders funktioner och utformning (BOM205) samt Ombyggnad och fastighetsutveckling (ARK665).

Benchmarking är gjord för att göra jämförelser med konkurrenter i utvecklingssyfte (Svenskt ekonomilexikon, u.å). Författarnas kunskap inom detta är främst från kursen Projektledning (TEK371). I denna uppsats har benchmarking gjorts för att skapa en bredare förståelse för hur olika otraditionella teaterscener kan vara utformade.

Informationsinsamlingen till detta examensarbete har utöver litteraturstudie och Internetkällor varit kvalitativa intervjuer och kvantitativa enkäter. Underlaget till utformningen av intervjuerna har varit kursen CIU306 Akademiskt skrivande och kurslitteraturen Företagsekonomiska forskningsmetoder (Bryman & Bell, 2018).

I kommande avsnitt redogörs vardera form för empiriinsamling.

3.1 Omvärldsanalys

Omvärldsanalys har gjorts med hjälp av kartläggning av aktörer samt sekundär analys av data. Frågeställningen är inriktad mot scenkonstverksamheter i Göteborgsområdet. För att kunna intervjua och göra ett så rättvist urval som möjligt på undersökningen har en kartläggning gjorts över de aktörer som idag är aktiva inom dans- och scenkonst i Göteborgsområdet, samt genom att samla information i litteratur och

myndighetsregister och göra sekundära analyser för att säkerställa att kartläggningen är representativ.

Omvärldsanalysen har även varit en grund för att kunna fastställa andra samband och hitta gemensamma nycklar mellan verksamheterna.

3.2 Litteraturstudie

Litteraturen som använts för litteraturstudie är delvis tillhandahållen av handledare och examinator Nina Ryd på Chalmers Tekniska Högskola, samt tidigare kurslitteratur från programmet Affärsutveckling och Entreprenörskap inom samhällsbyggnadsteknik på Chalmers Tekniska Högskola. Fullständiga litteraturhänvisningar återfinns i referenslistan.

3.3 Digitala Internetkällor

För att få validitet till slutsatser har bland annat rapporter, lagar och stadgar studerats via Internet Databaser. Däribland har rapporter från Myndigheten för kulturanalys, regeringen och Boverket studerats.

För informationssökning för digitala källor har databaserna Google Scholar och Scopus använts och sedan har sammanställning gjorts i Mendeley. Sökorden har då varit "kultur värdeskapande", "culture analysis" "urban planning", "cultural sustainability". Sökningar har även gjorts på andra ord och fraser, däribland de nyckelord som är presenterade för detta examensarbete, dock utan att finna relevanta studier för denna uppsats. Därför har nyckelord valts för att komplettera ur ett fastighetsperspektiv från denna uppsats. I de vetenskapliga artiklar och studentarbeten som hittats har författarna, för att ge validitet, i den utsträckning som det är möjligt utgått från angiven källa i författarnas hänvisningar. Sökprocessen efter kompletterande källor har letats upp på internet samt i litteratur.

3.4 Intervju

Efter att en första enkel kartläggning gjorts valdes aktörer ut och kontaktades. Efterföljande arbete var framtagande av väl övervägda intervjufrågor som ställdes till intervjuobjekten. Intervjuerna genomfördes genom samtal eller mailkonversation. Insamlade data användes sedan för analys genom metoden komparativ design för att belysa aspekter kopplade till de intervjuade aktörernas verksamheter, i synnerhet interagerande med stadsplanering och fastighetsutveckling.

En viktig parameter vid val av referensobjekt till kvalitativa intervjuer är att olika sektorer är representerade, både offentlig och privat, för att befästa eller dementera skillnaden mellan offentlig och privat sektor. Ett hinder var att antalet aktörer är fåtaliga, vilket medför att slumpens inverkan på resultatet gör att validiteten av analyserad data sänks.

Kvalitativa data har samlats in i form av personliga intervjuer där utgångspunkten var strukturerad intervju som rör sig mot semistrukturerad. Målet med de kvalitativa intervjuerna var att deltagarna skulle vara bransch-kunniga på olika sätt, spannet var

från tjänstemän på kommunen och i fastighetsbranschen till kulturarbetare. Denna blandning var nödvändig för att hitta gemensamma nämnare för policys och praktik. Komplement till detta var en kvantitativ enkätundersökning för att få en uppfattning om hur mottagarna, besökarna såg på scenkonstverksamhet. På så sätt kunde verksamheten ringas in från olika håll och slutsatser dras från såväl skaparnas, professionella aktörers, och brukarnas, publikens, perspektiv.

Vid val av intervjupersoner gjordes en sammanställning av olika aktörer i Göteborgsområdet. Aktörerna kategoriseras utifrån verksamhetens inriktning och form. Inom scenkonstverksamheterna gjordes även en kategorisering efter genre. Efter detta kontaktades minst en i varje kategori i syfte att skapa en bred bild av marknaden samt högre validitet på insamlad data.

De som har intervjuats under våren som underlag för detta kandidatarbete är:

Kulturella verksamheter

Cecilia Suhaid Gustafsson Konstnärlig ledare Atalante, Göteborg 26 februari 2019.

Atalante är en nutida konstscen som erbjuder gästspel och residens. Atalante medfinansieras av Göteborgs Stad, Västra Götalandsregionen och statens kulturråd (Atalante, u.å.). Atalante arbetar med en bred repertoar med huvudprioritet på nutida koreografi, experimentell musik samt samtida scenkonst.

Johanna Byström Kulturprojektledare och Alexandra Diamand Kulturprojektledare ONYX Kulturproduktion, Göteborg 27 februari 2019.

ONYX kulturproduktion är ett Göteborgsbaserat bolag inom kulturproduktion, projektledning samt management (ONYX kulturproduktion, u.å.).

Sara Samuelsson Teaterhuset, Mölndal (mailintervju) 3 mars 2019.

Teaterhuset i Mölndal huserar i en gammal lada från 1700-talet och erbjuder teaterkurser samt teateruppsättningar på såväl sin egen scen som återkommande gästspel i Gunneboskogen (Teaterhuset, u.å.). Teaterhuset är en ideell förening som bildades 1991.

Anna Fallström verksamhetsansvarig och projektledare samt Johanna Ljungberg administratör Konstkollektivet, Mölndal 5 mars 2019.

Konstkollektivet startades 2014 av en grupp skådespelare och artister (Konstkollektivet, 2017). Verksamheten är en ideell medlemsförening och erbjuder repetitionslokaler och arbetsrum samt en nätverksplats. Konstkollektivet erbjuder även workshops samt driver en kvartersscenen.

Ann Lundberg Chefsproducent dans och teater Regionteater Väst i Borås, Göteborg 21 mars 2019.

Regionteater Väst AB drivs på uppdrag av Västra Götalandsregionen samt Uddevalla kommun (Regionteater Väst, u.å.). Regionteater Västs scenproduktioner riktas enbart till barn och unga, de har ett danskompani som huserar i Borås och en teatergrupp som huserar i Uddevalla. 80 % av föreställningarna med danskompaniet och teatergruppen sker på turné ute på skolor.

Göteborgs stad

Victoria Alarik Danskonsulent/utvecklare och Jonna Wakeham Ölund Dansutvecklare
Kulturförvaltningen Göteborgs Stad, Göteborg 26 mars 2019.

Enligt V. Alarik har danskonsulten ett politiskt uppdrag att främja och tillgängliggöra danskonst och danskultur för barn och unga i Göteborg (personlig kommunikation, 2019, 26 mars). Uppdraget som dansutvecklare som är ett strategiskt utvecklingsuppdrag för att stärka förutsättningarna för den fria danskonsten i Göteborg.

Rasmus Heyman Gruppchef Kulturella och kreativa näringar Göteborg, Göteborg 2 april 2019.

Business Region i Göteborg är ett icke vinstdrivande aktiebolag som ägs av Göteborgs stad (Business Region Göteborg, u.å.c). Business Region Göteborg omfattas av Göteborgs kommun samt tolv närliggande kommuner och verkar för näringslivsutvecklingen för denna region (Business Region Göteborg, u.å.b). Göteborg har fokus på 15 branscher där Kulturella och Kreativa näringar är en av dem. Business Region Göteborg skapar en mötesplats samt hjälper företag på flera sätt inom kreativa och kulturella näringar.

Fastighetsbolag med relation till scenkonst

Jenny Tønning projektutvecklare MölnDala Fastighets AB, Mölndal 14 mars 2019.

Det kommunala fastighetsbolaget MölnDala Fastighets AB driver stadsutvecklingsprojektet med en helt ny stadsdel i Mölndal; Forsåker (MölnDala Fastighets AB, u.å.). MölnDala Fastighets AB vill skapa en ny stadsdel som ska vara en destination med tre fokusområden där skapande kultur och dans står i fokus (Forsåker, 2019).

På grund av tidsaspekten hos såväl examensarbetets kurstid samt de tillfrågade, kunde inte alla intervjuer genomföras trots intresse från andra aktörer. De som författarna varit i kontakt med angående personlig intervju är Lars Persson konstnärlig ledare Tredje våningen (som svarat på kortare frågor via mail vilka är representerade i uppsatsen), Anna Wennerbeck Embla dans och teater, Matilda Reiderstedt Idrotts- och föreningsförvaltningen Göteborg, Pia Areblad Verksamhetsstrateg Business Region Göteborg. Ett intresse för mailintervju fanns från Alexandra Topalov Utbildningsledare på Balettakademien i Göteborg, Linnéa Fredriksson Kommunikationsansvarig på Stora Teatern i Göteborg och Pernilla Wagnborg Marknadsföring och Teaterchef på Lorensbergsteatern i Göteborg.

Samtliga intervjuer är gjorda under förtroende att det som sägs är sant. Samtliga intervjuobjekt har godkänt att deras åsikter och citat kan komma att publiceras. I texten hänvisas till enskilda intervjuer eller benämns som de kvantitativa intervjuerna. Intervjuerna är sparade i sin helhet av författarna, deras avsikt har varit att förstå och tolka uppgifter korrekt.

3.5 Enkätundersökning

Under tvärsnittsdesign med besökare och yrkesverksamma inom scenkonstverksamheter har enkätundersökningar gjorts för att kartlägga hur de upplever teater-rummet i samband med sitt besök.

För att understryka de mönster som analyserats i de kvalitativa intervjuerna har kvantitativ undersökning gjorts i form av internetbaserad enkät med 76 deltagare. Detta för att nå en bredare grupp och hitta vad som är faktiska mönster och vad som är slump. En stor risk med denna undersökning är att publiken de facto inte riktigt vet vad som påverkar dem. I denna kvantitativa enkätundersökning har andra slutsatser tagits, exempelvis gällande kluster av verksamheter runt eller i samverkan med teater- rummet. Validiteten i denna typ av kopplingar är inte hundra procentig då stor påverkan ligger i hur områdena ser ut kring de verksamma aktörerna idag, vilket gör att den interna validiteten kan vara svag.

Utformningen av enkäten är gjord utefter den kunskap och kurslitteratur (Bryman & Bell, 2018) som författarna innehar från kursen Akademiskt skrivande (CIU306). Enkäten är gjord via Google Docs enkätfunktion. Enkäten delades sedan på författarnas privata Facebook sidor, och även delat av två personer bosatta i Lund (ej yrkesverksamma scenkonstnärer), A. Diamand från ONYX kulturproduktion (även intervjuad i kvalitativa intervjuerna till uppsatsen) kulturproducent i Göteborg samt tre personer bosatt i Göteborg (ej yrkesverksamma scenkonstnär). Enkäten delades den 18 mars och det var tillgänglig fram till 1 april. Något att föredra enligt Bryman och Bell (2018) är slutna frågor då de i relation till öppna frågor är enklare för respondenterna att svara på. Detta är något som tagits i beaktning vid utformning av enkäten. Dock har syftet varit att inte styra respondenterna, därför har öppna frågor ställts som ett komplement till stängda frågor. Bryman och Bell (2018) belyser även problematiken att hålla intresset uppe hos respondenterna. Därför att frågorna i enkäten bearbetats och sållats. Enkätundersökningen återfinns i sin helhet i Bilaga 1, resultatet redovisas i Kapitel 6, speciellt avsnitt 6.1.

4 EKONOMI, STRUKTUR OCH MARKNAD

Denna uppsats har avgränsningen Göteborgsområdet. I kommande avsnitt 4.1.1, 4.1.3 samt 4.1.6 i detta kapitel 4 redovisas ett större sammanhang, hela Sverige, för att få en bättre förståelse av kulturens struktur och finansiering. Övriga avsnitt, särskilt avsnitt 4.1.2, 4.1.4 samt 4.1.5 redovisar ekonomi och hyresnivåer med utgångspunkt i Göteborgsområdet.

4.1 Ekonomi

I följande avsnitt behandlas ekonomi och finansiering i relation till kulturella verksamheter. Syftet med kapitlet är att ge en förståelse för byggherrar samt fastighetsägare för hur den finansiella strukturen ser ut för kulturella verksamheter.

4.1.1 Finansiering av kulturverksamheter

I en rapport framtagen på uppdrag av regeringen (Bergquist, 2012) delas den traditionella kultursektorn in i tre olika kategorier beroende på hur de finansieras. Indelning är då offentligt finansierad kultur, kommersiell kultur samt amatörkultur. I rapporten benämns kulturens kärna, uttrycket syftar till de mest nyskapande inom samtidskonst samt bibliotek, museer etc. och menar att de är helt beroende av långsiktig extern finansiering, i form av bidrag eller sponsring. I rapporten påpekas att det finns en bild av att den offentliga sektorn står för den större delen av finansieringen av kultur. Den offentliga sektorn bidrar med en stor del till kultur varje år, närmare bestämt 10,2 miljarder kronor med statliga insatser, 3,2 miljarder kronor från landsting eller regioner samt 9,3 miljarder från kommunerna. Dessa summor kan då jämföras med den summa enskilda hushåll bidrar till med sin kultur- och mediekonsumtion som uppgår till omkring 45,2 miljarder. Summan på 45,2 miljarder som de enskilda hushållen bidrar med inkluderar inte de timmar ideell arbetstid som de enskilda hushållen lägger ner.

Vid en första anblick kan finansieringen se ut att endast komma från den offentliga kassan. Ett exempel är Riksteatern som är en folk rörelse som producerar scenkonst (Riksteatern, 2019). Riksteatern finansieras till största delen av statliga medel (Bergquist, 2012). I organisationens årsredovisning från 2011 uppgår posten ideell arbetsinsats till 280 000 timmar. I jämförelse med antalet timmar som utgör organisationens betalda arbetskraft motsvarar den ideella arbetsinsatsen nästan 50 % av Riksteaterns totala arbetsinsats. I regeringens rapport (Bergquist, 2012) framkommer även att kulturarbetare har lägre inkomst än Sveriges övriga befolkning. Rapporten hävdar att detta inte beror på att kulturarbetare arbetar färre timmar än övriga befolkningen, utan rapporten konstaterar att kulturarbetare får mindre betalt för sin arbetstid. För att sammanfatta detta är alltså finansieringen av kulturen sammansatt. Offentlig finansiering tillsammans med konsumenter, kulturarbetare själva och privata finansieringar står för kulturens kostnader och finansiering.

4.1.2 Intäkter - sammanställning av biljettintäkter

Nedan uppställd tabell är gjord av författarna till denna uppsats. Tabellen är förenklad och utgår från antalet platser i salongen samt ett snitt-pris på biljetter för evenemang

på teatern/arenan. Ingen hänsyn är tagen till eventuella andra avgifter som ingår i biljettpriset. Författarna förutsätter även att evenemangen är slutsålda i kalkylen, för att kunna göra en rimlig jämförelse. Att ta hänsyn till vid läsning av tabellen är även att en hel del personal, inte bara lokal, ska betalas med den intäkt som kommer in. Dels den personal som finns på plats under evenemanget (skådespelare, garderobiär, ljud/ljus etc.) dessutom ska intäkterna täcka allt från reklam till koreografi, royalties och kostym.

Kalkylen är sammanställd och utformad av författarna, berörda aktörer har inte fått möjlighet att ifrågasätta indelningen. Samtlig information är hämtad från respektive teaters hemsida eller biljettservice. Författarna vill komplettera kalkylen med information om scenernas lokalutformning. De teatrar som i kalkylen benämns som, Teater (större skala), har sina verksamheter i traditionella teatrar, belägna i egna hus. De teatrar som i kalkylen benämns som, Teater (mindre skala), är belägna i lokaler placerade i fastigheter med annan verksamhet vägg i vägg. De teatrar som i kalkylen benämns Teater (mindre skala) påminner om det förslag författarna tagit fram i Kapitlet 7 *City Scenen*.

De teatrar med större publik-kapacitet har i de fall som finns i kalkylen ett högre pris per biljett. Resultatet av kalkylen stämmer väl överens med den bild författarna fått av de kvalitativa intervjuerna. Mindre teatrar med färre publikplatser eller en smalare icke-kommersiell scenkonst tjänar endast en oansenlig summa på biljettintäkterna. Deras verksamheter fungerar i kombination med annan verksamhet eller bidrag.

GöteborgsOperan nämns två gånger i kalkylen då GöteborgsOperan har olika prissättning för musikal föreställningar och dans föreställningar (GöteborgsOperan, 2019). Prissättningen på GöteborgsOperans biljetter är även anpassade efter var i salongen biljettens sittplats är lokaliserad samt vilken dag i veckan föreställningen spelas, på vardagar samt längre ifrån scenen är priset lägre. GöteborgsOperan tar som mest 815 kronor per biljett för musikal föreställning på bästa sittplats under helg och 350 kronor för dans föreställning på bästa sittplats under helg (GöteborgsOperan, 2019). Då dans föreställningar visas på GöteborgsOperans stora scen stängs även de översta balkongerna i salongen, kapaciteten av publikplatser är alltså mindre under dans föreställningarna. Författarna drar en egen slutsats att dans föreställningarna inte är lika populära att besöka som musikal föreställningarna.

Författarna har inte fått något svar på om GöteborgsOperans exempel är applicerbart på övriga aktörer i kalkylen. Författarna gör en egen analys att det troligtvis finns en koppling mellan GöteborgsOperans verksamhet och de övriga aktörerna. Författarna gör analysen att det handlar om att efterfrågan är lägre för dans föreställningarna. I Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.1.3, står beskrivet att det är en liten grupp som väljer att besöka icke-kommersiell scenkonst (se definition i Kapitel verksamhets specifika termer). Författarna menar att den breda kommersiella scenkonsten drar en större publik och kan därför ta ett högre biljettpris.

Kalkyl 4.1

Teater (större skala)	Antal platser	Biljettpris	Beräknat snittpris/ biljett	Totalt i kronor	
Lorensbergsteatern (Privat)	797 st	625 kr ordinarie 450 kr barn	582 kr	463 650 kr	(Lorensbergsteatern, 2015)
Operan- Musikal	1276 st	715-785 kr (parkett 758 st) 360- 710 kr (balkong 484 st) 100- 195 kr (galleristol 34 st)	644 kr	821 102 kr	(GöteborgsOperan, 2019.a)
Operan- dans	919 st	285- 330 kr (parkett 758 st) 185- 235 kr (Balkong 161 st)	291 kr	267 274 kr	(GöteborgsOperan, 2019.a)
Lisebergsteatern (Privat)	521 st	495- 675 kr	585 kr	304 785 kr	(Eventim, u.å)
Snitt på totala biljettintäkter:				464 203 kr	
Teater (mindre skala)	Antal platser	Biljettpris		Totalt i kronor	
Atalante	88 st	180 kr ordinarie 140 kr studerande, arbetssökande pensionär, grupper	160 kr	14 080 kr	(Atalante, u.å.a)
3:e våningen	45 st (fasta, fler möjliga)	160 kr ordinarie 120 kr studerande, arbetssökande pensionär, DcV-medlem	140 kr	6 300 kr	(L. Persson, personlig kommunikation, 2 maj 2019) (3:e våningen, 2017)
2Lång	90-100 st	200 kr ordinarie 150 kr studerande, pensionär	175 kr	16 625 kr	(2lång, u.å.a)
Snitt på totala biljettintäkter:				12 335 kr	

4.1.3 Slutkund för verksamheten

Som stöd till slutsatser och analyser är detta kapitel bestående av fakta, slutsatser samt siffror hämtade från utvalda rapporter uppförda av Myndigheten för Kulturanalys. Enligt rapporten Kulturvanor i Sverige 1989-2017 (2018) har 11 % av de tillfrågade besökt en dans eller teaterföreläsning under den gångna 12 månaders perioden. I rapporten framgår även att antalet teaterbesök har minskat från 1989 till 2017, andra kulturformer exempelvis biobesök har däremot ökat.

För att lättare kunna se sambandet mellan vem eller vilken grupp som tar del av olika kulturella evenemang, har kulturvanor delats in i fyra underkategorier. Dans eller teaterföreläsningar tillhör underkategorin traditionell kultur (Myndigheten för kulturanalys, 2019). I rapporten visas ett tydligt samband mellan traditionell kultur och socioekonomiska faktorer. Det är främst kvinnor som i större utsträckning ägnar sig åt traditionell kultur. Myndigheten för kulturanalys (2019) visar även att konsumerandet av kultur är högre hos de med högre utbildning samt de som tillhör tjänstemanna- eller företagarhem. I motsats till detta har Myndigheten för kulturanalys (2019) kartlagt att eget utövande inom traditionell kultur, i motsats till besöken, i större utsträckning sker av personer tillhörande gruppen med lägre inkomst. Kvinnor är i högre grad representerade även här. Samband finns även hos utövare och deltagare i form av att eftergymnasial utbildning återfinns i större utsträckning hos dessa, samt att även utövare och deltagare kommer från tjänstemanna- eller företagarhem. Det påpekas även att åldern spelar roll, yngre ägnar sig i högre utsträckning åt eget utövande inom traditionell kultur än äldre.

Myndigheten för kulturanalys (2019) drar slutsatsen att dessa påverkansfaktorer kommer att bestå. De ser ingen indikation på att trenden inom de fyra kulturkategorierna kommer att förändras. Gällande traditionell kultur dras även

slutsatsen att den kultur som finansieras med offentliga medel främst brukas av grupper med hög inkomst, hög utbildning eller har föräldrar med sådan bakgrund.

4.1.4 Hyresnivåer för kulturella verksamheter i Göteborg

Stadsledningskontoret i Göteborg har lagt fram ett förslag till kommunfullmäktige och kommunstyrelsen angående en hyresmodell som ska ligga till grund för nya hyresavtal gällande lokaler för kultur- samt föreningsliv i Göteborg (Ekstedt, 2018, 4 maj). Stadsledningskontoret har tagit fram förslaget på uppdrag av Göteborgs styrande politiker. Förslaget är framtaget med argumentet att en skälig hyresnivå bör gälla för förenings- och kulturverksamhet då de verksamheterna har begränsade tillgångar och ofta lyfter fram hyresnivån som ett problem (Ekstedt, 2018, 4 maj). I en artikel av Ekstedt (2018, 4 maj) menas att denna hyresmodell har varit önskvärd av såväl fastighetsägare som hyresgäster. I en artikel av Moberg (2019, 19 mars) lyfts motsatsen fram då aktörer berörda av hyressänkningen är rädda att hyressänkning kommer innebära lägre kulturstöd som följd. Den nya hyresmodellen är framtagen tillsammans med fastighetsbolaget Higab¹ som ägs av Göteborgs stad. Higab hyr ut lokaler i stadens centrum såväl som i ytterområden. Higab har hyresavtal med ungefär 180 aktörer verksamma inom förenings- och kulturverksamhet.

Stadsledningskontorets framtagna förslag på hyresmodell innebär att samtliga av Higabs lokaler som hyrs ut till förenings- och kulturverksamheter ska ha samma pris per kvadratmeter oavsett var i Göteborg lokalen är geografiskt placerad (Ekstedt, 2018, 4 maj). Hyran ska vara på en sådan nivå att den täcker de förvaltningskostnader som fastighetsägaren har. Förslaget är att hyran ska vara 550 kronor per kvadratmeter och år samt med en indexhöjning av hyran varje år. Förslaget innebär att hyresgästen ska få husera i en lokal bäst lämpad för dess verksamhet, aktören kan därför få komma att flytta från en befintlig lokal till en lokal på en helt annan geografisk plats i staden (Ekstedt, 2018, 4 maj). Detta förväntas leda till minskade vakanser och att fler lokaler hyrs ut. Som nämnts ovan kan alltså en hyresgäst tvingas flytta med den nya hyresmodellen. Hyresgästen är fri att tacka ja eller nej till erbjudandet då Higab inte kan tvinga någon juridiskt (Moberg, 2019, 19 mars). Väljer hyresgästen att stanna kvar i sina nuvarande lokaler kommer ett marknadsmässigt hyresavtal att gälla (Ekstedt, 2018, 4 maj). Många av de existerande hyreskontrakten som Higab har ligger under marknadshyra, så hyresgästerna som väljer att stanna, och därmed inte ta del av den nya hyresmodellen, skulle i de flesta fall få en höjd hyra (Moberg, 2019, 19 mars). Orsaken till att det existerar kontrakt med Higab som innefattar en hyra lägre än marknadshyra är för att kontrakten är gamla, kontrakten är skrivna i en tid då Higab hellre hyrde ut till en låg hyra för att någon skulle ta hand om lokalen. Detta är något som bekräftats i de kvalitativa intervjuerna, se mer i Kapitel 7, speciellt avsnitt 7.1.3.

I en kartläggning av 153 av Higabs hyresgäster innebar den nya hyresmodellen en hyressänkning för 124 av de kartlagda hyresavtalen (Moberg, 2019, 19 mars). Ett exempel på en verksamhet som skulle få lägre hyra med den nya hyresmodellen är Hagabion som hyr sina lokaler av fastighetskontoret för 2 150 kronor per kvadratmeter och år (Moberg, 2019, 19 mars). Hagabions nuvarande hyresnivå är

¹ Fastighetsbolaget Higab (Higab, 2015) ägs av Göteborgs stad. Bolaget förvaltar ca 300 byggnader varav många är de byggnader som är karaktäristiska för Göteborg, exempelvis Stora teatern och Ullevi.

lägre än marknadshyra om den jämförs med Svefas rapport (Svefa, 2018) som återfinns i detta Kapitel, avsnitt 4.1.5.

Hyresmodellen som tagits fram ska innefatta en nybildad förmedlingsenhet, en så kallad mellanhyresvärd, som ska sköta kommunikationen med hyresgästerna. Detta medför att fastighetsägarens kommunikation med hyresgästen inte kommer gälla verksamheten utan endast frågor gällande fastigheten (Moberg, 2019, 19 mars & Ekstedt, 2018, 4 maj). Förslaget innebär att Higab ska stå på alla kontrakt så att andrahandsuthyrningen minskar samt att kommunen får större kontroll över vem som hyr. Den nya hyresmodellen ska även se till att samverkan i lokaler sker i högre utsträckning (Moberg, 2019, 19 mars). Hyresgäster som inte har verksamhet i sina lokaler dagligen ska kunna samverka och dela lokalen med verksamheter som har verksamhet andra tider.

Andra fastighetsägare och förvaltningar i Göteborg kommer att behöva förhålla sig till och förväntas ha hyresmodellens hyresnivåer som riktlinje (Ekstedt, 2018, 4 maj). Författarna tar senare i Kapitel 7, fram ett förslag på en utformning av en kulturverksamhetslokal som de valt att kalla *City Scenen*. I förslaget kommer författarna ta hänsyn till hyresmodellen och hyresnivån om 550 kronor per kvadratmeter och år.

4.1.5 Hyresnivåer i förhållande till marknadshyror i Göteborg

Enligt Svefas rapport Svensk Fastighetsmarknad fokus 24 orter (2018) är hyresnivåerna, per kvadratmeter och år, i Göteborg enligt Tabell 4.1 nedan. Hyrorna är en sammanställning av lokalhyror i centrala Göteborg för butikslokaler. Författarna har valt att jämföra med denna tabell då *City Scenen* presenteras som ett alternativ till levande bottenvåningar i stadens centrum, se Kapitel 7 för *City Scenen* samt Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.2.3 för blandstaden och levande bottenvåningar. Tabellen används i detta examensarbete enligt överenskommet med Källén, G. Vice VD Svefa (2019).

Tabell 4.1 Butiksläge samt hyra i Göteborg

BUTIKENS LÄGE	HYRA, kr/kvm
AA – läge	3 500 – 12 000
A - läge	1 500 – 7 500
B - läge	1 000 – 4 000
C - läge	700 – 1 500

Detta indikerar att det inte är lönsamt för hyresvärdar att hyra ut ens C-lägen i Göteborg till kulturverksamheter för 550 kr/kvm och år som Higab har som förslag, se ovan i avsnitt 4.1.4. Författarna ser det som att det finns två alternativ att välja här för andra hyresvärdar än Higab. Antingen ser hyresvärderna fördelarna med det

värdeskapande som en teater eller scen genererar och även om de får in mindre hyra från just den verksamheten kan det generera andra värden, mer om värdeskapande för fastighetsägare återfinns i detta Kapitel speciellt avsnitt 4.2.4. Alternativ två är att teater eller scenverksamheten väljer en privat hyresvärd istället för Higab och betalar mer i hyra, men kanske får bättre läge och lokal. Därmed inte sagt att Higabs lokaler är undermåliga eller på ett sämre läge.

4.1.6 Lönestruktur för kulturarbetare

Enligt en rapport från Myndigheten för Kulturanalys (2019), är det fler kulturarbetare i dagsläget än tidigare som försörjer sig på fler inkomstkällor än en. Slutsatserna i rapporten är baserat på siffror från 2004 då 65 % av konstnärerna hade enbart en inkomstkälla, samt siffror från 2014 då en lägre andel, 56 % av konstnärerna hade inkomst från en anställning. Siffrorna gällande kulturarbetare jämförs i rapporten med siffror gällande övriga befolkningen där motsvarande siffra låg på 80 % för både 2004 och 2014, kartläggningen visar att andelen visstidsanställda inte förändrats. Analysen visar även att färre kulturarbetare är anställda idag. Istället för anställning är det en högre grad som fakturerar i samband med konstnärligt arbete. I analysen drar myndigheten slutsatsen att den högre graden fakturering inte beror på en högre entreprenörsanda hos kulturarbetarna, utan att kulturarbetarnas lönesystem i hög grad ser ut sådant att de måste kunna fakturera gentemot beställare eller produktionsbolag.

4.2 Möjligheter och risker för fastighetsägare

Följande kapitel behandlar olika positiva samt negativa aspekter för fastighetsägare att upplåta bottenvåningar till kultur.

4.2.1 Risker för fastighetsägare

Värdet hos kulturella och kreativa näringar är kopplat till individerna som driver organisationerna (Stenström & Strannegård, 2013). Den enskilt viktigaste tillgången hos kulturella och kreativa bolag är personalen. Detta i kombination med att kulturella organisationer ofta har svårt att förutspå innan en föreställning haft premiär om en föreställning kommer att uppskattas av publiken eller ej, de vill säga de hamnar inom "the nobody knows property" (Stenström & Strannegård, 2013), vilket gör investerare tveksamma till att investera i denna typ av bolag. Utredningar (Bergquist, 2012) visar att en stor del av personalstyrkan inom kreativa och kulturella organisationer och företag jobbar ideellt eller för mindre lön än andra branscher, som nämnt i detta Kapitel, speciellt avsnitt 4.1.6. I de kvalitativa intervjuer som gjorts till denna uppsats vittnar flertalet aktörer om vikten av att betala hyran. De menar att lokalen utgör en så stor del av verksamhetens möjlighet till existens att det är hyran som prioriteras högst.

I kvalitativa intervjuer med byggbolag samt andra aktörer har det framkommit att det finns en osäkerhet kring att vilja satsa på kultur då det finns en bild av att kulturella aktörer skulle ha sämre betalningsförmåga än andra aktörer. En bild som förstärks i en rapport utfärdad av regeringen (Bergquist, 2012), och beskrivs mer i detta Kapitel, speciellt avsnitt 4.1.1.

4.2.2 Samarbeten mellan fastighetsägare och kultur

De senaste åren har samarbeten förekommit där fastighetsägare upplåtit attraktiv yta till kulturverksamheter, några exempel redogörs nedan.

Ett fastighetsbolag är Atrium Ljungberg som upplåtit en yta om 3 550 kvm till kultur och teaterverksamhet i samarbete med Satans Organisation (Atrium Ljungberg, 2019). Tillsammans var de nominerade till Swedish Arts and Business Awards 2019 (Kultur & Näringsliv, u.å.a), en tävling som föreningen Kultur & Näringsliv anordnar för att främja hållbara kultursamarbeten (Kultur & Näringsliv, u.å.b). Enligt Jon Allesson (Atrium Ljungberg, 2019) är detta samarbete en del av Atrium Ljungbergs utvecklingsstrategi och ett sätt att få allmänheten att uppmärksamma platsen.

Ett annan tillfällig kulturplats kunde ses på Kungsportsavenyn i Göteborg under totalt 243 dagar, mellan 2015-2016, det var ett samarbete mellan Wallenstam och kulturella utbildningar i staden (Wallenstam, 2015). De skolor som ingick i samarbetet var Akademien Valand, Högskolan för Design och Konsthantverk samt Högskolan för Scen och Musik. Wallenstams syfte var att öka kulturella inslag på avenyn i en lokal, A-venue, som senare skulle byggas om (Wallenstam, 2015). A-venue var öppen för allmänheten och utan inträdesavgift (Nande, 2015). Enligt projektsamordnaren och konstnären John Huntington (Nande, 2015) var en förhoppning att skapa möte mellan publik och utövare, samt att skapa konstnärliga möten.

Vinnaren av Swedish Arts and Business Awards 2017 (Kultur & Näringsliv, u.å.c) var samarbetet mellan AMF fastigheter och Liljevalchs konsthall. Samarbetet startade med att Liljevalchs Vårsalong huserade i AMF fastigheters nya kvarter Urban Escape, under pågående ombyggnation, i centrala Stockholm (AMF Fastigheter, 2017). I juryns motivering till vinnaren 2017 står bland annat att detta samarbete hjälpt till att placera det nya kvarteret på kartan (Kultur & Näringsliv, u.å.c). Första året bidrog utställningen till att 84 000 besökare hittade till platsen, vilket varit viktigt för AMF fastigheter enligt VDn Mats Hederos.

Ett aktuellt tillskott för kultur i centrum i Göteborg är Galleri Fredstan som är ett samarbete mellan Hufvudstaden och Vasakronan (Fredstan, u.å.). I området är kultur med som en av de faktorer som ska bidra till att Fredstan blir ett gemytligt område med mer människor i rörelse (Hufvudstaden, u.å.). I Galleri Fredstan huserar Nordic Exhibition & Event AB. Enligt VDn Stefan Papangelies är galleriet i linje med Göteborgs evenemangsstrategi, han anser även att Göteborg är Sveriges evenemangshuvudstad. Enligt Cathrine Söderström, Chef för Affärsutveckling butik på Hufvudstaden i Göteborg, ska Galleri Fredstan hjälpa till att skapa en mötesplats.

Att kultur är en värdeskapande mötesplats är även något Göteborg Stadsutveckling presenterar i Nya Översiktsplanen för Stadsutveckling (2019). En av deras visioner är att skapa mötesplatser där olika människor kan mötas på samma villkor där kulturhus är en av de platser de anser uppfyller visionen.

4.2.3 Blandstaden och levande bottenvåningar

Gyllenstrand på Liljewall arkitekter (u.å.b) menar att det nu finns en utveckling av det som tidigare benämnts som blandstaden med levande bottenplan med butiker i bostadshus till Blandstaden 2.0 eller Mixed Use, de senare uttrycket använder

Liljewall arkitekter själva. Utvecklingen innebär även att verksamheterna mixas trots att de kan vara helt olika för att samexistera och dra fördel av varandra. Gyllenstrand på Liljewall arkitekter presenterar en rad fördelar med Mixed Use konceptet, bland annat värdeökning på grund av att de olika verksamheterna genererar olika flöden samt vinster som fås av samordning. Gyllenstrand presenterar även fördelarna ur ett hållbart cirkulär ekonomiskt perspektiv (Liljewall, 2019.a). Med det menas att inte bara transport och parkering kan samutnyttjas utan presenterar också fördelar som delade lokaler, värme och energi. Detta koncept är något författarna valt att använda i *City Scenen* där flera verksamheter, scen, dansstudio och bar, delar samma lokal (mer om *City Scenen* i Kapitel 7). Enligt Gyllenstrand på Liljewall arkitekter (2019) syns denna nya trend med Mixed Use även hos fastighetsbolagen i form av att några inte längre är inriktade på en genre som de var tidigare utan de menar att de nu arbetar med flera olika typer av fastigheter. Gyllenstrand anser att syftet med detta är att kunna utvecklas mot Mixed Use fastigheter.

I Nya översiktsplanen för Göteborg (Stadsutveckling Göteborg, 2019) är en vision att få blandning i verksamheter både med aspekt på att öka antalet personer i rörelse men även med en vision om att öka antalet timmar på dygnet som människor passerar. Författarna anser här att en teater eller scen skulle möta båda målen.

Ett annat exempel på Mixed Use eller Blandstaden 2.0 är NCCs multihus (NCC, u.å) som skapades då behovet för ett parkeringshus fanns, men de såg även ett behov av att ”klä in” parkeringshuset. Idag innefattar NCCs Multihuset i Malmö parkeringshus, en förskola inklusive utegård på taket, kontor, service samt bostäder. Det som gör just detta hus unikt och till ett hus som kan tituleras multihus är den annorlunda disponeringen av verksamheterna. Exempelvis är förskolans verksamhet förlagt till taket av multihuset.

Vid byggnation med fokus på blandstad finns olika parametrar att ta hänsyn till (Bellander, 2005). En av dessa är ett ekonomiskt perspektiv för att verksamheterna ska dra nytta av varandra. I denna uppsats redogörs för vilka verksamheter som kan dra nytta av varandra grundat i en kvantitativ enkätundersökning samt resultatet av kvalitativa intervjuer med personer kopplade till verksamheter som berör scenkonst och teaterverksamhet. Det redogörs även för en analys av hur scenkonstverksamheter kan uppfylla de parametrar för blandstaden som Boverket (Bellander, 2005) belyser som samutnyttjande, jämnare trafikbelastning, samt dygnsutjämnad energiförbrukning.

Enligt de kvalitativa studier som gjorts har många av de aktörer som intervjuats någon form av samutnyttjande då dagsaktiviteter och kvällsaktiviteter samverkar.

Det är inte bara ekonomiskt lönsamt att nyttja lokalerna, antingen med egen eller delad verksamhet, för den enskilda verksamhetens skull utan även för området ur ett blandstadperspektiv (Bellander, 2005) då några kriterier är samutnyttjande samt jämnare trafikbelastning. Om scenverksamheten kan bidra till ett flöde av människor såväl dagtid som kvällstid gynnar det området.

Ett hinder för blandstaden enligt Bellander (2005) är att utvecklingen av köpcentra samt andra verksamheters utflytt från städerna. Den kartläggning som gjorts som grund för denna rapport i kvalitativa intervjuer samt kvantitativ enkätundersökning

visar resultatet att scenkonstverksamheten är något publiken gärna besöker i stadens centrum eller stadskärnor.

Enligt Boverket (2012) flyttar allt fler verksamheter ut från stadens centrum. Exempel på de verksamheterna är handel som nu förflyttas till köpcentrum i utkanten av eller utanför staden. Det är här författarna till denna uppsats vill lyfta alternativet med kulturverksamhet och scenrum i bottenvåningar i centrum, se förslag på *City Scenen* i Kapitel 7. Enligt Boverket (2012) skapas trygghet när många människor är i rörelse och det skapas en anonymitet. Även här tror författarna till denna rapport att kulturella mötesplatser som lockar besökare på kvällstid kan skapa en tryggare miljö.

4.2.4 Värdeskapande för staden

I Göteborgs stads vision för Göteborg 2021 redogörs några exempel på vad kulturen gör för Göteborg (Göteborgs Stad, u.å.a.). De menar att näringslivet gynnas, även turism och arbetsmarknad då Göteborg blir en attraktivare plats. Enligt Business Region Göteborg (u.å.c) lönar sig satsning på kultur-utveckling, då detta stärker en stads dragningskraft samt ökar tillväxten. De betonar även vikten av kultur ur ett välbefinnande-perspektiv för göteborgarna. En annan aspekt som berörs är kultur som en bidragande faktor till Göteborgs stads profil. I dokumentet redogörs en aspekt av den sociala sammanhållningen som kultur kan bidra till.

I ett annat dokument från Göteborgs stad (Göteborgs Stad, u.å.b.) menar de att sociala mötesplatser likväl som kulturella mötesplatser är bidragande för en attraktiv livsmiljö. De menar alltså att det bidrar till ett värdeskapande ur ett omgivningsperspektiv i staden och skapar en attraktiv boendemiljö för invånarna.

Samhället står just nu inför ett paradigmskifte (Business Region, u.å.a.) där digitalisering kommer förändra och utveckla. Enligt branschorganisationen för detaljhandel (Svensk Handel AB, 2018) ser prognosen för detaljhandel 2025 ut att minska radikalt. Redan år 2025 tror Svensk Handel AB antalet butiker kommer att minska jämfört med 2018 då det fanns 17 000 butiker i hela landet till 11 000 butiker. Denna minskning med ca 35 % medför att antalet anställda inom detaljhandel kommer minska med mellan 19 000-41 000 anställda. Författarna menar att detta kommer kräva nya typer av verksamheter än handel eller dylikt i stadens centrum både för att upprätthålla en levande stadskärna men även för att skapa arbetsmöjligheter.

4.2.5 Co-working space

Co-working kontor har de senaste åren blivit allt vanligare (Bergström, 2018, 29 maj). I Dagens industri (Björkman, 2018 4 november) står det att co-working är en ny kultur som fullständigt exploderat. Co-working är en kontorslösning där företag i olika storlekar hyr en del av ett kontor av hyresvärden istället för en hel lokal (Björkman, 2018 4 november). Under 2017 ökade antalet kvadratmeter på Europe's co-working kontor med 30 %, en siffra som förväntades landa på 25 procent för 2018 när Björkman skrev artikeln. I artikeln menar Björkman att ytan används mer effektivt än tidigare i relation till traditionella kontorslösningar. Co-working lösningen erbjuder gemensamma ytor likväl som nätverks-möjlighet med andra företag och aktörer. De svenska aktörerna på marknaden menar att de även erbjuder en företagskultur

(Björkman, 2018, 4 november). I en artikel från Fastighetsvärlden (Bergström, 2018, 29 maj) framgår att en anledning till ökningen kan vara att trenden på arbetsmarknaden just nu består av konsulter som arbetar på kortare uppdrag och frilansar. I artikeln från Dagens industri (Björkman, 2018, 4 november) spekuleras i att den flexibilitet som krävs från hyresvärdens sida gällande co-working är nödvändig då företag har svårt att förutspå hur antalet anställda kommer variera över tid. I artikeln sägs att hyresvärderna höjer värdet på sina kringliggande fastigheter när det finns ett co-working kontor i området, vilket leder till att fastighetsägare kan ge de företag som skriver längre kontrakt på fem till tio år en lägre hyra de första åren. Som nämnts i detta Kapitel, speciellt avsnitt 4.1.1, är det sättet att arbeta på, med korta kontrakt och stor andel egenföretagare, väldigt vanligt inom kulturella verksamheter (myndigheten för kulturanalys, 2019).

Konstkollektivet (A. Fallström & J. Ljungberg, personlig kommunikation, 2019, 5 mars) är en verksamhet som närmar sig co-working konceptet, framförallt gällande teater och dansverksamheten då lokalerna hyrs för repetition och föreställningar. Gällande bildkonstnärer hyr de egna rum, däremot samutnyttjas utrymmen som används för vernissages med teater och danssällskap samt andra faciliteter samutnyttjas vilket är helt i co-working riktning.

5 HÅLLBARHET

En aspekt som belyses i detta kapitel är kultur som ett perspektiv på hållbar utveckling. Vid brist på kultur och kulturutövande i ett framtidsperspektiv finns det en risk att mänsklig rättighet förbises (UCLG:s kulturutskott, 2015). Rapporten och undersökningen är av vikt i detta fall gällande möjligheten för en bredare publik att uppleva samt utföra kultur. Att belysa kultur som en aspekt på hållbar utveckling är något United Cities and Local Governments (UCLG) kulturutskott konstaterat i de globala målen som satts upp för kultur. (UCLG:s kulturutskott, 2015) Nämnda mål togs fram i samband med Agenda 21, de globala målen mot hållbar utveckling för miljömässiga, ekonomiska och sociala aspekter, som motsvarande mål gällande kultur. För att samhällen i världen ska uppnå målen för hållbar utveckling behöver kulturen samt vikten av kulturens framtida roll belysas. En annan viktig hållbarhetsaspekt är interaktionen och möten mellan människor i samband med kultur. UCLG:s dokument är en nyckel för stadsutveckling gällande kultur med globala riktlinjer för hållbar utveckling. Ovannämnda argument är applicerbara i frågeställningen och undersökningen som denna uppsats berör. Gällande de 17 globala hållbarhetsmålen FN tagit fram (UNDP, 2015) i samband med agenda 2030 berör mål 12 hållbar konsumtion och produktion. Mål 12 b berör rapportens frågeställning och lyder: ”Utveckla och genomföra verktyg för att övervaka hur en hållbar utveckling påverkar en hållbar turism som skapar arbetstillfällen och främjar lokal kultur och lokala produkter”. För att kunna uppnå delmålet kommer konsumtionen behöva skifta fokus från saker och fysiska ting till upplevelse och kultur. I en artikel skriven för centrum för konsumtionsvetenskap vid Göteborgs universitet (Johansson, 2017, 8 september) beskrivs trender som visar på att varukonsumtionen minskar och att en kulturupplevelse är ett sätt att konsumera hållbart. I artikeln understryks vikten av att kulturupplevelser är tillgängliga lokalt. Det är viktigt för samhällsekonomin (Johansson, 2017, 8 september) att vi fortsätter konsumera för att ekonomin ska vara hållbar. Genom att konsumera kultur och upplevelser lokalt bidrar privatpersoner i samhället till både välstånd i ekonomin och samtidigt en ekologisk hållbar utveckling, samt att mål FN:s mål nummer 12 kan uppnås.

Några som författarna anser ligger i framkant gällande hållbarhetsaspekter är Konstkollektivet. I intervjun (A. Fallström & J. Ljungberg, personlig kommunikation, 2019, 5 mars) berättar de hur de vill applicera konst och kultur på samma sätt som det idag finns en trend i att arbeta med lokal- och närproducerat. Deras verksamhet är öppen för konstnärer att kunna ”närproducera” konst som sedan visas i samma lokaler. De pratar om närkulturplats vilket är hållbart sätt att se på konst och kultur.

Även i översiktsplanen för Göteborg (Stadsutveckling Göteborg, 2019) redogörs för en vision där bland annat kultur ska vara tillgänglig i fler områden än i stadskärnan för att människor ska nå de verksamheter som idag finns i centrum nära bostaden.

För att ytterligare belysa hållbarhetsperspektivet vill författarna belysa jämställdhetsperspektivet inom scenkonst. Majoriteten av de aktiva inom danskonst är kvinnor (Göteborgs stad, 2018). Ölund (Göteborgs stad, 2018) menar i sitt tjänsteutlåtande att satsning på att stärka dansens förutsättningar bidrar till ökad jämställdhet.

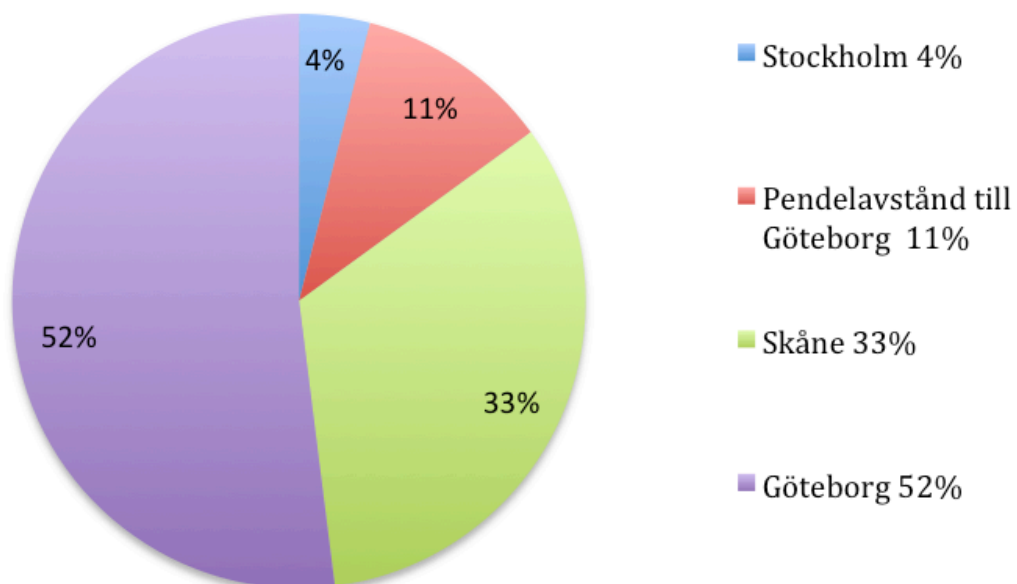
6 RESULTAT

I detta kapitel redovisas samband och resultat från den emperiinsamling som ligger till grund för denna uppsats.

6.1 Resultat och analys av enkät

I detta kapitel redovisas resultat och analys av den digitala enkät som genomförts till denna uppsats. Antal enkätdeltagare var 76 personer. Den ursprungliga utformningen av enkäten samt svarsalternativen finns i sin helhet i Bilaga 1. Frågorna presenteras en fråga i taget med tillhörande utfall av svaret samt analys.

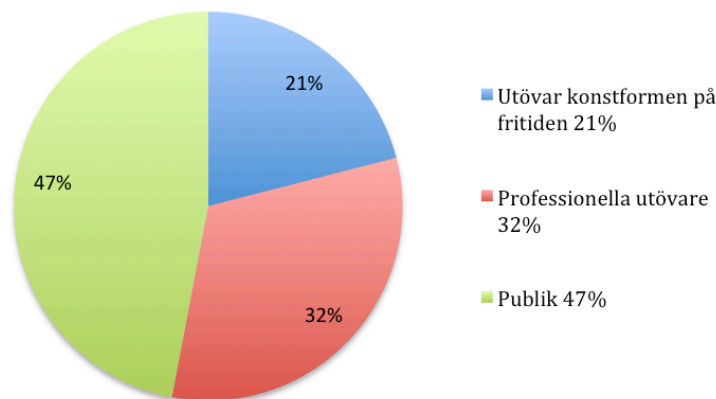
Fråga 1: Var bor du?

Figur 6.1 visar sammanställning av svaren till fråga 1.

I Figur 6.1 redovisas att hälften av enkätrespondenterna är bosatta i Göteborg och den andra hälften delas på pendelavstånd till Göteborg (exempelvis Kungsbacka, Uddevalla och Skövde) samt Skåne och Stockholm. Eftersom stor del av studien fokuserar på Göteborgsområdet var det väsentligt att ta reda på hur många av de som gjort enkäten som är bosatta i Göteborgsområdet. För en tydligare definition av vad författarna valt att kalla Göteborgsområdet i denna uppsats se avgränsning Kapitel 1, speciellt avsnitt 1.3. För att få en bredare blick och bjuda in fler till att göra enkäten har författarna inte begränsat enkäten endast för bosatta eller verksamma i Göteborg. Dock bör tilläggas att författarna är från Lund och bosatta, samt verksamma inom scenkonst, i Göteborg, därför ser troligtvis den geografiska spridningen ut som den gör.

Fråga 2: Vad har du för relation till scenkonst?
(dans/musikal/musik/bildkonst/formgivning mm)

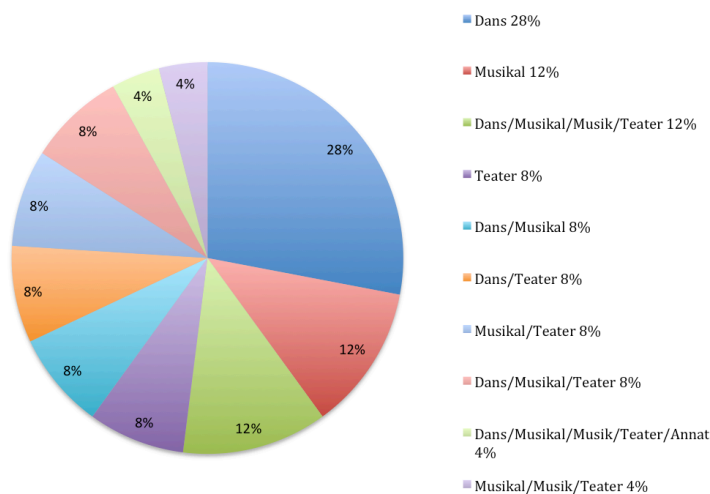

Figur 6.2 visar sammanställning av svaren till fråga 2.

Under projektets gång utvecklades en tes att publiken och utövare ser annorlunda på hur viktig lokalen är med fokus på utformning, teknisk utveckling och läge. För att kunna se skillnaden kartlades vilka av enkätrespondenterna som identifierade sig som publik och vilka som identifierade sig som professionella utövare inom konst, se Figur 6.2. För att styrka tesen om att redan invigda, d.v.s. professionella utövare och de som utövar konst på fritiden, se nedan, tenderar att gå mer på föreställningar redovisas även detta i analysen av enkäten.

För att få en överblick över enkätrespondenterna ställdes frågan vilken relation de har till scenkonst. Det fanns tre alternativ, professionella utövare, de som utövar konstformen på fritiden och publik. I storleksordning så är nästan hälften av alla deltagare, 47 %, publik, 32 % är professionella utövare och 21 % utövar någon av konstformerna på fritiden. Denna siffra är något som även bör tas i beaktning då några av nedan svar sammanställts med hänsyn till vad de olika grupperna anser.

Fråga 3: Om du är professionell utövare; inom vilken disciplin (du kan välja fler)?

Figur 6.3 visar sammanställning av svaren till fråga 3.

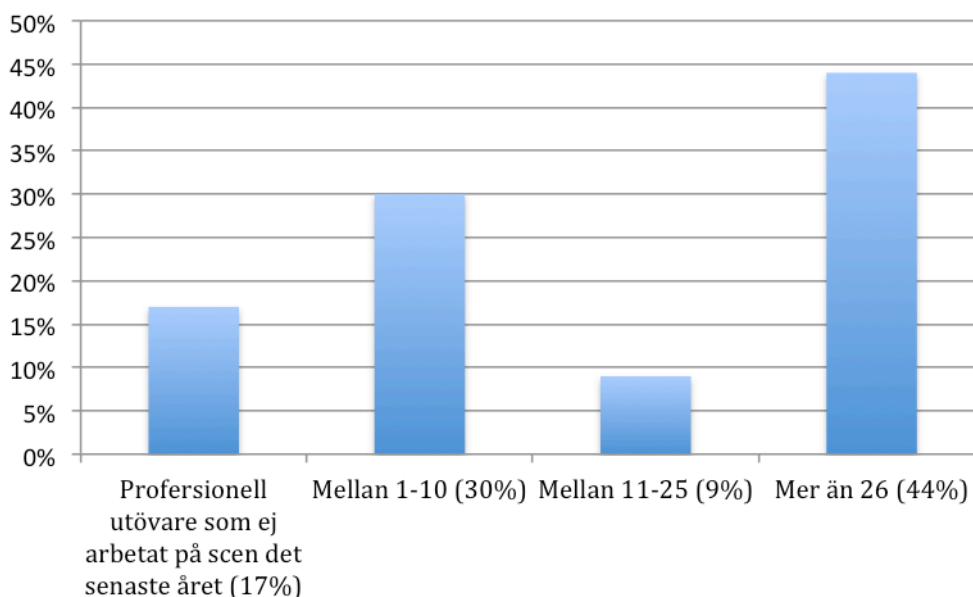
För att styrka tesen som uppkom, i samtal med professionella utövare, vilka konstformer som kan samarbeta kontra vilka konstformer konstnären utövar gjordes en kartläggning över vilken disciplin enkätrespondenterna som utövade konst ägnar sig åt.

Fördelningen av konstformerna redogörs i Figur 6.3. Ingen av de som svarat på enkäten tillhör performance (se definition i Kapitel verksamhetsspecifika termer). Detta gör att den gruppen som belyses i de kvalitativa intervjuer som den scenkonstform som troligtvis skulle vara svårast att para ihop med andra (Byström & Diamand, personlig kommunikation, 27 februari 2019), inte är representerad i enkätundersökningen. Detta på grund av det är ett sceniskt uttryck och en genre som ofta tillhör en annan typ av scen/teater än de andra konstformerna. De utövare som arbetar med kommersiell scenkonst är överrepresenterade i denna enkätundersökning.

Då det sällan är så att scenkonstnärer håller sig till en genre så gavs alternativet att välja mer än ett alternativ för att ge enkäten och analysen validitet i förhållande till antaganden om olika konstnärliga-kluster. Notera att i denna fråga är det endast de professionella utövarnas genre som är specificerat, de som utövar någon av konstformerna på fritiden eller är publik uppmanades att välja alternativet publik.

Något som syns i Figur 6.3 av sammanställningen ovan är det flera professionella utövare som arbetar med olika typer av scenkonst. Detta styrker teorin om att flera konstformer skulle kunna samexistera i samma lokaler då flera utövare redan arbetar med olika scenkonst former.

Fråga 4: Hur många föreställningar har du gjort det senaste året?

Figur 6.4 visar sammanställning av svaren till fråga 4.

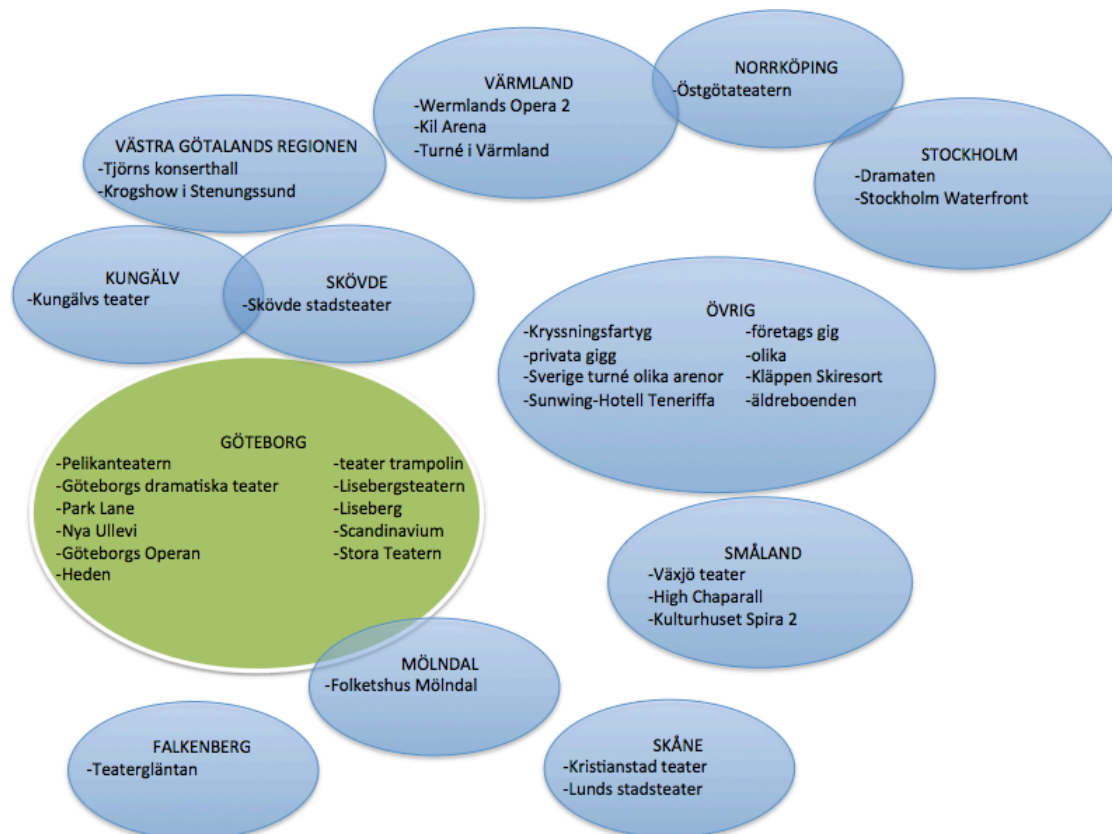
Frågan, tillsammans med fråga 5, syftar till att ta reda på vilka av respondenterna, som är professionella utövare, som har varit projektanställda och därmed spelat flera föreställningar senaste året. Den grupp som är mest representerad i undersökningen är de som gjort 26 föreställningar eller mer, se resultatet på frågan i Figur 6.4. Den grupp

som är näst mest representerad är de som gjort 1-10, vilket författarna då förutsätter är egna projekt eller enstaka föreställningar.

Detta är intressant för att skilja på de som arbetar på större privatteater eller statlig teater med långa spelperioder med samma föreställning. Eller om de som svarat frilansar och gör egna projekt. Det ena utesluter inte det andra och på grund av att det är stor konkurrens i branschen finns det de som arbetar mycket ett år och mindre nästa. Men tanken med denna fråga är att få en överblick över med vilken ingång, nuvarande situation, de som svarat befinner sig i.

Förslaget som behandlas i denna uppsats för *City Scenen* är främst anpassad för frilansarna, gästspel och mindre uppsättningar, det är utformad som en verksamhet i den mindre skalan. *City Scenen* är inte utformad som några av de större teatrarna som presenteras i nästa fråga som GöteborgOperan eller dylikt. Mer om *City Scenen* och utformning i Kapitel 7.

Fråga 5: Vilken scen/teater var du på?

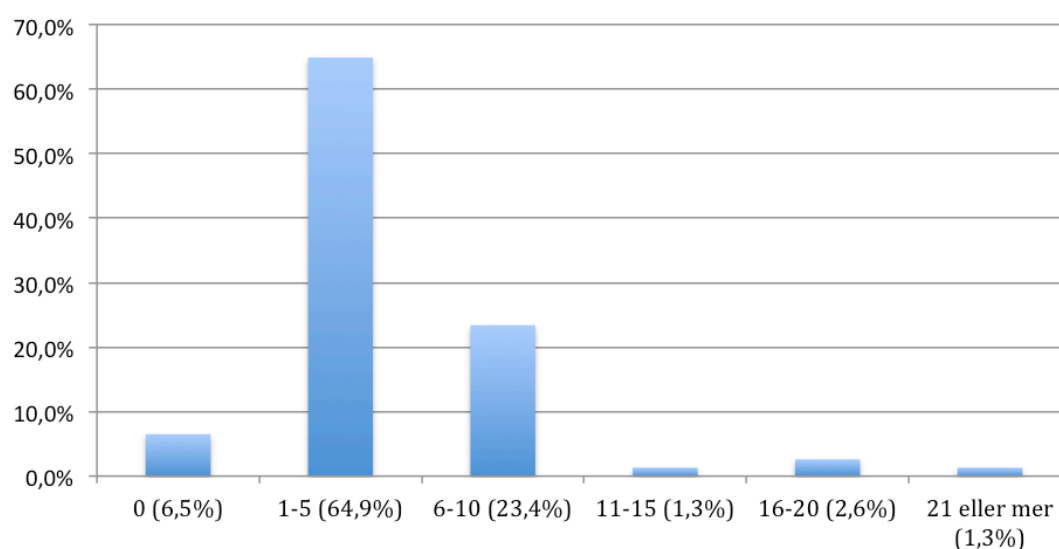
Figur 6.5 visar sammanställning av svaren till fråga 5.

En intressant iakttagelse vid studie av resultatet från fråga 5, vilken teater den professionella utövaren har spelat på det senaste året, var att endast två teatrar delades med en annan som svarat på enkäten. De är markerade med siffran 2 efter teatern i Figur 6.5. Teatrarna/scenerna är indelade efter geografiskt läge, notera att de verksamheter som är i Göteborg är i den gröna cirkeln samt att cirkelarna i närheten är geografiskt nära Göteborg.

Många av de professionella utövarna har arbetat på olika teatrar som dessutom har varit spridda geografiskt. Den professionella utövaren verkar därför enligt denna enkätundersökning vara benägen att arbeta, oberoende av bostadsort, på olika teatrar och scener. Därför kan slutsatsen dras att geografiskt läge inte är primärt för utövaren vid val av arbetsplats. Det finns även en variation mellan storleken på teater (antalet publikplatser) samt om det är statliga, privata, kommersiella eller mindre icke kommersiella teatrar och föreställningar (för definition se Kapitel verksamhetsspecifika termer). Här bör även noteras att många av de teatrarna som är representerade är högt ansedda i Sverige vilket ger en validitet till enkätstudien då de svarande är yrkesverksamma på dessa teatrar.

Några av teatrarna som presenteras i denna fråga är jämförbara med förslaget som redogörs i denna uppsats, *City Scenen*. Även det ger validitet till att använda svaren från enkäten till *City Scenen*, mer om *City Scenen* finns i Kapitel 7.

Fråga 6: Hur många gånger på ett år ser du föreställningar inom ovannämnda konstformer live?

Figur 6.6 visar sammanställning av svaren till fråga 6.

Denna fråga syftar till att ge en inblick i hur kulturellt aktiva de som svarat på enkäten är. Resultatet redovisas i Figur 6.6. Detta leder till en analys ur ett utbud-efterfrågan perspektiv. En majoritet på 64,9 % av de som svarat på enkäten ser mellan 1-5 föreställningar per år. Därefter är det 23,4 % som ser 6-10 föreställningar per år, den största delen av det som är kvar är det de som svarat att de inte sett någon föreställning det senaste året.

En slutsats som kan dras är att det är ett fåtal respondenter som ser mer än en föreställning per månad.

Vad indikerar då detta resultat till den som ska ta beslut om vilken typ av teater som ska utvecklas ur ett fastighet- eller byggherreperspektiv? Analysen av detta resultat visar att satsningen antingen bör göras på en teater som visar en produktion på ett år med kommersiell inriktning (definition se Kapitel verksamhetsspecifika termer) som

tilltalar den breda publiken. Eller göra en gästspels-teater (definition se Kapitel verksamhets-specifika termer) för att locka tillbaka den andelen publik som går på fler föreställningar per år. Då finns alternativen mindre produktioner eller kommersiella produktioner på turné. De olika typerna genererar även olika typer av finansiering. För att se mer om finansiering, se kapitel 4, speciellt avsnitt 4.1.1.

Fråga 7: Vilka scener/teatrar besökte du då?

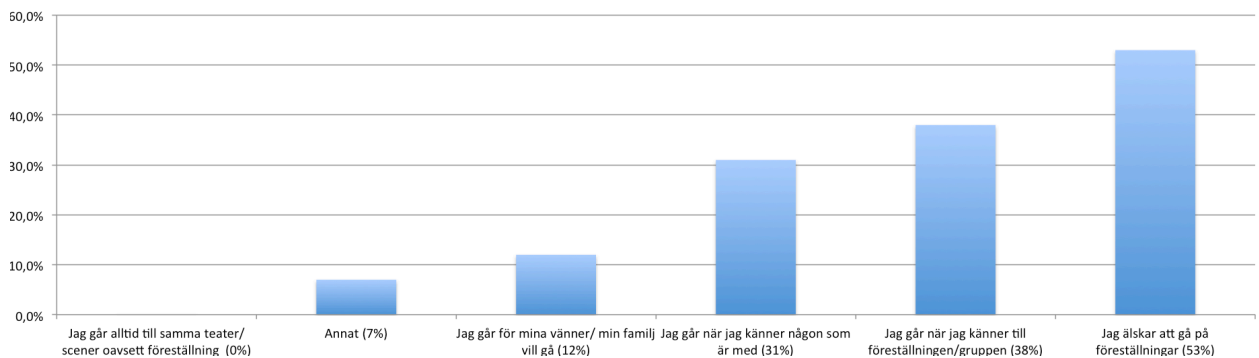
Figur 6.7 visar sammanställning av svaren till fråga 7.

Sammanställning över vilka teatrar respondenterna besökt som publik senaste året. I Figur 6.7 är scenerna indelade efter geografiskt läge. Även här är Göteborg markerat

med grönt. Siffrorna efter scenen indikerar hur många av respondenterna som besökt just den scenen/teatern. De är även sorterade i fallande skala, med den scen/teater som flest av respondenterna besökt överst.

En analys av svaret till denna fråga är att publiken kan tänka sig att resa för att se föreställningar eller tar tillfället i akt vid besök av annan ort. Flera av respondenterna har uppgett att de besökt teatrar i olika städer, medan andra besöker en stor del av det utbudet som finns i staden de angivit att de är bosatta i. En slutsats som bör dras i samband med fråga 7 är att om verket, gruppen eller dylikt är välkänd kan publiken åka en längre bit. För kommersiella verksamheter (se definition i Kapitel verksamhetspecifika termer) betyder det att om en gedigen marknadsföring görs kan publiken resa relativt långt, notera dock att samtliga teatrar samt intervjupersonerna och enkätrespondenterna befinner sig i södra Sverige, som längst norrut Karlstad och Stockholm. Författarna har tagit slutsatsen att infrastrukturen mellan de angivna städerna är välfungerande och verkar inte vara en barriär för enkätrespondenterna.

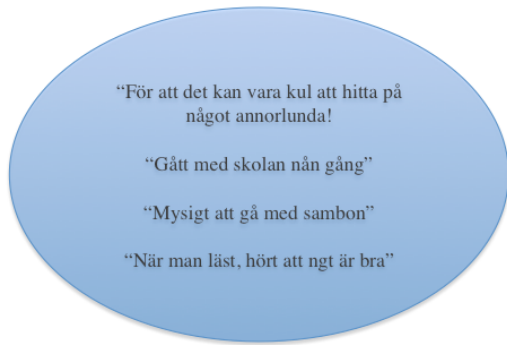
Fråga 8: Vilken är den främsta anledningen till att du går på föreställningar?

Figur 6.8 visar sammanställning av svaren till fråga 8.

Detta svar ger en indikation på att större andelen av de som har svarat har ett starkt kulturellt kapital och intresse för scenkonst, fördelningen av svaren syns i Figur 6.8. Därför bör även frågorna analyseras ur det perspektivet. Det fanns möjlighet att klicka i fler alternativ även om inte frågan uppmanade till det. Därför visar varje stapel den andel av de som valt varje alternativ i förhållande till antalet deltagare. En analys av resultatet är att de flesta går på teater för föreställningens och upplevelsens skull. Ingen har svarat, trots att det fanns en möjlighet att välja flera alternativ att de går tillbaka på grund av teatern eller scenen, dvs. verksamheten och lokalen. Detta leder till en förkastning av tesen att publiken tenderar att gå tillbaka till samma teatrar när det kommer nya föreställningar, trots att teorin har bejakats i några av intervjuerna med kulturella verksamheter. Däremot finns en motsägelse till detta i kommande enkätfrågor då majoriteten tycker att det är enklare att gå tillbaka en andra gång till en teater (fråga 19) och att de har en förutfattad mening eller känsla av vad de ska se med tanke på vilken teater eller scen de besöker (fråga 20). Författarna frågar sig här om svaret hade sett annorlunda ut om denna fråga hade ställts i en annan ordning eller i anknytning till de andra frågorna. En annan faktor som påverkat svaret är troligtvis att fråga 8 är även ställd ur ett perspektiv där respondenterna uppmanades att välja främsta anledningen.

Fråga 9: Om du valde "annat" i förra frågan, tänker du på något speciellt?

Figur 6.9 visar sammanställning av svaren till fråga 9.

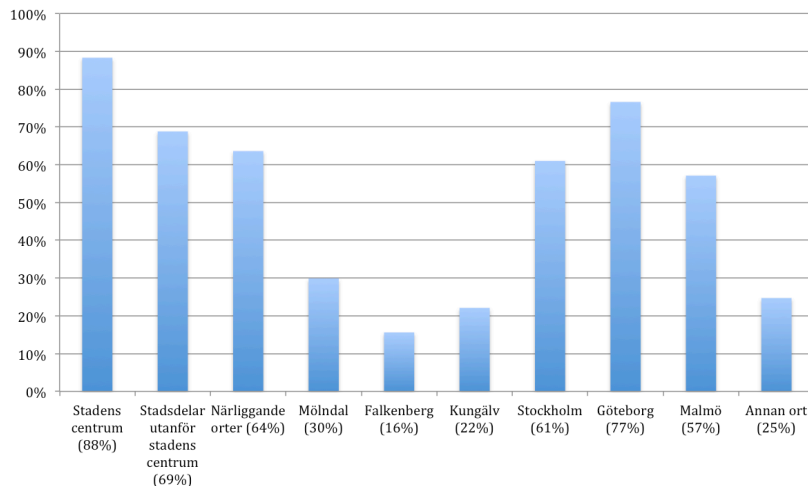
Denna fråga är ett komplement till fråga 8 för att ta reda på vad som påverkar val av teaterbesök, det var endast 4 personer som valt att svara på denna fråga. Ovan i Figur 6.9 är en sammanställning av de svaren.

Den sista kommentaren, samt svaret på föregående fråga, bekräftas av C. Suhaid Gustafsson (personlig kommunikation, 26 februari 2019), konstnärlig ledare på Atalante, samt av svaret i föregående fråga. C. Suhaid Gustafsson ger ett exempel på en föreställning gjord på en uppmärksam bok där författaren själva stod på scenen. Media uppmärksammade föreställningen innan premiär och trycket på biljetter var väldigt stort.

Detta vittnar även om att det inte behöver vara en föreställning i storskalig kommersiell form, men ett faktum är att denna studie visar att en känd person eller ett känt verk drar publik.

Vid sammanställning av teatrarna som enkätrespondenterna besökt syns dock en trend att de stora kommersiella namnen som GöteborgsOperan, Malmö Live och Malmö Opera är överrepresenterade i svaren.

Fråga 10: Till vilka områden kan du ta dig för att se en föreställning (välj gärna flera alternativ)?

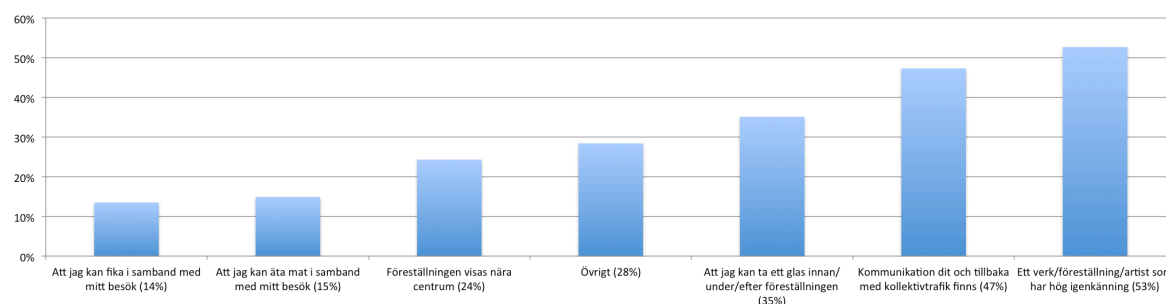

Figur 6.10 visar sammanställning av svaren till fråga 10.

Svaret på fråga 10, som syns i Figur 6.10, bekräftar den analys som gjordes av svaret till fråga 7, att publiken är benägen att åka till mindre orter för att se föreställningen men att det är storstäderna och centrum som drar flest besökare. Vid sammanställning av svaret i fråga 7 finns även en del teaterbesökare, som bor centralt, som de senaste året enbart varit på de större teatrarna i bostadsorten centrum. På denna fråga uppmanas respondenterna att välja flera svarsalternativ, varje stapel visar därför de procentantal av totala antalet respondenter som valt alternativet. Exempelvis har 88 % av alla som svarat valt stadens centrum. Det intressanta i denna fråga är egentligen de 12 % som inte valt att svara detta. En teori är att de är mer intresserade av de icke kommersiella (för definition se Kapitel verksamhets-specifika termer) scenerna som finns utanför stadens centrum. Resultatet bör även tolkas med en förståelse att utbudet är större i stadens centrum. För att se kartläggning som gjort till denna uppsats av kulturella verksamheter i Göteborg se Kapitel 6, speciellt avsnitt 6.2.

Däremot redovisas här en vilja hos publiken att ta sig även till de mindre orterna, även mindre orter respondenterna ej är bosatta i. Notera här att validiteten kan ifrågasättas då frågan är ställd ur ett perspektiv som förutsätter att den som svarar på enkäten utgår från Göteborgsområdet. Däremot öppnar frågan för att *City Scenen* (mer om verksamheten i Kapitel 7) inte behöver vara lokaliserad i den absoluta centrumkärnan utan kan fungera även i andra områden.

Fråga 11: När du besöker en föreställning som publik, vad av följande är viktigt för dig? (välj gärna flera alternativ)

Figur 6.11 visar sammanställning av svaren till fråga 11.

Denna fråga är ett komplement till tidigare frågor. Här är svaret att verket/föreställningen eller artisten är det som lockar besökarna enligt en majoritet på 53 %, se Figur 6.11 för svarsresultatet. Att det är en föreställning som visas i stadens centrum är det endast 24 % som anser viktigt och betydligt fler, 47 %, anser att det är viktigare att det finns kommunikation med kollektivtrafik (notera likt fråga 10 svarsstaplarna visar procentantal av totala antalet respondenter som valt alternativet). Att det är viktigt att kommunikationen fungerar är något som författarna även ser i fråga 7, där de teatrar som respondenterna besökt sammanställts. Svaren på denna fråga (11) samt fråga 7 visar att många av de som svarat på enkäten kan tänka sig att resa kollektivt för att se en föreställning.

Slutsatsen bör därför vara att ett känt verk eller artist med en föreställning på pendlingsavstånd från stadens centrum drar mer besökare än ett okänt verk mitt i centrum.

Denna fråga bekräftar resonemanget från tidigare fråga (fråga 10). *City Scenen* (mer om förslaget i Kapitel 7), behöver nödvändigtvis inte vara lokaliserat i den absoluta centrumkärnan. Men som redogörs ovan anser 47 %, nästan hälften av alla som svarat på enkäten, att kollektivtrafik är viktigt. Detta är något som bör tas i beaktning vid byggnation av scenkonstverksamhet.

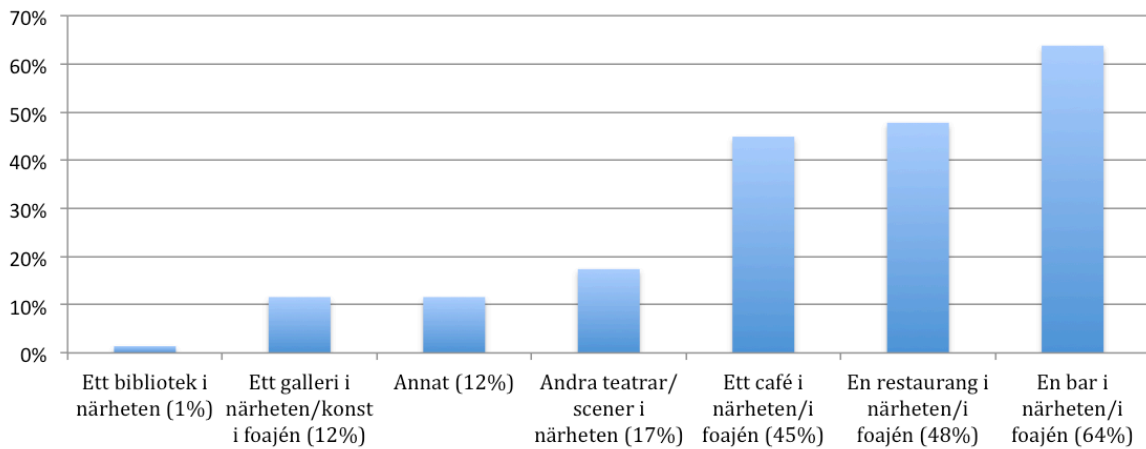
Fråga 12: Om du valde "övrigt" har du något du vill lägga till?

Figur 6.12 visar sammanställning av svaren till fråga 12.

Ovan redovisas i Figur 6.12 svaret från de som valt att svara på denna fråga. Notera att endast ett fåtal valt att svara och flera av de som valt “övrigt” i föregående fråga valde att ej komplettera denna fråga, fråga 12. För att ge en tydligare överblick har svaren kategoriserats av författarna efter vad de innehåller. Det är alltså endast en rubrik för att skapa en överblick av svaren och ej kategorier som respondenterna uppmanades att välja. Ett komplement till föregående fråga där den svarande får möjlighet att komplettera med egna kommentarer. Ovan syns en sammanställning (Figur 6.12). Det är framförallt en kommentar från enkätsvaret som befäster analysen och är därför markerad i svaren ovan. Något som återfinns i svaren är biljettpriset och parkering. Dock är det svårt att i nuläget analysera om detta är något som är en enskild åsikt eller vedertaget för publikgruppen. I intervju med S. Samuelsson (personlig kommunikation, 3 mars 2019) från Teaterhuset är även parkering något de erbjuder i samband med teaterföreställningar.

Fråga 13: Vad skulle göra din upplevelse av platsen teatern eller scenen bättre?

Figur 6.13 visar sammanställning av svaren till fråga 13.

För att kunna analysera vilka verksamheter som skulle vara kompletterande verksamheter till en teater eller scen ställdes denna fråga. I Figur 6.13 redovisas att 64 % svarade bar-verksamhet, detta är något som bekräftas i stor uträkning även i de kvalitativa intervjuerna samt litteraturstudierna. I denna fråga finns likt tidigare möjlighet att välja flera svarsalternativ, de blir dock inte uppmanade att göra det i frågan, därför visar svars-staplarna procentantal av totala antalet respondenter som valt alternativet. En bar i samband med en teater är alltså något som observerats som positivt i alla de olika typer av källor som studerats till denna uppsats. Det är något författarna tagit i hänsyn till vid framtagning av *City Scenen*, mer i Kapitel 7, då det även är ett tänkbart komplement till verksamheten i en fastighet med Mixed Use karaktär. Nästan hälften av de som svarat har även valt annan liknande verksamhet som café och restaurang. Detta ger en tydlig indikation på att de som svarat på enkäten tycker att scenkonstverksamhet bör kompletteras med någon form av verksamheten där det finns mat eller dryck, antingen i samma lokal eller bredvid. Mer om denna kombination återfinns i Kapitel 7, speciellt avsnitt 7.1.4. Att det är ett bra komplement till scenkonst verksamhet är även något som majoriteten av de kvalitativa intervjuerna bekräftar. Författarna drar slutsatsen att bar eller restaurang-verksamhet bidrar till sänkta barriärer för scenkonst.

Tesen som utvecklas i samband med de kvalitativa intervjuerna om närheten till andra kulturella verksamheter eller bibliotek kan dock förkastas i enkätundersökningen. Dock bör tas i beaktning om de svarande på enkäten är fullt representativa för samhället i stort. Intervjuerna med befintliga kulturella verksamheter om samarbeten och deras upplevelser av hur deras publik delas med närliggande verksamheter som museer och andra teatrar bör därför skattas högre i denna fråga.

En intressant iakttagelse är att de andra konstnärliga verksamheterna är till vänster i bilden, d.v.s. mindre andel har valt de alternativen, och de verksamheter som inte tillhör samma kategori är överrepresenterade hos respondenterna. Frågan här är om detta helt enkelt är vad publiken är van vid, eller om paralleller kan dras till den nya trenden med Multihus eller Mixed Use som nu åter ses i fastighetsbranschen (se Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.2.3). Oavsett vilken anledningen är så är konceptet med en mix av två olika typer av verksamheter, i det här fallet scenkonst och mat/dryck,

något som passar in i det nya konceptet för fastigheter Mixed Use.

Fråga 14: Om du valde "annat" har du andra önskemål?

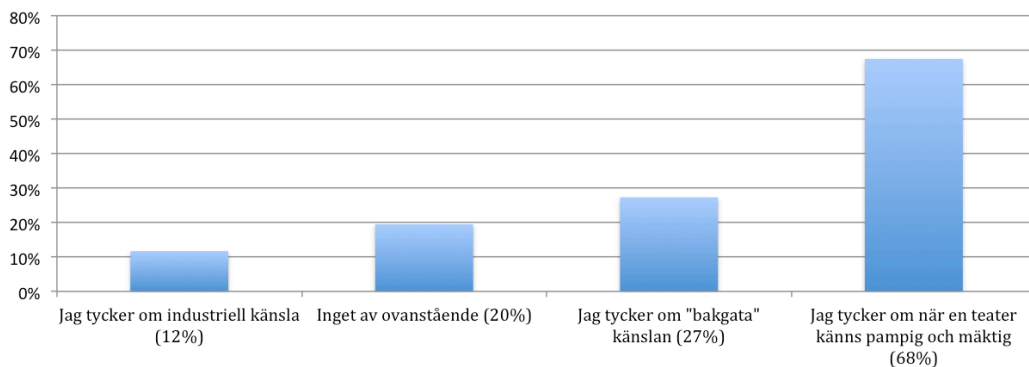

Figur 6.14 visar sammanställning av svaren till fråga 14.

Denna fråga är ett komplement till föregående där de som svarade på enkäten hade frihet att uttrycka de verksamheter som inte fanns med i tidigare fråga. Kommentarer redovisas ovan i Figur 6.14. Här återfinns kommentarer främst gällande pris, parkering och föreställningens kvalitet som även nämns i tidigare frågor där enkätrespondenten fått frihet att skriva kommentarer. En annan kommentar som bör tas i beaktande är gällande antalet toaletter för besökare. Även om det endast är en kommentar och det inte redogörs i enkäten om fler anser detta kan det vara väsentligt att ta i beaktning vid utformning av en teater/scen. Det har författarna gjort i utformningen av *City Scenen*, Kapitel 7.

Fråga 15: Vad stämmer bäst på dig?

- Jag tycker om när en teater känns pampig och mäktig
- Jag tycker om industriell känsla
- Jag tycker om "bakgata" känslan
- Inget av ovanstående

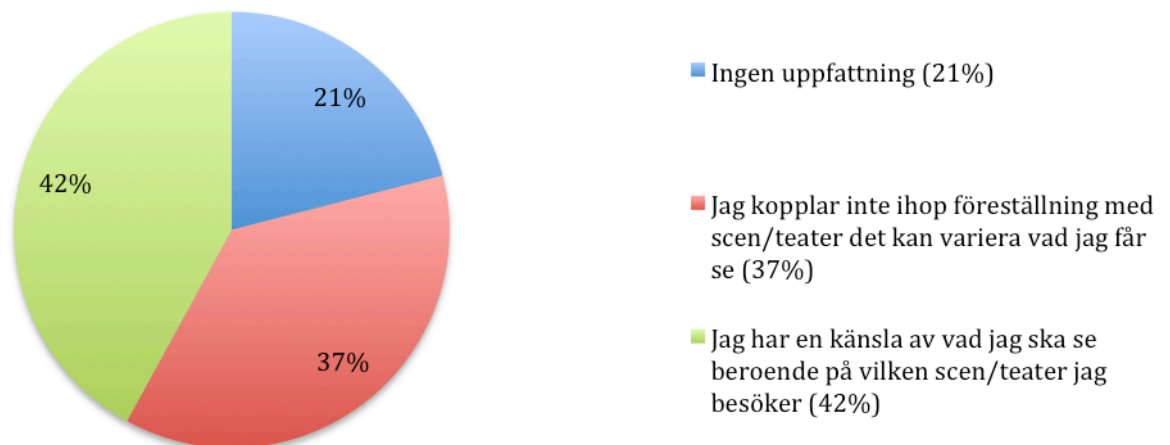

Figur 6.15 visar sammanställning av svaren till fråga 15.

Denna fråga är utformad för att ta reda på om det finns en tydlig trend hos de som svarar på enkäten angående vilken arkitektonisk utformning de föredrar på en teater. Resultatet, i Figur 6.15, visar att hela 68 % av publiken svarar att de tycker bäst om ”pampiga teatrar”. Detta är något som styrker tesen att det är viktigt för publiken hur teatern är utformad. En kommentar från fråga 12 (se fråga 12 ovan) är ett bra komplement till denna fråga då det är uttryckt att betalningsviljan kan öka om lokalen ”känns lyxig”.

En stor del valde även ”bakgata-känsla”, den småskaliga versionen av en teater eller scen. Detta svar i förhållande till betalningsviljan kan vara en intressant tanke att ta i beaktning vid läsning av stycket som redogör biljettkostnader, Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.1.2 för olika teatrar och scener i Göteborg.

Fråga 16: Vad tycker du stämmer på din uppfattning om Scenen/teaterns koppling till föreställningen? (du kan välja fler)

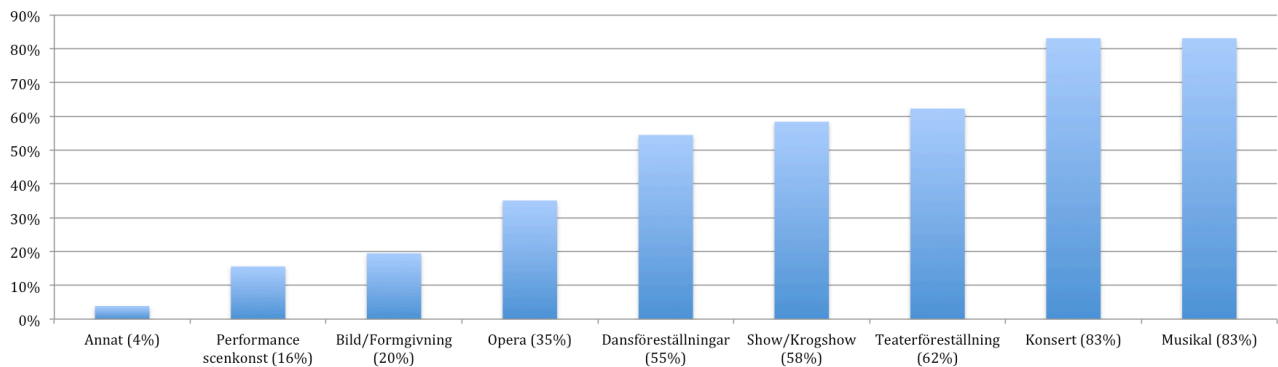

Figur 6.16 visar sammanställning av svaren till fråga 16.

Som visas ovan i Figur 6.16 svarar 42 % att de har en förutfattad mening om vad de kommer se beroende på spelplats. Detta är något som bekräftas i de kvalitativa intervjuerna då föreställningar passar in i den genre som är representerad på den scenen eller teatern. Dock med undantag för de tvärkonstnärliga större teatrarna. Men för att även där komma med ett motargument så har till exempel GöteborgsOperan spridd repertoar inom tre större genrer, musikal, dans och opera, så även där kan besökaren ha en förväntan på föreställningen i förväg. I intervjun med ONYX kulturproduktion beskriver de hur olika scener kan vara laddade med olika värden som passar olika aktörer bättre eller sämre (A. Diamand & J. Byström, personlig kommunikation, 27 februari 2019). De menar att den traditionella stora scenen, exempelvis Operan, har vissa värden och andra typer av scener som 3:e våningen har en viss typ av värde för scenkonstnären. De menar att både publik och aktörer delar in både scenkonst och scenen efter genre. För att nå publiken till respektive aktör bör

genren på scenkonsten och scenen stämma överens. Medvetenheten om detta gör att fastighetsägare eller byggherrar kan göra medvetna val gällande demografi samt verksamhets-typ, mer om demografi för scenkonst Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.1.3. Författarna vill nämna att även om scenen är av mindre slag, som exempelvis *City Scenen* (mer i Kapitel 7), kan känslan vara "pampig".

Fråga 17: Vilken typ av föreställningar/konst tittar på? (välj gärna flera)

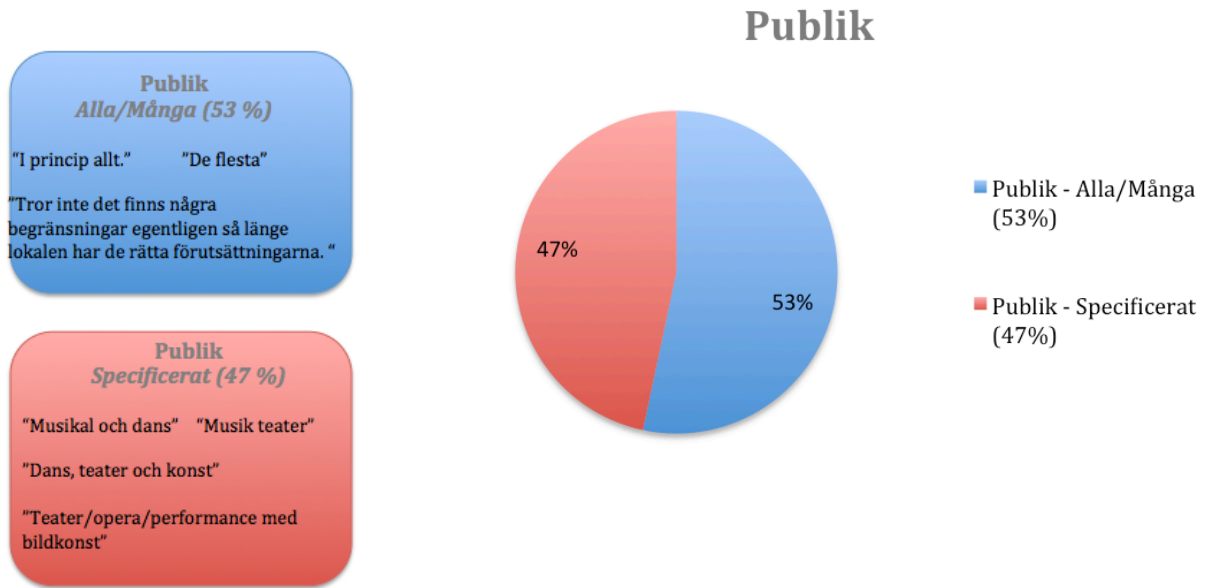

Figur 6.17 visar sammanställning av svaren till fråga 17.

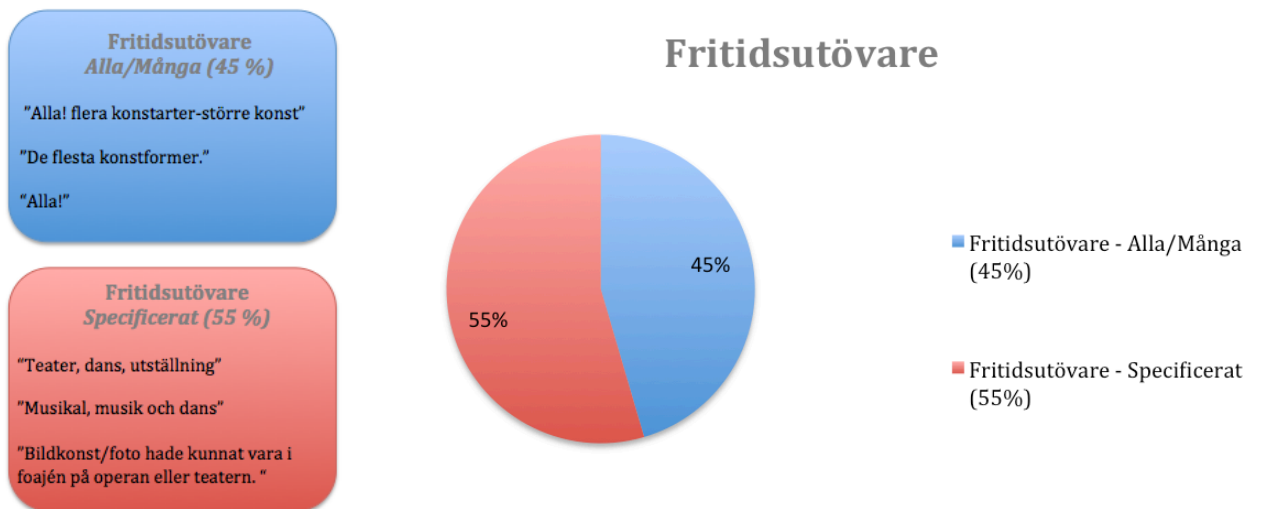
Denna fråga syftar till att kartlägga vilken typ av scenkonst som de respondenterna är intresserade av, resultatet visas i Figur 6.17. De gavs en möjlighet att välja fler svarsalternativ, därför presenteras i varje stapel hur stor andel av respondenterna som valt varje alternativ.

Resultat var relativt i linje med författarnas tes då de konstformer som är mer kommersiella (för definition se Kapitel verksamhetsspecifika termer) tilltalar fler besökare, då flest respondenter har valt de scenkonstformerna. Författarna drar även slutsatsen att det kan finnas en koppling till svaret på frågan innan (fråga 16), att en viss typ av scenkonst passar med en viss typ av arkitektoniskt uttryck på lokalerna. Då majoriteten i denna fråga valt scenkonst som är åt det kommersiella hållet, samt att majoriteten i frågan innan valt pampiga teatrar. Därför kan en slutsats vara att de kompletterar varandra. Däremot, som författarna redogör i frågan innan, tror de inte att det måste vara så även om det är ett bra komplement. En av de scenerna (New World Stages) som redovisas i Kapitel 6, speciellt avsnitt 6.3.1, är en teater med industriell känsla i det arkitektoniska uttrycket som visar kommersiell scenkonst (för definition se Kapitel verksamhetsspecifika termer).

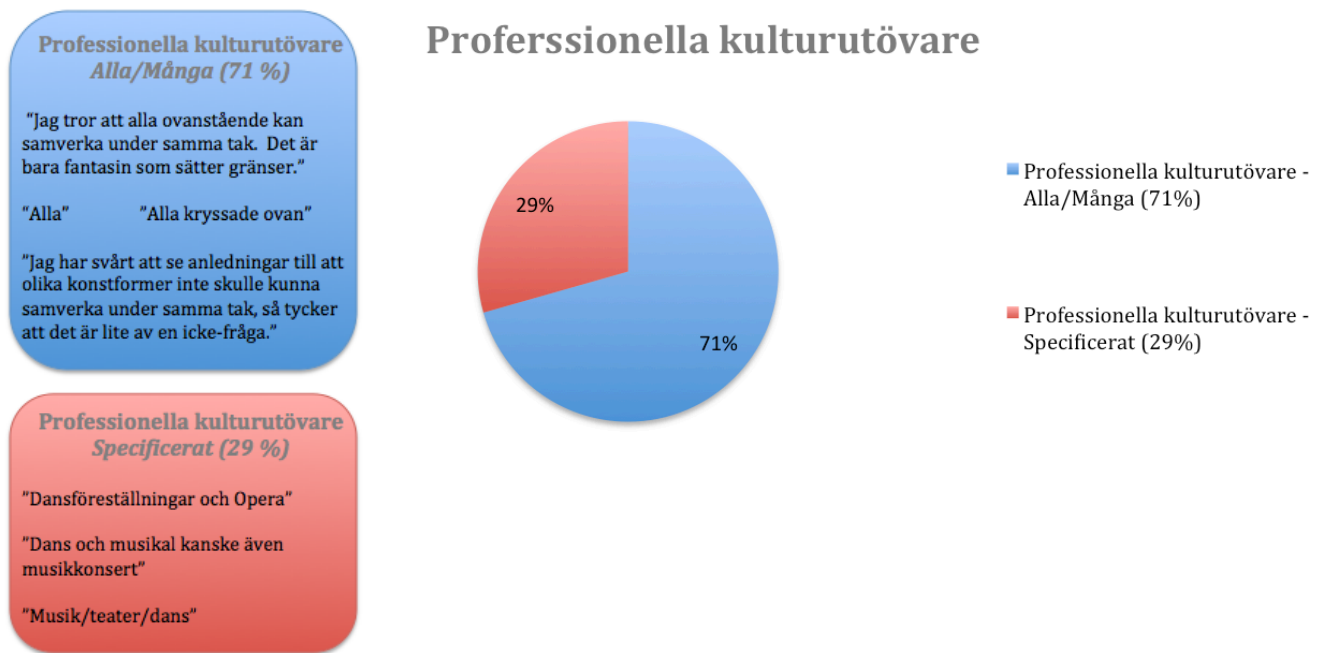
Fråga 18: Vilka scenkonst-/ konstformer tror DU skulle kunna samverka under samma tak?

Figur 6.18 visar sammanställning av svaren till fråga 18 för de enkätresponenter som definierar sig som publik. Till vänster är en några utvalda citat för att ge en förståelse över fördelningen av svaren till höger.

Figur 6.19 visar sammanställning av svaren till fråga 18 för de enkätresponenter som definierar sig som fritidsutövare av scenkonst. Till vänster är en några utvalda citat för att ge en förståelse över fördelningen av svaren till höger.

Figur 6.20 visar sammanställning av svaren till fråga 18 för de enkätrespondenter som definierar sig som professionella utövare av kultur. Till vänster är en några utvalda citat för att ge en förståelse över fördelningen av svaren till höger.

Denna fråga syftar till att undersöka vilka scenkonstformer som respondenterna anser kan klustras ihop i samma lokaler. Vid sammanställning av resultatet har även en sammanställning gjorts i förhållande till vilken relation respondenten har till scenkonsten samt enligt svaren: åsikten alla/många konstformer kan samverka samt specifik önskan/åsikt om vilka som kan samverka

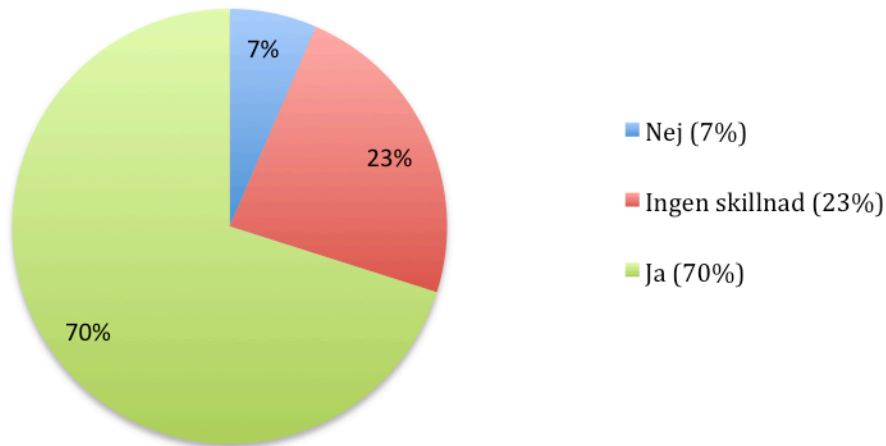
Denna fråga var en öppen fråga och alla deltagare har inte valt att svara. Svarefrekvensen på frågan är drygt 56 % av alla deltagare.

Bilderna (Figur 6.18, 6.19 samt 6.20) ovan visar de tre olika sammanställningar av svaren på frågorna. Bredvid finns exempel på de svar respondenterna skrivit för att skapa en bild av hur författarna har kategoriserat och sammanställt kommentarerna i detta svar.

Svarsalternativen är jämnt fördelade över samtliga grupper, men gruppen med professionella aktörer som anser att; alla eller många konstformer kan samverka, sticker ut då 71 % har valt att svara alla eller många (se Figur 6.20). En slutsats blir här att samverkan mellan konstformer i samma lokaler skulle uppskattas av de professionella utövarna. Däremot bör än en gång poängteras att inte alla typer av scenkonstutövare är representerade bland enkätens respondenter.

Frågans validitet kan dock ifrågasättas då många respondenter svarat "alla" av de konstformer som presenterades i frågan innan, därför finns funderingar på om svaret hade varit samma även om vissa av konstformerna inte hade varit presenterade i frågan innan. Eller om respondenterna valt att själva addera alla de konstformer som nu finns med om de helt fått välja själva.

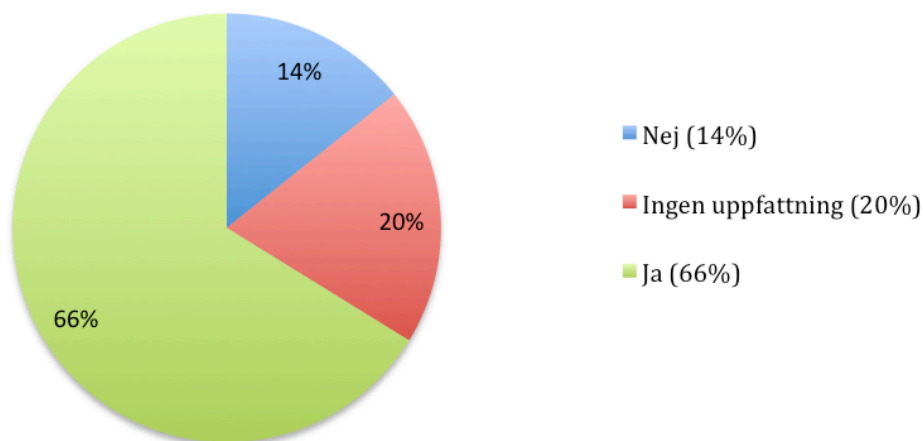
Fråga 19: Upplever du att det är lättare att ta sig till en teater/scen andra gången du ska dit jämfört med första?

Figur 6.21 visar sammanställning av svaren till fråga 19.

Denna fråga syftar till en av teserna författarna hade gällande barriärer för scenkonst. Som visas i Figur 6.21 har 70 % av de som svarat på enkäten svarat att det är lättare att ta sig till en scen eller teater för det andra besöket än det första. En barriär för scenkonst kan därför vara det första besöket. Slutsatsen av detta är att tydligt tillgängliggöra och synliggöra scenkonst-platsen i den byggda miljön för att lättare få besökarna att komma dit både en första gång, men även fortsätta att komma tillbaka. En annan barriär-sänkning är närheten till kollektivtrafik som redogörs i fråga 11.

Fråga 20: Har du någon gång gått tillbaka till en teater/scen med anledning av att du gillat en tidigare föreställning du sett där?

Figur 6.22 visar sammanställning av svaren till fråga 20.

Majoriteten, 66 %, se Figur 6.22, svarar att de gått tillbaka till en teater med anledning av att de gillat vad de sett där tidigare. Enligt de kvalitativa intervjuerna är det mer publiktryck på de föreställningar som på något sätt har hög igenkänning eller mycket

mediauppmärksamhet hos publiken. Denna fråga tyder på att en sådan föreställning kan ge ringar på vattnet och publiken kommer tillbaka till teatern. En annan tes som diskuterats i de kvalitativa intervjuerna är att olika teatrar har en viss genre eller tema som gör att publiken redan innan föreställningen har en känsla av vad de ska se, vilket drygt 40 % svarade i tidigare fråga 16.

Fråga 21: Tack för att du deltog i undersökningen, har du något du vill lägga till gör det nedan!

Det fanns ingen ytterligare i detta svar som tillför något till analysen av enkätundersökningen till denna uppsats.

6.2 Kartläggning av scenkonstverksamheter i Göteborgsområdet

I detta kapitel redogörs en kartläggning av kulturverksamheter i Göteborgsområdet.

Kartläggningen består av 81 aktörer som författarna ansett viktiga för analys av befintliga aktörer i Göteborgsområdet. Aktörerna är på olika sätt kopplade till scenkonst, alla verksamheterna är inte kopplade till dans. De aktörer som inte finns med är utanför de gränser författarna satt för kartläggningen till denna uppsats, antingen geografiskt eller verksamhetsmässigt. Analyserna grundar sig i de slutsatser författarna drar av kartläggningen, samt de verksamheter som innefattas på denna. Analysen stöds av den information som samlats till uppsatsen ur kvalitativa intervjuer, enkätsvaren samt litteratur.

För att strukturera analysen av kartläggningen har författarna delat in aktörerna i kategorier. Bedömning av var respektive verksamhet passar in är gjord av författarna och är ej befäst hos varje enskild aktör. Författarna har haft för avsikt att kartlägga samtliga berörda aktörer i såväl det geografiska som verksamhetsområdet, dock bör nämnas att den mänskliga faktorn påverkat kartläggningen. Analysen grundar sig på ett helhetsintryck, med reservation för att enskilda aktörer motsätter sig denna indelning samt analys. Argumentet bakom att kartlägga dansskolor och kulturskolor är för att se hur stort intresset är för konstformen och sedan analysera det i förhållande till professionella scener.

6.2.1 Kartbilder och aktörer

I detta avsnitt redogörs kartbilder med aktörer utsatta. Kartorna är hämtade från Google Maps och markerade aktörer är ett montage skapat av författarna, se Figur 6.23, Figur 6.24 samt Figur 6.25. I detta avsnitt har författarna även valt att nämna några verksamheter som ej finns med i kartorna, Figur 6.23, Figur 6.24 samt Figur 6.25

Kartläggningen är indelad efter följande kategorier:

Orange	Dansskolor (diverse strukturer bl.a. privata eller föreningar)
Blå	Kulturskola med någon form av dansundervisning
Rosa	Dansscener

Gul	Större scener (både privata samt institutioner)
Röd	Mindre scener (diverse gästspel, frigrupper, kulturella verksamheter och evenemang)
Grön	Teaterscener
Brun	Kulturhus
Grå	Scener för event, show samt restaurang och scen

Figur 6.23 visar Göteborgs centrum med markeringar för kulturella verksamheter

Figur 6.24 visar kartläggningen utanför Göteborgs centrum, som visas i Figur 6.25 med markeringar för kulturella verksamheter.

Figur 6.25 visar kulturella verksamheter norr om Göteborgs centrum.

Tabell 6.1 Visar aktörerna tillhörande Figurerna, 6.23, 6.24 samt 6.25.

Aktörerna som återfinns i kartläggningen:		
1. Dansforum	30. Hagateatern	61. Mölndals Dansskola
2. Move dansstudio	31. Teater Jaguar	62. Sinclairs Göteborg
3. Kulturskolan västra centrum	32. Atalante	63. MoveDansstudio
4. Kulturskolan Örgryte-Härlanda	33. Konserthuset Göteborg	64. West Coast Jitterbug
5. Kulturskolan Centrum	34. Musikens Hus	65. Line Up4 Dance
6. Kulturskolan Hisingen	35. Frilagret	66. Dansstudio Magic
7. Lázár	36. Alfons Åbergs Kulturhus	67. Kulturstationen
8. Polestarfitness	37. Kulturhuset Käken	68. Balettakademien
9. Danzlagret	38. Kulturhus Oceanen	69. Teater Thalia (Balettakademien)
10. El EncuentroTango Göteborg	39. Park Lane	70. Konstkollektivet Mölndal
11. Folkdansringen	40. The concept	71. Teaterhuset i Mölndal
12. Salsa och Tango	41. Tolvans salonger	72. Tredje våningen
13. Latin FeetDanceCompany	42. Trädgår'n	73. Kulturhuset Möllan
14. SalsaDans	43. Rondo	74. Frölunda kulturhus
15. Folkmusikkafeet	44. The Theater	75. Kulturskolan Angered
16. Kulturhuset Oceanen- World DanceCompany	45. ContrastPublic House	76. Kulturskolan Östra Göteborg
17. Lorensbergsteatern	46. Casino Cosmopol	77. Svenska Balettskolan
18. Göteborgsoperan	47. Kajsksjul 8	79. Backa Kulturhus
19. Lisebergsteatern	48. GTS konferens och festvåning	80. VictoryDanceAcademy (Huserar i Backa Kulturhus)
20. Stora teatern	49. Nerfertiti	81. Angered's Teater
21. Pustervik	50. M/S Trubaduren	
22. Amandas Teater	51. Hulebäcksgymnasiet	
23. Mashuggsteatern	52. Artistiquedansskola Göteborg	
24. Kvartersscenen Zlång	53. TwistedFeet	
25. Biograf Draken	54. Adrianas Danshus	
26. Folkteatern	55. Dansklubben DonnumFerrum	
27. Göteborgs Stadsteater	56. DancePoint Göteborg	
28. Göteborgs dramatiska teater	57. Kulturskolan Askim- Frölunda-Högsbo	
29. GEST (Gothenburg English studio Theater)	58. Mölndals kulturskola	
	59. Kulturskolan Härryda	
	60. City Dansstudio i Mölndal	

Nämnvärda aktörer som inte finns med på kartbilderna:

Regionteater Väst Scenkonstinstitution som har verksamhet i Borås och Uddevalla (Regionteater väst, u.å). En av Sveriges ledande producenter av dans, även teater. De har turnerande kompanier som spelar för barn och unga. Verksamheten finns inte på kartbilden då verksamhetens geografiska placering ej finns med på kartbilderna.

Kulturskolor i kringliggande orter och kommuner Kulturskolan är kommunal och finns i nästan alla Sveriges kommuner (Kulturskolerådet, 2019). Tanken är att stärka barn och ungas kunskaper inom de estetiska ämnena till ett överkomligt pris samt stärka det lokala kulturlivet. Verksamheten finns inte på kartbilden då verksamhetens geografiska placering ej finns med på kartbilderna. Notera att de kulturskolor som är inom det området som visas på bilderna är med i kartläggningen.

Vara Konserthus Konserthus, som även bedriver konferensverksamhet, som byggdes 2006 (Vara Konserthus, u.å.a.). Visionen är att spegla hela världens kulturliv, en utbyggnad av konserthuset är planerad under 2019. Verksamheten finns inte på kartbilden då verksamhetens geografiska placering ej finns med på kartbilderna.

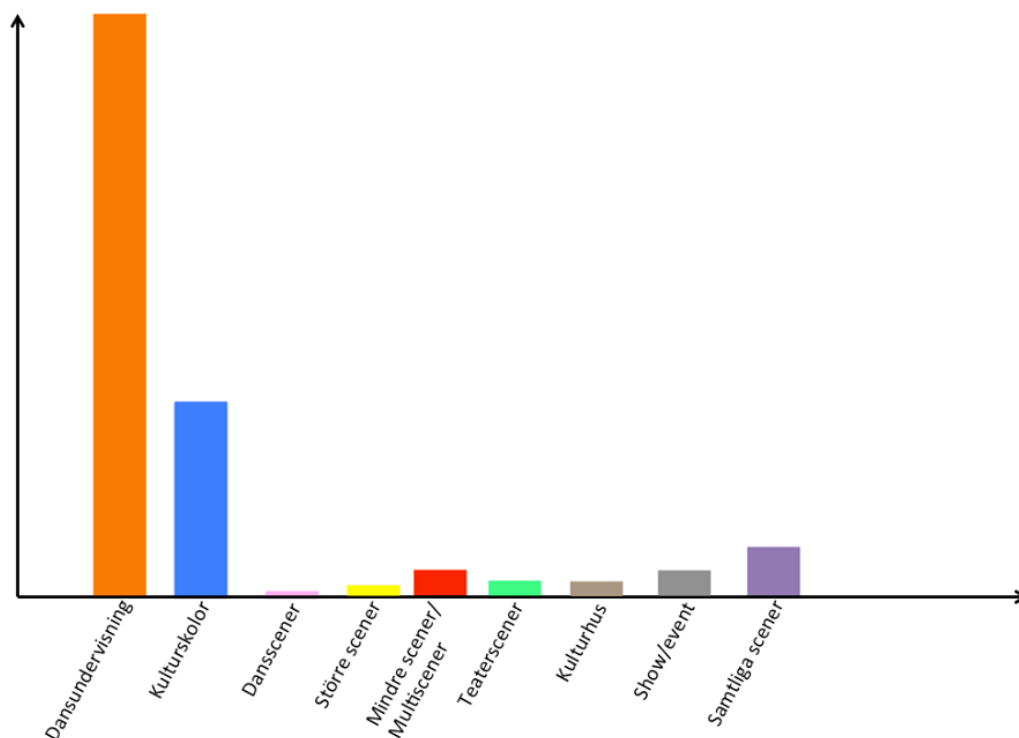
Mimers Hus Kungälv Gymnasieskola och kulturhus samsas i Mimers Hus i Kungälv. Gymnasieskolan bedriver ett estetiskt program med inriktning musikal eller musik (Kungälv, 2019). På Kulturhusets scen är visionen en bred repertoar med gästspel (Väst Sverige, u.å). Verksamheten finns inte på kartbilden då verksamhetens geografiska placering ej finns med på kartbilderna.

Högskolan för scen och musik vid Göteborgs Universitet Skolan ligger centralt vid Götaplatsen i Göteborg (Göteborgs Universitet, 2019). Här utbildas musikalartister, musiker och skådespelare. Det finns en lärarutbildning på skolan inom dans. Skolan är nämnvärd då den berör konst, dans och kultur. Verksamheten finns inte med på kartbilden då den bidrar med en indirekt påverkan på scenkonsten.

Göteborgs kulturkalas Nämnvärt är även Göteborgs kulturkalas. Kulturkalaset är inte en fast scen utan ett årligt evenemang som anordnas av Göteborg och Västra Götalandsregionen (Göteborgs Kulturkalas, 2017). Evenemanget är utspritt på olika scener och platser i Göteborgs innerstad och besöktes 2017 av 1,1 miljoner människor under evenemangets 5 dagar. En undersökning visade att stora delar av besökarna var mycket nöjda med evenemanget samt att 78 % av besökarna vill göra fler kulturbesök efter sin upplevelse på Kulturkalaset. Evenemanget riktar sig till en bred målgrupp och 51 % av invånarna i Göteborg besökte evenemanget. Kulturkalaset bidrar med en ökad positiv bild av staden för besökare samt bidrar till ökad medvetenhet om kultur för göteborgarna själva.

6.2.2 Sammanställning av kartläggningen

I kapitel 6, speciellt avsnitt 6.2, finns samtliga aktörer utplacerade på kartor. Nedan finns en sammanställning, Figur 6.26, som visar hur många aktörer i de olika verksamhetsformerna som återfinns i kartläggningen. De grupperingar staplarna är indelade i är gjorda av uppsatsens författare, aktörerna har inte själva godkänt denna indelning.

Figur 6.26 visar en sammanställning av samtliga aktörer på kartbilderna ovan (Figur 6.23, 6.24 samt 6.25) fördelat i olika kategorier.

Tabell 6.2 visar aktörerna representerade i staplarna i Figur 6.26.

Aktörerna som återfinns i kartläggningen utifrån kategori stapeldiagrammet:

Dansundervisning, stapel 1 (orange)

1. Dansforum
2. Move dansstudio
7. Lázár
8. Polestarfitness
9. Danzlagret
10. El EncuentroTango Göteborg
11. Folkdansringen
12. Salsa och Tango
13. Latin FeetDanceCompany
14. SalsaDans
16. Kulturhuset Oceanen- World DanceCompany
51. Hulebäcksgymnasiet
52. Artistiquedansskola Göteborg
53. TwistedFeet
54. Adrianas Danshus
55. Dansklubben DonnumFerrum
56. DancePoint Göteborg
60. City Dansstudio i Mölndal
61. Mölndals Dansskola
62. Sinclairs Göteborg
63. MoveDansstudio
64. West Coast Jitterbug
65. Line Up4 Dance
66. Dansstudio Magic
68. Balettakademien
77. Svenska Balettskolan

80. VictoryDanceAcademy (Huserar i Backa Kulturhus)

Kulturskolor, stapel 2 (blå)

3. Kulturskolan västra centrum
4. Kulturskolan Örgryte-Härlanda
5. Kulturskolan Centrum
6. Kulturskolan Hisingen
57. Kulturskolan Askim- Frölunda-Högsbo
58. Mölndals kulturskola
59. Kulturskolan Härryda
75. Kulturskolan Angered
76. Kulturskolan Östra Göteborg

Dansscener, stapel 3 (rosa)

32. Atalante
72. Tredje våningen

Större scener, stapel 4 (gul)

17. Lorensbergsteatern
18. Göteborgsoperan
19. Lisebergsteatern
20. Stora teatern
33. Konserthuset Göteborg

Mindre scener/ Multiscener, stapel 5 (röd)

15. Folkmusikkafeet
21. Pustervik
22. Amandas Teater
23. Masthuggsteatern
24. Kvartersscenen 2lång

25. Biograf Draken

34. Musikens Hus
67. Kulturstationen
69. Teater Thalia (Balettakademien)
70. Konstkollektivet Mölndal
78. Backa teatern
81. Angered's Teater

Teaterscener, stapel 6 (grön)

26. Folkteatern
27. Göteborgs Stadsteater
28. Göteborgs dramatiska teater
29. GEST (Gothenburg English studio Theater)
30. Hagateatern
31. Teater Jaguar
71. Teaterhuset i Mölndal

Kulturhus, stapel 7 (brun)

35. Frilagret
36. Alfons Åbergs Kulturhus
37. Kulturhuset Käken
38. Kulturhus Oceanen
73. Kulturhuset Möllan
74. Frölunda kulturhus
79. Backa Kulturhus

Show/event, stapel 8 (grå)	73. Kulturhuset Möllan
39. Park Lane	74. Frölunda kulturhus
40. The concept	78. Backa teatern
41. Tolvans salonger	79. Backa Kulturhus
42. Trädgård'n	81. Angereds Teater
43. Rondo	
44. The Theater	
45. ContrastPublic House	
46. Casino Cosmopol	
47. Kajskjul 8	
48. GTS konferens och festvåning	
49. Nerfertiti	
50. M/S Trubaduren	
Samtliga scener som visar dans, stapel 9 (lila)	
17. Lorensbergsteatern	
18. Göteborgsoperan	
20. Stora teatern	
22. Amandas Teater	
23. Masthuggsteatern	
24. Kvartersscenen 2lång	
30. Hagateatern	
32. Atalante	
33. Konserthuset Göteborg	
35. Frilagret	
36. Alfons Åbergs Kulturhus	
37. Kulturhuset Kåken	
38. Kulturhus Oceanen	
69. Teater Thalia (Balettakademien)	
70. Konstkollektivet Mölndal	
72. Tredje våningen	

Dansundervisning (orange) Det finns två eftergymnasiala skolor representerade, en gymnasieskola samt en skola på grundskolenivå. Stapeln innefattar även fyra dansskolor som huserar hos annan verksamhet eller inte har verksamhet varje dag i veckan. Analysen visar att det finns ett stort intresse för dans för barn, unga och vuxna. I utbildnings-stapeln återfinns fyra av Sveriges tio högre utbildningar inom dans och musikal. Detta visar på att det finns många aktörer och stor kompetens inom scenkonst i Göteborgsområdet. (Totalt 27 verksamheter återfinns i stapeln.)

Kulturskolor (blå) De kulturskolor som har dansundervisning på schemat finns med i stapeln. Däremot varierar hur många tillfällen i veckan dansundervisning äger rum beroende på enskild kulturskola. (Totalt 9 verksamheter återfinns i stapeln.)

Dansscenerna (rosa) I Göteborgsområdet, som visas på dessa kartor, finns det endast två scener som är specifikt för dans.

Att det endast finns två scener för dans i Göteborgsområdet kan bero på en mängd olika saker. Som tidigare nämnt har dansen i Göteborg plats på andra scener, att intresset för utövande finns befäst i mängden dansskolor. (Totalt 2 verksamheter återfinns i stapeln.)

Större scener (Gul) I denna stapel finns bland annat GöteborgsOperan, en scen som kontinuerligt visar dans från sitt eget kompani samt ett fåtal gästspel (GöteborgsOperan, 2019.b). Även Konserthuset och Lorensbergsteatern finns i denna stapel, även de gäststats emellanåt av dansföreställningar. (Totalt 5 verksamheter återfinns i stapeln.)

Mindre scener (röd) Den röda stapeln visar mindre scener där performance (definition se Kapitel verksamhetsspecifika termer) och/eller dans är representerade i olika former men inte är den enda eller största formen av konst som visas på den scenen. (Totalt 12 verksamheter återfinns i stapeln.)

Dramatisk teater (grön) Den gröna stapeln visar de scener som spelar dramatisk teater, men som emellanåt även bjuder in gästspel. (Totalt 7 verksamheter återfinns i stapeln.)

Kulturhus (brun) Dessa verksamheter definieras som kulturhus. Även här förekommer gästspel av dans eller dansundervisning. (Totalt 7 verksamheter återfinns i stapeln.)

Show och event scener (grå) Scener som håller sig till mer kommersiella evenemang (för definition se Kapitel verksamhetsspecifika termer). Denna kategori innehåller även matservice och/eller bar-verksamhet som är sammankopplad med scenen. (Totalt 12 verksamheter återfinns i stapeln.)

Samtliga scener som visar dans (lila) Denna stapel visar en sammanslagning av samtliga scenrum (som tidigare visats i grafen) som visar dans. Detta för att ge en tydligare bild av de samlade verksamheterna som på regelbunden eller oregelbunden basis visar någon form av dans, såväl kommersiell som icke-kommersiell (för definition se Kapitel verksamhetsspecifika termer), i sina scenrum. (Totalt 21 verksamheter återfinns i stapeln.)

Författarna drar slutsatsen av grafen att antalet engagerade och egna utövare är stort (se stapeln för dansskolor) i jämförelse med platser för att uppleva scenkonst. Författarna ser att marknaden är stor för dansskolor, men kan ej se om marknaden är mättad på dansskolor.

Något författarna vill uppmärksamma gällande staplarna och kartläggningen är att GöteborgsOperan ryms i kategorin *Större scener* (den gula stapeln). Författarna har valt att placera GöteborgsOperan där då det även visas musikal och opera på deras scen, inte enbart dans. Nämnvärt är att GöteborgsOperan har nordens största danskompani, väl uppskattat av hela Europa med dansare med olika nationaliteter från alla världens hörn (GöteborgsOperan, 2019.b). Vilket bidrar mycket till den fria danskonsten och dess lokala aktörer.

6.2.3 Observation kartläggning

I de kvalitativa intervjuerna framkom att det finns en unik sammanhållning i Göteborgsområdet som inte förekommer i övriga delar av Sverige (C. Suhaid Gustafsson, personlig kommunikation, 26 februari 2019). Sammanhållningen yttrar sig så att enskilda aktörer hjälper varandra snarare än att konkurrera. Vilket kan vara något att ta i beaktning som utvecklare av den här typen av verksamhet. Kartläggningen kan visa på en viss vilja att ligga geografiskt nära liknande aktörer. Författarna anser att två sådana tydliga platser syns i kartläggningen; Järntorget och Backa i Göteborg. Detta är två områden som inte ligger i stadens absoluta centrum. Däremot ser författarna inget hinder i att scener placeras på en annan plats. Dock finns en motsägelse från de kvalitativa intervjuerna där det diskuterades om det borde göras kartläggning (R. Heyman, personlig kommunikation, 2 april 2019) om huruvida boende i områden runt Backa teatern och Angeredsteatern besöker de scenverksamheterna, eller flertalet besökare kommer från andra delar av staden. Även i Mölndal har ett kluster av liknande verksamheter återfunnits i kartläggningen. Det finns ett område med tre dansskolor bredvid varandra. En slutsats som författarna drar

är att dessa verksamheter gynnas av varandras existens snarare än konkurrerar.

I en rapport framtagen av Göteborgs danskonsulenter (Hofbauer & Hang Yue Wong, u.å) tillsammans med aktiva aktörer i Göteborgsregionen har en kartläggning gjorts över när under året och dygnet danslokaler används. De aktörer som varit med i kartläggningen är verksamheter som innefattar undervisning på dagtid, kvällstid samt professionella verksamheter beroende av replokaler samt scenverksamhet. I danskonsulenternas kartläggning visas att samnyttjande mellan verksamheterna i samma lokaler är möjlig. Deras kartläggning visar att lokalerna, Blackbox (för definition se Kapitel verksamhetsspecifika termer) och större studios, under ett års perspektiv kommer nyttjas över hela året. Under en mer inzoomad utredning har danskonsulenterna konstaterat att timmarna under dygnet som dansstudio kommer att användas är mellan 08.00 på morgonen till 20.00.

Då författarna studerat scheman över dansskolor som finns med i kartläggningen gjord till denna uppsats har flera dansskolor verksamheter som pågår till klockan 21.30 på vardagskvällar samt dagverksamhet på helger, information taget från diverse dansskolors hemsidor. Exempel på detta är Move Dansstudio (u.å) som har klasser till klockan 21, Dansforum, Artistique (u.å) har klasser till 21.50 samt Danzlagret (u.å) har klasser till 21, för att nämna några. Detta höjer nyttjandegraden ytterligare från den utredning som tidigare gjorts.

6.3 Referensscener

I följande kapitel behandlas och redovisas exempel på scener och teatrar som på något sätt bidrar till *City Scenen* för att motivera och ge en grundförståelse för denna typ av scen eller verksamhet.

6.3.1 New World Stages

New World Stages är en off-Broadway teater i New York med fem scener (New World Stages, 2016.a.). Något som gör att denna teater skiljer sig från andra är att de har ett gemensamt utrymme för bland annat bar och foajé, samtidigt har de kapacitet att visa fem föreställningar samtidigt i anslutande teatersalar. De olika teatersalarna rymmer mellan 199-499 publikplatser (New World Stages, 2017.c.). Detta koncept kan liknas vid biografier där det visas flera filmer samtidigt i olika salonger men med gemensamma ytor för faciliteter, foajé och dylikt samt personal.

Föreställningarna har olika typer av genres och inriktning på scenkonst. Det visas föreställningar både dagtid och kvällstid (New World Stages, 2016.b.), med olika målgrupper för olika föreställningar.

Författarna anser att denna teater är en förebild för effektiviserad användning av gemensamma utrymmen. Detta för med sig att personal kan vara anställd för bar/garderob/teknik fler timmar på dygnet än för en teater som enbart visar en föreställning per kväll.

Även den scenkonst som är representerad varierar, därtill är andra konstformer som exempelvis bildkonst del i denna kulturella mötesplats.

Lokalerna är avskalade och enkla, med designinslag i form av en vägg upplyst med en ljusdisplay. Den avskalade industriella detaljerna möter exklusiva inslag och ger lokalerna dess moderna New York-känsla (enligt författarnas uppfattning, vid besök på platsen). Ett annat arkitektoniskt inslag som gör att New World Stages skiljer sig från en klassisk teater är att ingången är ett litet hus på ett torg och verksamheten är helt under mark.

6.3.2 Alternativ till den klassiskt utformade teaterscenen

Det finns scener som visar att lokaler inte behöver ha den klassiska struktur som ofta representerar ”teater”, några av dem redovisas nedan. Kommande avsnitt visar en benchmarking som sedan använts till utformningen av *City Scenen* Kapitel 7.

6.3.2.1 Sleep No More

Ett exempel på en otraditionell teaterscen är Sleep No More på Manhattan i New York (Mckittrick Hotel, u.å.).

Föreställningen spelas i ett femvåningshus där publiken går runt helt fritt och skådespelarna och dansarna spelar hela historien som den skulle hända i verkligheten; i olika rum samtidigt (Sleep No More, 2019, 24 april). Det finns ingen traditionell publikplats med stolar. Då start/slot-tiderna är som flest är det varje halvtimme mellan 17.00 och 23.30. Föreställningen som är en dans- och teaterföreställning bygger på Shakespeare’s Macbeth och pågår i ungefär en timme, efter det spelas föreställningen från början igen. Publiken kan välja att stanna kvar nästa timme. Efter föreställningen uppmantras du att besöka terrassen och baren högst upp i huset och diskutera upplevelsen.

Föreställningen har blivit enormt populär och recensionerna har varit bra från såväl publik som recensenter (Sleep No More, 2019, 24 april). Föreställningen är en blandning av konstformer där teater blandas med konstnärlig dans. Föreställningen har nu satts upp även i Shanghai och London.

I New York har de nu utökat, så lokalerna inte enbart visar föreställningen Sleep No More, utan även visar andra event, det har ökat beläggningsgraden (Mckittrick Hotel, u.å.). En analys författarna gör är att föreställningen med sitt otraditionella upplägg troligtvis inte sänker några barriärer för scenkonst. Författarna har valt att nämna föreställningen då det är ett nytänkande sätt att använda befintliga byggnader och kan öka flöden och intresse för den byggda miljön.

6.3.2.2 ONYX Kulturproduktion

I den kvalitativa intervjun med ONYX kulturproduktion beskrevs att scenkonst kan uppföras var som helst (A. Diamand & J. Byström, personlig kommunikation, 27 februari 2019). Att så länge platsen tilltalar konstnären kan scenkonst utföras på annan plats än en traditionell scen. Flera av de projekt ONYX varit delaktiga i har varit på exempelvis bibliotek och konstgallerier. För att på fler sätt bevisa att dans och scenkonst egentligen inte finner några begränsningar avseende lokal har ONYX andra

bra exempel (ONYX kulturproduktion, 2019). De har exempelvis presenterat danskonstfilmer på platser där omgivningen känns otrygg. Konsten skapar då en tryggare känsla på platsen i form av projicering av konst (A. Diamand & J. Byström, personlig kommunikation, 27 februari 2019). Detta är ett exempel på hur en plats kan göras tryggare med hjälp av konst.

En analys av detta exempel är att det inte är den byggda miljön som sänker barriärerna för konsten utan konsten som sänker barriärer och skapar en tryggare plats av den byggda miljön. En annan analys gällande de otraditionella lokalerna som konstgalleri etc. visar att är en lokal spännande så kan det visas en föreställning där. Det är inte alltid ett krav att uppföra ett scenkonstverk på en klassiskt utformad scen.

6.3.2.3 Kvartersscenen 2Lång

Kvartersscenen 2Lång är en teater där publiken sitter i en bar och skådespelarna kommer till publiken (2Lång, u.å.a). I vanliga fall förknippas en teater med en foajé, publiken rör sig sedan till ett för dem okänt rum där skådespelet utspelar sig. För att jämföra detta med 2lång där befinner sig publiken redan i den miljö de kom in i, d.v.s. baren, eventuellt med en dricka i handen och det är en miljö där publiken kan känna sig bekväm. De sociala koderna i en bar är vedertagna, till skillnad från det klassiska teatertrummet. Skådespelarna kommer sedan in i den miljön publiken redan befinner sig. En analys är att publik blir mer bekväm i den miljön och barriären till konsten sänks.

Kvartersscenen 2Lång är även en bra förebild för samverkan då de har kursverksamhet som ökar beläggningen i lokalerna. På 2Lång huserar dagtid en förberedande yrkeslinje med inriktning teater (2Lång, u.å.b), på vardagskvällar, då det inte är föreställningar, finns kvällskurser samt kurser på helger för amatörer (Improverket, u.å).

6.4 Kluster

Den största grupp (70 %) som svarade i den kvantitativa enkätundersökningen (se detta Kapitel, speciellt avsnitt 6.1) var respondenterna som identifierade sig som publik. Resterande 30 % tillhör grupperna professionell utövare alternativt utövar scenkonst på fritiden. I enkäten finns en tydlig trend, såväl hos publik som professionella utövare, att någon form av bar, café eller restaurang i närheten av eller i teaterns foajé skulle göra upplevelsen bättre. Även flertalet av de tillfrågade i de kvalitativa intervjuerna menade att bar eller café i samband med teatern var givande för scenkonstverksamhet. I de kvalitativa intervjuerna framgick att bar eller café ofta ses som svaret på huvudfrågan till denna uppsats; gällande hur barriärer för scenkonst kan sänkas med hjälp av den byggda miljön. I de kvalitativa intervjuerna menade många att människor vet hur de ska bete sig och känner sig välkomna i bar eller café-miljö. Enkäten påvisar även att en mycket låg andel (endast 1 svarande) anser att ett bibliotek skulle göra upplevelsen bättre. Att kombinera scen med biblioteksverksamhet är däremot mycket vanligt i Sverige (Laurell Stenlund, 2010), trots detta pekar den kvantitativa undersökningen till denna uppsats på att publik och utövare inte väljer det alternativet i större utsträckning. Laurell Stenlund (2010) menar att studier visat på en positiv verkan på verksamheter i ett kulturhus. Kluster-formen

av ett kulturhus gör att verksamheterna drar nytta av varandra och går enskilt bättre då de får vara en del av klustret.

I den kvantitativa undersökningen till denna uppsats valde författarna att fråga vilken typ av konstformer som skulle kunna samarbeta i samma lokaler (se detta Kapitel, speciellt avsnitt 6.1 fråga 18). Svaren visar att de flesta tror att flera konstformer skulle kunna samverka i en gemensam lokal. Svaren visade samma resultat av såväl de svarande som identifierade sig som publik som de professionella utövarna. Samma fråga besvarades under kvalitativa intervjuer av professionella utövare inom scenkonst samt kunniga inom området, svaren skilde sig då avsevärt från svaren i enkätundersökningen. Ett samband kan däremot ses i att de som är villiga att samarbeta bredare på den konstnärliga skalan (för definition se Kapitel verksamhetsspecifika termer) är verksamheter som inte behöver oroa sig lika mycket kontinuerligt för ekonomin. Det är verksamheter som bedrivs av statliga medel och som har långsiktig finansiering klar. En annan sida av detta mynt är de svar som kommer från grupper eller individer som är mer beroende av projektfinansiering, specifikt bidrag till ett visst projekt som sträcker sig under en kortare tid. Detta svar skiljer sig på så vis att samarbeten mellan konstformer absolut är att föredra, däremot att det finns svårighet att samarbeta med allt för kommersiella (för definition se Kapitel verksamhetsspecifika termer) aktörer om den egna verksamheten är riktad till en smalare scenkonstkonstform (för definition se Kapitel verksamhetsspecifika termer). Intervjurespondenterna vittnar om att det i vissa fall kan bli besvärligt då bidrag erhålls för att möta ett visst behov gällande genre eller dylikt (C. Suhaid Gustafsson, personlig kommunikation, 26 februari 2019).

Något som framgått i de kvalitativa intervjuerna är som ovan nämnts att det kan bli en krock som inte skulle fungera i verkligheten om kulturella verksamheter blandas fritt från den icke kommersiella till kommersiella skalan (för definition se Kapitel verksamhetsspecifika termer). Det pratas om en magkänsla och att det är underförstått att såväl platsen, lokalen som de aktörer som finns där lever i symbios. De betonar vikten av att aktörerna befinner sig på samma sida i den kommersiella-skalan. Där slutar egentligen begränsningen, att kunna samarbeta med andra verksamheter, då inte nödvändigtvis inom kultur, är något intervjuobjekten befäster som en god idé. En verksamhet, även omnämnt i Kapitel 7, speciellt avsnitt 7.1.4, som kommer på tal i nästan alla intervjuer och i de kvantitativa undersökningarna är någon form av servering, antingen café-verksamhet eller bar. I intervjuerna framgår gång på gång att denna typ av verksamhet som ett komplement till kultur båda sänker barriären för besökare att hitta dit samt ökar intäkterna för de konstnärliga verksamheterna.

Några som tittat närmare på bar och restaurang tillsammans med kultur är Stenström och Strannegård (2013). Deras bok lyfter 23 framgångsrika företag inom kulturella och kreativa näringar, ett av dessa bolag är Debaser. Det är en scen för band, bar och restaurang som är ekonomisk framgångsrika och har växt som bolag från en till tre klubbar på kort tid. I boken framgår att Debaser själva menar att deras framgång bygger på att de samverkat med olika verksamheter, utan banden finns inte de som vill dricka öl hos dem och utan ölen har de inte råd att boka de bästa banden.

Att samverka mellan flera olika verksamheter i en lokal är något som åter ses i Mixed Use eller Multihuset (se Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.2.3). Gyllenstrand på Lijewall arkitekter (2019) tar upp fördelarna med delad lokal då delad värme, el samt andra

fördelar som kommer av samutnyttjande. Resonemanget ovan passar även i NCCs Multihus där de placerat garage i mitten och verksamheter runt om. Danssalen och baren utgör en levande bottenvåning, scenen mm kan vara placerade i mitten på en annars oattraktiv plats i kärnan av huset där NCC placerat garaget. Ett exempel som belyses i denna uppsats är teatern New World Stages (mer i Kapitel 6, speciellt avsnitt 6.3.1) där större delen av verksamheten är under mark, endast delar av foajén är i markplan.

7 Resultat: City Scenen

I detta kapitel redogörs för olika parametrar, med bakgrund i de studier som gjorts till denna uppsats, sammanställt till ett förslag som författarna tagit fram samt valt att kalla för *City Scenen*. I Kapitel 7, speciellt avsnitt 7.2.1, redovisas utformningen av förslaget på scenverksamhet. Andra väsentliga sammanhang kopplade till verksamheten som framkommit under litteraturstudie, intervjuer samt enkätsvar har sammanställts under de övriga rubrikerna. Utöver det följer i kapitlet beskrivning av rummen och verksamheten grundat i olika teoretiska referenser.

7.1 *City Scenen* verksamhet och förvaltning

I kommande avsnitt redovisas, utifrån insamlad data, det övergripande resultatet kopplat till verksamheten och lokalen. De specifika rums- samt verksamhetsbeskrivningarna etc. redogörs i detta Kapitel, speciellt avsnitt 7.2.

7.1.1 Kommunikation med konkurrenter

Kartläggningen för detta arbete gör det tydligt att det finns många verksamma och lönsamma aktörer inom scenkonsten. Många aktörer i Göteborg samverkar även mellan teatrarna (C. Suhaid Gustafsson personlig kommunikation, 26 februari 2019). Då Göteborg är en relativt liten stad, bör aktörerna samtala för att identifiera marknaden och utbudet. För att skapa en konkurrenskraftig scen krävs därför samtal och samarbete med konkurrenter, något som flertalet av de som intervjuats vittnat om att de gör, däribland A. Fallström och J. Ljungberg (personlig kommunikation, 5 mars 2019). Även S. Samuelsson (personlig kommunikation, 3 mars 2019) menar att Teaterhuset snarare delar publik med andra aktörer i området, snarare än konkurrera om dem.

Att scenerna för den fria danskonsten är få, och fullbelagda i Göteborg, är något danskonsulenterna på Göteborgs Stad V. Alarik och J. Wakeham Ölund (personlig kommunikation, 26 mars 2019) bekräftar. De menar även att det är svårt i dagsläget för utövarna inom den fria danskonsten att få plats på de scener som finns i staden. Med detta argument motiverar att det finns en marknad för den här typen av scenkonstverksamhet. Atalante har enligt C. Suhaid Gustafsson (personlig kommunikation, 26 februari 2019) beläggning av publik på ungefär 68-72% på sina föreställningar, vilket bevisar att det finns ett publikintresse för denna typ av scenkonst i Göteborg.

ONYX kulturproduktion (A. Diamand & J. Bystöm, personlig kommunikation, 27 februari 2019) redogör för skillnaden mellan att spelplatsen är viktig för genren och att den typen av aktörer som detta förslag vänder sig till inte skulle kunna visa sina verk på större mer kommersiella (för definition se Kapitel verksamhetsspecifika termer) scener.

7.1.2 Ekonomiska förutsättningar *City Scenen*

Utifrån litteratur samt intervjuer framkom att en stor del av kulturella verksamheter stöttas ekonomiskt av staten, regionen och/eller kommunen (C. Suhaid Gustafsson,

personlig kommunikation, 26 februari 2019, Lundberg, personlig kommunikation, 21 mars 2019, V. Alarik & J. Wakeham Ölund, personlig kommunikation, 26 mars 2019, Bergquist, 2012)

Bolagsformerna, för scenkonstverksamhet, är varierande såväl ideella förening (C. Suhaid Gustafsson, personlig kommunikation, 26 februari 2019) som aktiebolag (A. Lundberg, personlig kommunikation, 21 mars 2019) är representerade. Ett av motiven till att föreningsformen förekommer är på grund av tidigare regler som inte tillät aktiebolag att söka bidrag för kultur (C. Suhaid Gustafsson, personlig kontakt, 26 februari 2019). Samtliga scenkonstverksamheter som intervjuats får bidrag till sin verksamhet, antingen löpande med ett krav på kulturellt uppdrag från kommunen, eller i form av projektstöd. Atalante är här ett exempel på när de båda bidragsformerna möts, där föreningen får stöttning från stat, region och kommun och de fria gästspelsgrupperna i sin tur får söka projektstöd (C. Suhaid Gustafsson, personlig kommunikation, 26 februari 2019). Projektstöd till enskilda projekt söks även av några av de verksamheter som intervjuats. (A. Fallström & J. Ljungberg, personlig kommunikation, 5 mars 2019). Enligt Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.1.4 framgår att det finns ett förslag att låta kulturella verksamheter hyra av en mellanhyresvärd till en hyra om 550 kr per kvadratmeter och år. Mer om hur de hyrorna förhåller sig till övriga marknaden i Göteborg återfinns i Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.1.5.

7.1.3 Lokalens skick ur förvaltningsperspektiv

En gemensam nämnare i intervjuerna med olika verksamheter (A. Fallström & J. Ljungberg, personlig kommunikation, 5 mars 2019, C. Suhaid Gustafsson, personlig kommunikation, 26 februari) är att de själva står för renovering och utformning av lokalerna och förvaltarna för "skalet". Detta i sin tur leder till att hyreskostnaderna kan hållas nere. Renovering som utförs av aktörerna själva i de nämnda fallen syftar till målning, golvläggning samt enklare köksinredning. Denna form av avtal är även något som V. Alarik och J. Wakeham Ölund bekräftar (personlig kommunikation, 26 mars 2019). En fördel med att istället låta fastighetsägaren stå för underhåll och en underhållsplan är enligt Fastighetsägarna (u.å) att planerat tidigt underhåll är mer kostnadseffektivt än underhåll av mer akut art. Att då överlåta underhållet av lokalen till hyresgästen kan därmed leda till dyrare underhåll i ett senare skede.

7.1.4 Samverkan i lokalerna

ONYX kulturproduktion är ett produktionsbolag som möter både publik och aktör, i intervjun med A. Diamand och Byström (personlig kommunikation, 27 februari 2019) resonerar de kring att teatern ska kännas inbjudande och inte exkluderande. Detta diskuterades även med A. Fallström och J. Ljungberg (personlig kommunikation, 5 mars 2019) som betonade aspekten av att försöka hålla nere kravet på publikens förkunskap. Om teatern signalerar att det krävs en förkunskap kan en viss del av potentiell publik utebli. De menar att det viktigt att miljön är inbjudande och avslappnad för publiken ska känna sig inbjuden. Detta är en barriär som identifierats under processens gång. C. Suhaid Gustafsson (personlig kommunikation, 26 februari 2019) bekräftar att även de på Atalante aktivt arbetar med att besökarna ska känna sig välkomna. S. Samuelsson (personlig kommunikation, 3 mars 2019) redogör vikten av

att ta del av deras verksamhet inte ska vara en klassfråga utan att alla ska känna sig välkomna. S. Samuelsson poängterar även att helhetsintrycket av besöket är minst lika viktigt som kvaliteten på föreställningen.

Något som resonerats kring i intervjuerna till denna uppsats med ONYX kulturproduktion (A. Diamand & J. Byström, personlig kommunikation, 27 februari 2019), konstkollektivet (A. Fallström & J. Ljungberg, personlig kommunikation, 5 mars 2019), Atalante (C. Suhaid Gustafsson, personlig kommunikation, 26 februari 2019) Business Region (R. Heyman, personlig kommunikation, 2 april 2019), är att inte bara när det gäller den egna verksamheten, utan från erfarenhet eller observationer nämner servering i foajén som ett bidrag till en avslappnad och välkomnande stämning. Detta är även något som noterats i kartläggningen av verksamheter då många teatrar och scener erbjuder café- eller barverksamhet i foajén, i anslutning till föreställningen. Detta resonemang kring kompletterande verksamhet återfinns i Kapitel 7 speciellt avsnitt 7.1.4. Det finns även observerade verksamheter som kvartersscenen 2lång där servering och bar är i samma rum som scenen och serveringen sker till viss del under föreställningen, se mer om verksamheten i Kapitel 6, speciellt avsnitt 6.3.2. Efter att analyserat insamlad data och observationer återfinns därför en bar/servering inkluderad i *City Scenen*.

Utöver ovannämnda bar-verksamhet finns olika kulturella verksamheter som kan samverka i *City Scenen*. *City Scenen* är utformad så att det finns både en scen, en dansstudio samt en foajé och bar. Detta gör att belägningsgraden kan öka till skillnad från en traditionellt utformad teater, då lokalerna kan brukas gemensamt eller så kan flera aktörer samverka i lokalerna. Detta är även något som efterfrågas just nu i fastighetsbranschen med det nya Blandstaden 2.0 eller Mixed Use byggnader, se Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.2.3. Den anställningsform och projektbaserade arbetsform som beskrivs återkommande i litteraturen (myndigheten för kulturanalys, 2019) liknar den kultur som beskrivs gällande co-working (Björkman, 2018, 4 november), se Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.2.5. Att se kontrakten som co-working även gällande kultur tror författarna skulle bidra med samma fördelar som beskrivs gällande co-working. Dessa fördelar som innefattar attraktivare arbetsplats, flexibla möjligheter, nätverksmöjligheter samt ett effektivare utnyttjande av kvadratmetrar (Björkman, 2018, 4 november).

Givetvis är samverkans-graden beroende på vilken exakt verksamhet som slutligen flyttar in, men förutsättningarna ska finnas för att samverkan och ekonomisk lättnad för varje enskild verksamhet. I intervjun med S: Samuelsson från Teaterhuset (personlig kommunikation, 3 mars 2019) nämns att de tidigare samverkat med daglig verksamhet i Teaterhusets-lokaler, något de idag saknar och de hoppas på en ny samverkan med annan verksamhet. Även A. Diamand och J. Byström (personlig kommunikation, 27 februari 2019) samt A. Fallström och J. Ljungberg (personlig kommunikation, 5 mars 2019) berättar om lyckad samverkan i lokaler med daglig verksamhet.

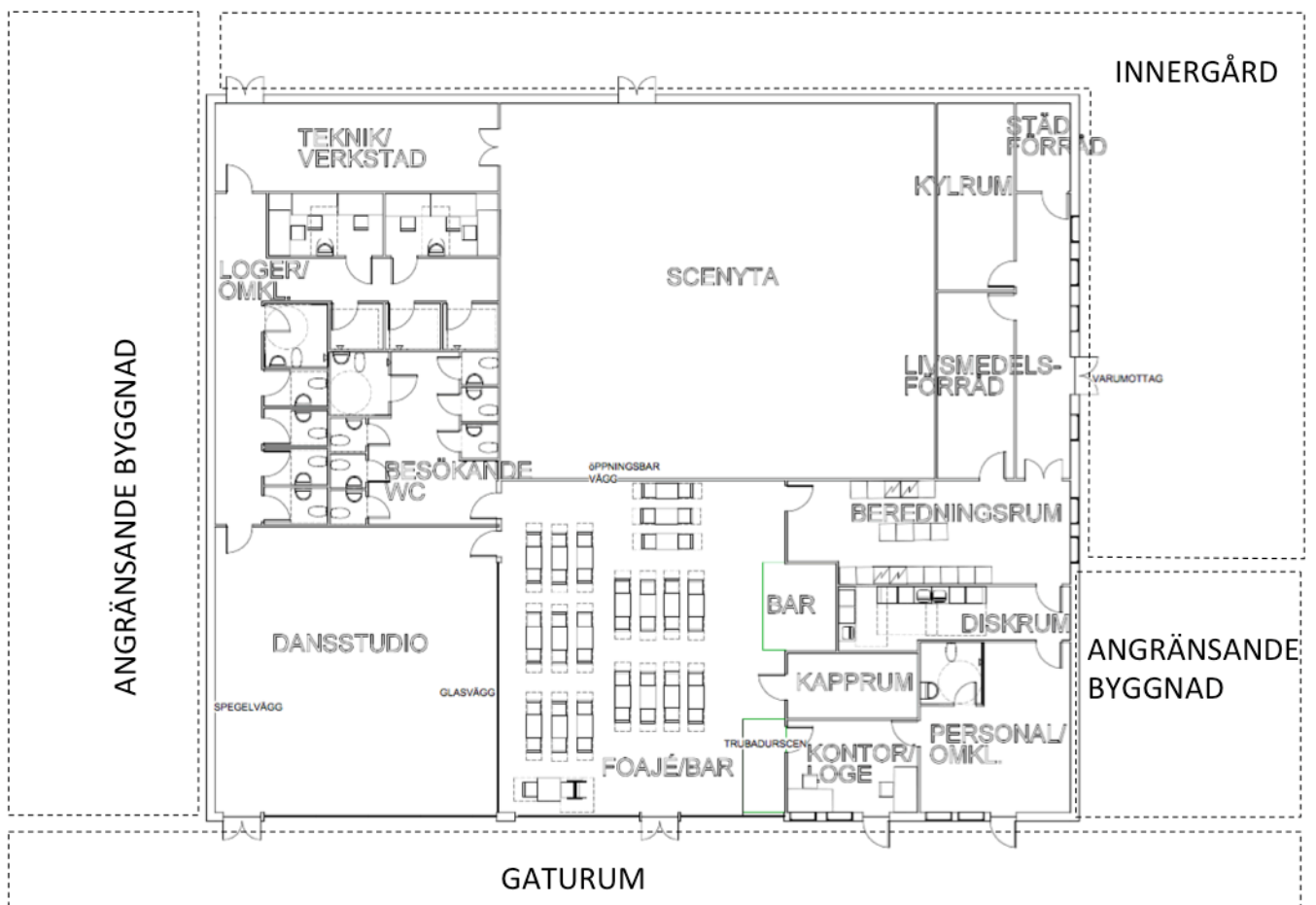
7.2 Utformning av *City Scenen*

I detta kapitel redogörs för utformningen av författarnas förslag av *City Scenen*. I följande avsnitt redovisas författarnas förslag i en Revit-ritning med tillhörande lokalprogram samt rumsbeskrivning ur Harveys (2006) perspektiv.

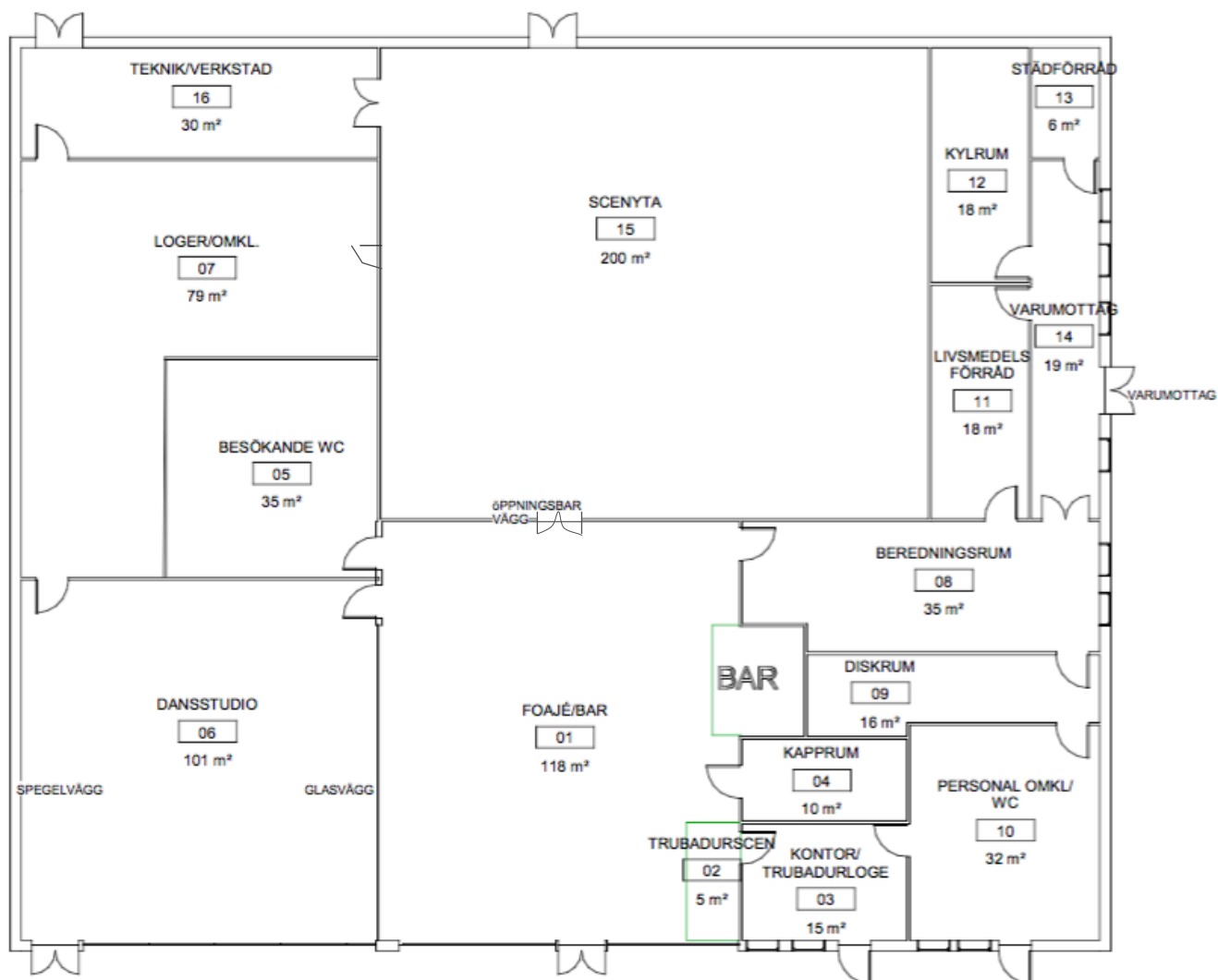
7.2.1 *City Scenen* ritning

Nedan visas författarnas utformning av *City Scenen* i form av Revit-ritning.

Ritningarna (Figur 7.1 och Figur 7.2) visar en yta på drygt 700 kvm för *City Scenen*. Detta kan jämföras med snittytan på en butik från butikskedjan Lagerhaus som ligger på ca 400 kvm (Åkesson, 2017, 19 december). Fördelen med *City Scenen* är att scenytan saknar fönster och därmed kan täcka yta som kan anses oattraktiv av annan hyresgäst. Nedan visas två olika ritningar av samma lokaler för att ge förståelse av rummens storlek. Figur 7.1 visar *City Scenen* med inredning samt vilket kvarterssammanhang författarna valt att placera modellen. Figur 7.2 visar en översikt av rummen för att ge en förståelse för kvadratmeter och ytor.

Figur 7.1 visar en Revit-ritning över författarnas förslag gällande *City Scenen* där rumsfördelning och inredning är synlig, samt kvartersplacering.

Figur 7.2 visar en Revit-ritning över författarnas förslag gällande City Scenen där rumsfördelning och kvadratmeter är synligt.

7.2.2 City Scenen lokalprogram

I detta avsnitt redovisas lokalprogrammet för författarnas förslag av *City Scenen*. Rumshänvisningarna återfinns i Revit-ritningen, Figur 7.1, samt i detta Kapitel, speciellt avsnittet 7.2.1. Notera att det under Funktions samband/Övrigt återfinns vissa av de krav som redovisas i sammanställningen i detta Kapitel, speciellt avsnitt 7.3. Denna tabell (Tabell 7.1) bör därför läsas med medvetenhet om att samtliga krav och restriktionerna hämtade från Boverket (2017.a.), Boverket (2017.b.), Livsmedelsverket (2019, a.b.c.) samt Livsmedelsverket (2015) ej är representerade i Tabell 7.1.

Tabell 7.1 visar lokalprogram gällande City Scenen

LOKAL-PROGRAM <i>City Scenen</i>					
POS:	RUMSNAMN:	YTA (kvm)	ANTAL RUM:	á (kvm)	FUNKTIONSSAMBAND/ ÖVRIGT:
FOAJÉ/ BAR					
01	FOAJÉ/ BAR	118	1	118	Nås från huvudentré, tillgänglig för besökare. Från rum 01 nås scenrummet, Besökare wc, kontor/trubadurloge, dansstudio samt kök/beredningsrum. Alla utrymmen som foajén/baren leder till är ej tillgängliga för besökare. I lokalen finns bardisk, trubadurscen samt stolar och bord tillhörande serveringen. Takhöjd minst 2,7 meter (Arbetsmiljöverket, 2018.b.). Nödutgång via foajé och huvudentré alternativt nödutgång vid varumottag samt via scenytan (se Figur 7.5 i Kapitel 7, speciellt avsnitt 7.3.3).
02	TRUBADUR- SCEN	5	1	5	Upphöjd trubadurscen. Rå (se definition i Kapitel verksamhetsspecifika termer) ovanför med enklare scenbelysning.
03	TRUBADUR- LOGE/	15	1	15	Utrymme med direkt anslutning till foajé/bar. Mindre utrymme med nära

	KONTOR				tillgång till personal wc/dusch i anslutande rum 10. Utöver kontor dagtid fungerar samutnyttjas rummet som loge, för scenpersonal till foajé/bar scenen ”trubadurscenen”. Egen ingång utifrån.
04	KAPPRUM	10	1	10	Kapprum för besökare.
05	BESÖKARE WC	35	-	35	Besökstoiletter för besökare i anslutning till foajén, varav en anpassad till handicap wc (5 kvm) samt 3 wc (2 kvm) samt 3 wc (drygt 1 kvm).

DANSSTUDIO					
06	DANSSTUDIO	101	1	101	Dansstudion nås via foajé/bar, loger/omklädningsrum samt egen ingång utifrån. Nödutgång hänvisas till Foajé/bar, nödutgång direkt från dansstudion eller via loger/omklädningsrum och sedermera teknikrummet. Fri takhöjd minst 4 meter (C. Suhaid Gustafsson, personlig kommunikation, 26 februari 2019), ljudisolerat tak samt väggar rekommenderas, sviktande golv försedd med dansmatta, balettstänger på minst 2 väggar, en spegelvägg samt ljudanläggning. För att sänka barriärer är väggen

					mellan dansstudion och foajé/bar i glas. Dock bör finnas draperi för att kunna avskärma.
07	LOGE/ OMKL.RUM DUSCH/WC	79	-	79	<p>Omklädningsrum nås via dansstudio, teknikrum/verkstad samt scenyta. Detta för att kunna bedriva dansundervisning samt separat repetition. Samverkan av omklädningsutrymmet sker med scenverksamheten då omklädningsrummen agerar loger. Rummet är indelat i två, en för dam och en för herr.</p> <p>Inom detta utrymme ryms loger, duschar och toaletter. Om möjligt är det fördelaktigt med vask i logerna. Toalett och dusch är separerade. Det finns 3 duschrum (3 kvm), 4 wc (3 kvm) samt 1 RWC (5 kvm). Övrigt: I loger god belysning, bord, stolar och speglar.</p> <p>Nödutgång hänvisas till dansstudion samt via teknikrummet (se Figur 7.4 i Kapitel 7, speciellt avsnitt 7.3.3).</p>

STORKÖK					
08	KÖK/ BEREDNINGS- UTRYMME	35	1	35	<p>Separat yta för tillredning av specialkost skall finnas. Samtliga ytor skall vara av material som är enkla att rengöra. Takhöjd, minst 2,7 meter för att möta</p>

					<p>krav gällande ventilation samt belysning (Arbetsmiljöverket, 2018.b).</p> <p>Golvytan skall vara sträv samt utan ojämnheter. Golvbrunn skall finnas. Allmänventilation som möter kraven, mellan 15-50 liter/s, kvm beroende på utformning.</p> <p>Övrigt: Belysning som möter kraven, ljuddämpande åtgärder, strömbrytare anpassad för att brukaren har våta händer, utsug vid spis samt annan utrustning där det krävs.</p> <p>Nödutgång via foajé/bar och huvudentré alternativt nödutgång vid varumottag eller via personal omklädningsrum (rum nr 10) (se Figur 7.6 i Kapitel 7, speciellt avsnitt 7.3.3).</p>
09	DISKRUM	16	1	16	<p>Separerat från andra utrymmen (Arbetsmiljöverket, 2018.b.).</p> <p>Separat handfat för handtvätt (Livsmedelsverket, 2019.a.), vatten samt diskutrustning skall finnas.</p> <p>Arbetshöjd på bänkar för att motverka skador och tunga lyft (Arbetsmiljöverket, 2018.b.).</p> <p>Separerade avställningsytor för ren/smutsig disk (Livsmedelsverket, 2015).</p> <p>Ljuddämpande åtgärder (Arbetsmiljöverket, 2018.b.b),</p>

					strömbrytare anpassad för att brukaren har våta händer. Golvytan skall vara sträv samt utan ojämnheter. Golvbrunn skall finnas. Nödutgång via personal omklädningsrum, foajé och huvudentré alternativt nödutgång vid varumottag (se Figur 7.6 i Kapitel 7, speciellt avsnitt 7.3.3).
10	PERSONAL OMKL. WC/DUSCH	32	1	32	Omklädningsrum för personal samt dusch och WC (5 kvm). Ingång för personal via egen ingång. Nödutgång via samma dörr, alternativt via varumottag eller huvudentré i foajé/bar.
11	LIVSMEDELS FÖRRÅD	18	1	18	Lättillgängligt för personal från andra utrymmen (Arbetsmiljöverket, 2018.b.). Både från varumottag samt beredningsrum. Utformat för att motverka tunga lyft. Varor ska ej placeras direkt på golv, hyllor ska tillåta lättillgänglig städning (Livsmedelsverket, 2015).
12	KYLRUM	18	1	18	Krav på temperatur (Arbetsmiljöverket, 2018.b.). Larmmöjligheter samt möjlighet att ta sig ut från insidan skall finnas. Kylrum nås via varumottag.

13	STÄDFÖRRÅD	6	1	6	Vatten samt golvbrunn skall finnas (Arbetsmiljöverket, 2018.b.).
14	VARU-MOTTAG	19	1	19	Lyftanordning samt enkla transportvägar till förråd mm (Arbetsmiljöverket, 2018.b.).
X	SOP-HANTERING		1		Separerat från andra utrymmen för att ej skadedjur kan komma in (Livsmedelsverket, 2019.b.). (Ritningen över <i>City Scenen</i> inkluderar ej detta utrymme då det förväntas samnyttjas med övriga hyresgäster i fastigheten.)

SCENRUM					
15	SCENYTA	200	1	200	<p>Publikplats, tillgång via entrédörrar från foajé/bar. För att få en flexibel scenyta finns möjlighet att vika bort väggen mellan Scenytan och Foajé/baren.</p> <p>Inga fasta publikplatser för möjlighet att använda scenrummet på ett icke-traditionellt sätt.</p> <p>Fri takhöjd 4 meter (Suhaid Gustafsson, personlig kommunikation, 26 februari 2019).</p> <p>Sviktande golv samt dansmatta.</p> <p>Ljudisolering rekommenderas.</p> <p>Rå (se definition i Kapitel verksamhetsspecifika termer) i taket samt scenbelysning. Ljudanläggning.</p>

					Nödutgång från dörr vid scenyta, via foajé/bar och huvudentré alternativt nödutgång vid teknik/verkstad (se Figur 7.5 i Kapitel 7, speciellt avsnitt 7.3.3).
16	TEKNIK/ VERKSTAD	30	1	30	Möjlighet för ljud och ljus tekniker att köra föreställningen, därav krävs möjlighet att se "scenen" trots publik. Innefattar ljusbord. Ingång direkt utifrån för att teknik och rekvisita ska kunna lyftas in enkelt. Förråd för diverse utrustning. Samt möjlighet till enklare verkstad för skapande av kulisser, scenografi mm Endast tillgängligt för personal dock med möjlighet till utrymning då det är nödutgång för samtliga (se Figur 7.4 i Kapitel 7, speciellt avsnitt 7.3.3).

7.2.3 Rumsbeskrivning ur David Harveys perspektiv

För att beskriva rummets dimensioner på ett bildligt sätt har författarna använt Harveys modell (2006) för att komplettera tidigare definition av rummen (se lokalprogram, se detta Kapitel, speciellt avsnitt 7.2.2). Modellen skapar på ett nyanserat sätt en överblick över rummet ur byggnadstekniskt perspektiv samt redogör vilken känsla och stämning som rummet skapar. Nedan redogörs de tre rummen i *City Scenen* som är specifika för den här typen av verksamhet. De rummen som beskrivs nedan är scenrummet (Figur 7.2), foajén/baren (Figur 7.3) samt dansstudio (Figur 7.4). Det vill säga utrymmen som kontor, omklädningsrum och loger redovisas inte med Harveys modell.

SCENRUM	Det materiella rummet (det upplevda rummet)	Rummets representationer (det föreställda rummet)	Representationernas rum (det levda rummet)
Det absoluta rummet	<p>Väggar- ska vara svartmålade, inte nödvändigtvis vid publikplatserna om de medvetet vill separeras från scenytan. Eftersom det är intill studion kan det krävas någon form av ljudisolering mellan lokalerna, samt till intilliggande verksamhet.</p> <p>Tak- anpassat till teknik och lampor. Takhöjd på minst 3,5-4 meter krävs (Lundberg personlig kommunikation, 21 mars 2019 och Suhaid Gustafsson personlig kommunikation, 26 februari 2019).</p> <p>Golv- anpassat för dans med sviktande golv och dansmatta. Även här kan en begränsning göras till att endast scenytan har anpassat golv. Då bör däremot tas i beaktning att scenrummet blir begränsat i form av traditionella publikplatser och scenyta vilket i vissa fall kan vara önskvärt att bryta.</p> <p>Passager - Publiken tar sig in i lokalen via dörrar från foajé. För aktörerna finns access till scenytan samt loger från scenens alla sidor.</p> <p>I rummet finns omfattande Teknik och belysning Anpassat för publikplats för ca 100 personer. Bör ej vara en fast gradäng utan flyttbar, alternativt teleskopläktare för att möjliggöra att traditionella publikplatser överskrids.</p>	<p>Scenytan är stängd och bjuder inte in till att publiken ska beträda den. Publikplatserna är stängda och tydlig plats för publiken att vistas. Något som kan ändras om ommöblering sker i rummet.</p>	<p>Känslan av avgränsning mellan publik och utövare är tydlig, om inte detta aktivt och medvetet bryts. Detsamma gäller beträdande av andra angränsande områden som teknik, förråd och loger.</p>
Det relativa rummet (tidrummet)	<p>Flödet av information och intryck går på ett håll i rummet, från utövare till publik. Eller mellan konstnär och teknik-personal, eller motsvarande. Förhoppningen finns att energin i rummet ska gå på båda hållen.</p>	<p>I det flesta fallen kommer det skapas två rum i rummet. Ett där publiken befinner sig och ett där utövaren/utövarna befinner sig. Ett tredje rum kan skapas beroende på avskildheten till teknik.</p>	<p>Känslan i rummet kommer variera mycket beroende på föreställning. Detta är ett neutralt rum där utövarna skapar nya rum. Publiken kommer med känslor och förväntningar innan som kanske byts ut under föreställningens gång.</p>
Det relationella rummet (tidrummet)	<p>I det "traditionella" teaterrummet finns tydliga sociala relationer. Här är den ensamma besökaren inte längre ensam utan är del av en grupp, publiken. Vid den här typen av scen finns dock möjligheter att koppla bort de tydliga mönster som besökaren såväl känner till och därmed låta scenrummet bli en social ovisshet.</p>	<p>Under denna kategori infaller den traditionella uppfattningen om en teater. Troligtvis kommer inte besökarna att olovligen beträda scengolvet, ta någon annans plats, prata ljudligt eller liknande. Här finns en tydlig bild av hur du som besökare och publik förväntas agera och agerar.</p>	<p>Beroende på transparens kommer förväntningarna vara på olika nivåer. Men att den här typen av kulturell upplevelse i form av scenkonst skapar känslor och frågor är naturligt men inget definitivt.</p>

Figur 7.2 visar Scenrummet med Harveys (2006) modell.

FOAJË/ BAR	Det materiella rummet (det upplevda rummet)	Rummets representationer (det föreställda rummet)	Representationernas rum (det levda rummet)
Det absoluta rummet	<p>Väggarna består skyltfönster mot gaturummet, i övrigt väggar i den utformning de är vid byggnation</p> <p>Golv inga speciella krav</p> <p>Tak inga speciella krav, beroende på plats eventuella anpassa för akustik</p> <p>Fysiska hinder- tillgänglighets anpassat</p>	<p>Öppen yta, tillgänglig med låga barriärer. Placerat som en öppen inbjudande yta till resterande verksamhet.</p>	<p>Känslan av öppenhet och tillgänglighet med låga barriärer. Foajén och baren ska bjuda in alla besökare och få dem som tvekar att vilja gå in. I intervjuer med Heyman (personlig kommunikation, 2 april 2019), Suhaid Gustafsson (personlig kommunikation, 26 februari 2019), Byström (personlig kommunikation, 27 februari 2019), Ljungberg (personlig kommunikation, 21 mars 2019) betonas barriärer som stoppar publiken från att gå in. De som nämns är bland annat att vissa verksamheter kan ge intrycket av att förståelse krävs. Eller att platsen för med sig vissa förväntningar. Detta är såklart en balans mellan hur foajén ska möjliggöra för de besökarna och samtidigt behålla sin karaktär. Enligt Heyman (personlig kommunikation, 2 april 2019) är kultur en identitetsmarkör. Så även det ska foajén signalera en känsla och identitet som stämmer överens med målgruppen för besökarna. Baren är något som många bl.a., Heyman (personlig kommunikation, 2 april 2019, Diamand (personlig kommunikation, 27 februari 2019) och Suhaid Gustafsson (personlig kommunikation, 26 februari 2019) betonar som en barriärsänkare och en inbjudande verksamhet för publiken.</p>
Det relativa rummet (tidrummet)	<p>De flöden som strömmar genom rummet är kreativitet och gemenskap. Till den här typen av verksamhet hör en gemenskap då en del av publiken själva är utövare medan en del är vänner och familj. För att kategorisera denna publikmålgrupp använder Byström (personlig kommunikation, 27 februari 2019) begreppet redan invigda, för att definiera.</p>	<p>Det rumsliga flödet ur ett publikperspektiv kommer att vara in genom foajén med möjlighet att vidare ta sig till scenrum och toaletter.</p>	<p>Spänningen i rummet kommer vara för den besökare som känner att förkunskap eller "inbjudan" krävs för att ta sig in i rummet. Det kan vara en ovan besökare som känner att förkunskap krävs (Byström personlig kommunikation, 27 februari 2019, Ljungberg (personlig kommunikation, 5 mars 2019) eller någon som kommer själv och känner sig ensam i det annars sociala sammanhanget (Suhaid Gustafsson (personlig kommunikation, 26 februari 2019) .</p>
Det relationella rummet (tidrummet)	<p>I denna typ av småskalig kulturmötesplats blir det sociala relationerna en viktig del. Som nämnts tidigare kan denna publik kategoriseras som "den redan invigda" och att komma som utomstående kräver mod och risken finns som nämnts tidigare att det är en tydlig barriär för att ny publik ska våga sig in. Baren fyller här en social funktion, som Heyman (personlig kommunikation, 2 april 2019) nämner att även en museishop kan göra. Den typen av kompletterande verksamhet gör att fler besökare känner att de får ett syfte och kan på ett annat sätt genom en annan social kod kan närma sig verksamheten. Detta kommer troligtvis framförallt vara en barriärsänkare vid event på den lilla scenen i foajén. Barriärerna för att en besökare ska gå på exempelvis en poesi-kväll kan vara en känsla av brist på förståelse och en känsla av att bara en viss "klick" är välkomna, då kan baren fungera som en barriärsänkare som är en mer tillåtande miljö.</p>	<p>De sociala koderna och känslan av att inte vara inbjuden måste aktivt motbevisas genom andra med tillåtande verksamheter som signalerar andra sociala koder.</p>	<p>En foajé eller foajébar är fullt av förväntningar. Lundberg (personlig kommunikation, 21 mars 2019) har observerat att föreställningen börjar redan när publiken får veta att de ska gå på föreställningen. Redan då börjar förväntningarna byggas upp. Känslan på den här typen av "bakficks-teater" bör inte vara perfekt, snarare lite skavd i kanterna och inbjudande. Känslan av mysigt vardagsrum hos en vän i kontrast till "köpcentrum"-teatern.</p>

Figur 7.3 visar Foajén/baren med Harveys (2006) modell.

DANSSTUDIO	Det materiella rummet (det upplevda rummet)	Rummets representationer (det föreställda rummet)	Representationernas rum (det levda rummet)
Det absoluta rummet	<p>Golv anpassat för dans med sviktande golv och dansmatta.</p> <p>Väggar i den här typen av kulturell verksamhet kan det ses som charmigt att det är som det är, d.v.s. ingen anpassning. Flertalet verksamheter i den här storleken och genren som intervjuats nämner att de har målat eller spikat själva efter behov (Suhaid Gustafsson personlig kommunikation, 26 februari 2019, Fallström och Ljungberg personlig kommunikation, 5 mars 2019), fastighetsägaren kan därför låta det vara upp till verksamheten att ändra efter tycke och smak. En vägg bör vara försedd med speglar och balettstänger. Förberedelse för teknik som ljudanläggning och dylikt krävs. Eftersom det är intill scenen kan det krävas någon form av ljudisolering mellan lokalerna, samt till intilliggande verksamhet.</p> <p>Tak om detta skall kunna användas som en mindre scen krävs förberedelse för teknik såsom scenljus och dylikt.</p>	Rummet är en stor öppen yta där inga fysiska rum finns inom det stora rummet.	Känslan bör gå hand i hand med den estetik som finns i resterande lokaler.
Det relativa rummet (tidrummet)	<p>Beroende på vilken verksamhet som bedrivs i lokalen blir svaren här olika. Traditionell dansstudio- flödet av människor och energi kommer vara utövarna själva och det verk som repeteras. Även tidsperspektivet på var i repetitionsprocessen utövarna befinner sig kan påverka energin och intensiteten. Dansundervisning- Beroende på ålder på deltagare samt nivå kommer energiflödet variera. Annan verksamhet som exempelvis Yoga, pilates, ett mindre scenrum, skaparrum för annan scenkonst eller bildkonst påverkar energin och flödet av annat som information och människor.</p>	I detta fall beror det mycket på aktiviteten i rummet. På grund av den stora öppna ytan kommer rum i rummet inte skapas om de inte aktivt utformas.	Känslorna som skapas i detta rum kommer variera med verksamhet. Professionella utövare har en annan ingång och trygghet än låt säga en dansgrupp med flera elever som tar sin första danslektion.
Det relationella rummet (tidrummet)	De sociala relationerna i rummet kommer styras av de som träder in i rummets förväntningar och tidigare erfarenheter. Detta rum är inte lika tydligt på denna punkt som i scenrummet eller foajén.	Kraften och makten i rummet kommer styras av den verksamhet och de människor som befinner sig i rummet. Det materiella rummet i sig är neutralt.	Detta är den kategori som innefattar en mängd känslor. Förväntningarna på en danssal och drömmarna kan vara så många. Allt beroende på om studion beträds av ett barn, en amatör eller en professionell.

Figur 7.4 visar Dansstudion med Harveys (2006) modell.

7.2.4 Rumsbeskrivning referens

Samtliga tekniska beskrivning är hämtad från Operahuset i Oslos byggprogram (Kulturdepartementet, 2000). Beskrivningarna används som referens till *City Scenens* rumsbeskrivning, däremot är utformning av författarnas program inte storskaligt, vissa tekniska förutsättningar och inspiration ligger dock till grund för *City Scenen*, i detta Kapitel.

Foajé

Foajén måste vara inbjudande och kännas välkomnande. Området måste vara flexibelt för att kunna användas till olika ändamål. Akustiken bör vara anpassad till större grupper och publik för att kunna användas som föreläsningssal.

Scen och scenrum

Akustiken ska vara passande för diverse ljudkällor som används vid en variation av event. Yta för förvaring av rekvisita ska finnas i anslutning till scenrummet, golvet på ytan ska vara i samma nivå som scengolvet. Golvet ska kunna täckas av ett balettgolv som förvaras i anslutning till scenen. Scen-ytan på Operahuset i Oslo är kvadratisk och mäter 16 meter längst vardera sida. Lyftanordning finns tillgänglig för att personal ska nå all teknisk utrustning. Taket måste tillåta att diverse teknisk utrustning, ljuskällor etc. fästs.

Off-stage utrymmen

Det ska finnas plats nära scenen för snabba kostym-, smink- eller peruk-byten. Toaletter till såväl personal på scen samt teknisk personal.

Övningssalar

Det rekommenderas att salarna är så kvadratiska som möjligt. Höga krav på akustik ställs på dessa rum. Akustiska krav samt krav på dagsljus förbättrar arbetsmiljön i rummen.

Kontor

Kontoren ska vara trevliga för god arbetsmiljö.

7.3 Tekniska krav *City Scenen*

Nedan följer olika krav på *City Scenen* ur bygg- och planeringsperspektiv. Kraven är avgränsade till de som berör författarnas lokalförslag *City Scenen* som återfinns i detta Kapitel, se speciellt avsnitt 7.2.2. De krav som behandlas i detta kapitel är arbetsmiljö, hygienkrav och brandklasser. Något som inte behandlas i kapitlet men belystes av C. Suhaid Gustafsson (personlig kommunikation, 2019, 26 februari) är ljudproblematiken då det inte är något myndighetskrav. Ljud är problematiskt både ur perspektivet att det kan generera störande ljud, vilket kan vara besvärligt om verksamheten befinner sig i bottenvåningen på ett bostadshus, eller om det är så att störande ljud från grannar kommer in i lokalen vid ett tyst stämningsfullt tillfälle i föreställningen. Därför vill författarna ändå belysa denna punkt som något som bör tas i beaktning vid byggnation av denna typ av verksamhet.

7.3.1 Arbetsmiljö *City Scenen*

Det finns risker att ta i beaktning gällande arbetsmiljön vid en teater- eller scenverksamhet. Detta är något A. Lundberg (personlig kommunikation, 2019, 21 mars) belyser som en viktig del i Regionteater Västs dagliga arbete. Arbetsmiljö är något som blir extra komplext just för dem då kompaniet turnerar, vilket medför att stora emballage och mycket teknik skall förflyttas. Lundberg poängterar även att verksamheten består av olika yrkesområden, verksamheter som administration, dansare och scentekniker, vilket medför olika krav även på deras egna lokaler. Detta genererar krav på planering för god arbetsmiljö för alla yrkeskategorier. Teaterförbundet har ett arbetsmiljöavtal för verksamheter knutna till deras kollektivavtal (Teaterförbundet, 2001). Teaterförbundet hänvisar även till de regler som finns i arbetsmiljölagen, mer om arbetsmiljö för scenverksamhet i detta Kapitel, speciellt avsnitt 7.3.1.2.

Gällande servering och köksverksamhet finns tydliga krav från Arbetsmiljöverket (2018.b.). De kommer därför behandlas separat i detta Kapitel speciellt i avsnitt 7.3.1.1.

7.3.1.1 Arbetsmiljökrav Storkök

För att bedriva storkök finns vissa restriktioner från Arbetsmiljöverket (2018.b.) att ta hänsyn till. Nedan finns en sammanfattning i Tabell 7.1 på kraven från Arbetsmiljöverket (2018.b.) gällande storköks-lokalen.

Tabell 7.1 Sammanställning av arbetsmiljökrav gällande Storkök

KATEGORI	ÅTGÄRDER/KRAV
Belysning	Det finns flera olika krav gällande belysning i lokalen. Syftet med kraven är bland annat att personalen tydligt ska kunna se råvarornas färg vid tillagning. Krav finns även på belysning och skillnaden på ljusstyrka mellan servering och kök.
Buller	Det finns många källor i den här typen av miljö som genererar ljud, både från kök och servering. Arbetsmiljöverket uppmanar därför till att åtgärder och planering för detta görs tidigt i byggskedet av verksamheten.
Diskrum och diskmaskin	Här återfinns bland annat kravet på bekväm arbetshöjd för att minimera att personalen utsätts för tunga lyft. Vid större verksamheter finns även krav på att diskrummet är placerade separerat från de andra rummen.
El-installation	Gällande el-installationer skall det installeras av professionell el-installatör, dock finns vissa undantag. Då det är stor risk att personalen i den här typen av verksamhet har vatten på händerna, vilket medför ökad risk för elolyckor. Därför är det viktigt att anpassa för detta.
Förråd	Vissa råvaror är tunga eller i tunga förpackningar. För att motverka tunga lyft ska förråd, framförallt för tunga varor, finnas på samma våningsplan som tillagning och lättillgängligt för personalen.
Golv	Det finns en rad krav gällande golvet för att motverka fallskador. Bland annat ska golvet vara strävt, sakna ojämnheter etc.
Installationer av vatten och avlopp	Golvbrunnar ska finnas för att inte vatten från exempelvis diskmaskin eller tömning av grytor stannar kvar på golvet. Risk för brännskador kan minimeras vid planering av tapp placering, exempelvis så att de ej träffar varma ytor.
Kyl- och frysrum	Dörren skall vara öppningsbar inifrån rummet. För kyl – och frysrum vid temperaturer lägre än -5 grader finns krav på att

	kunna larma och be om hjälp inifrån rummet.
Lågfrekventa magnetfält	I tidigt planeringsskede ska det tas i beaktning att elanläggningen bör vara placerad på ett lämpligt ställe där personalen inte utsätts i onödan för lågfrekventa magnetfält. Hänsyn bör tas till att personalen kan komma att vistas i lokalen under lång tid.
Städutrymme	I städutrymmen finns många olika krav att ta hänsyn till det gäller bland annat hygien, halkrisk samt brandrisk. Utrymmet skall vara tillräckligt rymligt för diverse städutrustning, vatten, golvbrunn etc. Även i detta fall skall anpassning ske för att arbeten ska kunna utföras i lämplig höjd.
Rumshöjd	Kraven på takhöjd är anpassade för att rymma ventilation samt anpassa för fördelaktig belysning. Dock finns olika krav på takhöjd beroende på vilken av restaurangens verksamhet som är placerad där. I kök och servering ska takhöjden vara minst 2,7 meter. Verksamhetens andra utrymmen kan ha något lägre takhöjd.
Transportvägar	Gällande transportvägar finns krav gällande trösklar, trappsteg, dörrar samt fri gångyta för att minimera risk för skador. Den fria vägen varierar beroende på dörrar, antal personer som förväntas passera samt placering av köksutrustning. Mått-kraven är mellan 0,9-2 meter.
Trappor	Trappor ska helst undvikas, men om det inte går finns restriktioner bland annat gällande halkskydd, ledstång etc. Däremot finns förbud mot att personalen bär i trappor, då skall andra åtgärder vidtas, exempelvis installation av hiss.
Varumottag	Vid varumottag är arbetsgivaren ytterst ansvarig för risker gällande restaurangpersonal samt leverantör. Krav finns på lyftanordning, arbetshöjd samt att möjlighet finns för varorna att kunna rullas.
Allmänventilation	Flera olika krav ställs på ventilationen både gällande flödet av uteluft men även andra krav på kylning då verksamheten i köket genererar mycket värme. Ett annat område där ventilation ska tas i beaktning är gällande dörrar som öppnas ofta, både mellan gaturum och servering samt mellan kök och servering. Kraven på luftflödet varierar mellan olika utrymmen i verksamheten. Några exempel på detta är kök 15-50 liter/s, kvm, diskrum 12-20 liter/s, kvm samt förråd 2-4 liter/s, kvm.
Processventilation	Det finns viss köksutrustning som kräver utsug, exempelvis vid spis och disk. Även här finns krav på frånluftsflöde,

	exempelvis elektrisk spis 400 liter/s, kvm samt stekbord 400 liter/s, kvm.
--	--

7.3.1.2 Arbetsmiljökrav teaterverksamhet

Inom scenkonst verkar många olika arbetsgrupper, exempelvis dansare, kostymörer och musiker (Prevent, u.å) vilket genererar olika krav på arbetsmiljö. För arbetsmiljökrav gällande teatrar har Teaterförbundet tillsammans med Svensk Scenkonst tagit fram ett avtal med syftet att Sveriges alla teatrar skriver på. Till *City Scenen* har författarna utgått från detta avtal ur ett fastighetsägarperspektiv. För att ytterligare skapa en god arbetsmiljö följer även de förslag som Prevent, arbetsmiljö i samverkan med svenskt näringsliv, LO & PTK (u.å) anser lämpliga för scenkonstverksamhet. Nedan följer en sammanställning på några av kraven i Tabell 7.2 samt rekommendationer i Tabell 7.3.

Tabell 7.2 krav gällande arbetsmiljö

KATEGORI	ÅTGÄRDER/KRAV
Säker arbetsplats	Arbetsplatserna ska vara säkra för de som arbetar där och bidra till en sund arbetsmiljö (Teaterförbundet, 2001).
Undvika skador	Arbetsmiljön ska vara utformad sådan att ohälsa, belastning eller olycksfall inte drabbar de som arbetar på platsen (Teaterförbundet, 2001). Arbetsgivaren har ansvar att vidta åtgärder om sådana skador riskerar att uppstå.

Tabell 7.3 Åtgärder ur arbetsmiljösynpunkt (följande direktiv har inget lagkrav).

KATEGORI	ÅTGÄRDER/KRAV
Temperatur	Om dansare ska arbeta i lokaler är det viktigt att en behaglig temperatur finns i lokalen för att undvika skador (Prevent, u.å).
Ljuddämpning	Musik är ofta ett inslag i scenkonst, antingen inspelad eller livemusik. Viktigt är att tänka på ljuddämpning i lokalen samt ljudvolym Anpassad teknik (Prevent, u.å).
Minimera snubbelrisk	Scenkanten ska vara sådana att om snubbelrisk finns ska det finnas tydliga markeringar, förflyttningar kan behöva ske i mörker. Teknik ska vara anpassad så kablar inte behöver dras så att scenkonstnärer riskerar att falla (Prevent, u.å).
Lyftanordningar	För scentekniker finns ofta risk för belastningsskador. Lyftanordningar och transportsystem kan underlätta detta (Prevent, u.å)
Lokalen/teknik underhåll	Denna punkt är väsentlig i förvaltningsperspektiv. I arbetsmiljölagen kapitel 3, 2 paragrafen, står att inte bara lokalen utan även att teknik ska underhållas väl (Arbetsmiljöverket, 2018.a.). I ett scenrum finns teknik

	framförallt gällande ljud och ljus.
--	-------------------------------------

7.3.2 Hygienkrav storkök

Vid byggnation av verksamhet som ska innehålla servering och beredning av mat finns hygienkrav som ställs på lokalen (Livsmedelsverket, 2019.c.). Kraven finns både på lokalen i sig, men även på underhåll samt den utrustning som finns. Det ställs även krav på att lokalen ska vara enkel att städa och hålla ren ur hygiensynpunkt (Livsmedelsverket, 2015). Nedan följer en sammanfattning i Tabell 7.4 över några av de hygienkrav som ställs på verksamheter med storkök.

Tabell 7.4 Sammanfattning av hygienkrav gällande Storköks verksamhet.

KATEGORI	ÅTGÄRDER/KRAV
Personaltoalett	Ett krav gällande personaltoalett är att placeringen av denna inte får vara för nära tillagnings-platserna. Beroende på storlek på verksamhet finns olika krav på antalet toaletter (Livsmedelsverket, 2019.a.). Det kan vara aktuellt med ett förrum till toaletterna, det beror på hur lokalen är utformad. Detta för att för att separera resterande lokaler från toalett.
Diskutrymme	Det bör finnas åtskilda ytor för smutsig och ren disk (Livsmedelsverket, 2015). Eventuellt kan dessa handfat användas för personalen att tvätta sina händer, med det kan även vara aktuellt med ett separat handfat (Livsmedelsverket, 2019.a.).
Förvaring	Det ska finnas separata förvaringsplatser för sopor, städutrustning, livsmedel icke tillagad och tillagad, samt annan utrustning. Enligt Livsmedelsverket (2015) bör ingen av förvaringsplatserna vara på golvet då detta försämrar städningsmöjligheter samt möjligheten till god hygien. Det finns även krav gällande temperatur för olika förvaringsutrymmen (Livsmedelsverket, 2019.a.).
Allergi	Om det exempelvis förekommer livsmedel som kan vara allergent ska det finnas möjlighet till utrymme för att tillaga specialkost (Livsmedelsverket, 2019.a.).
Städning	Samtliga ytor och utrustning skall vara enkla att rengöra (Livsmedelsverket, 2019.a.).
Materialval	Material i lokalen skall väljas ur hygiensynpunkt, det vill säga att materialen skall kunna städas enkelt och tåla att städas ofta samt vara slitstarkt. Det kan även vara aktuellt med material som är avspolningsbara samt att det finns golvbrunn (mer angående golvbrunn återfinns i detta Kapitel, speciellt avsnitt 7.3.1.1 arbetsmiljökrav, golvbrunn) (Livsmedelsverket, 2019.a.).

Ventilation	Verksamhet där mat tillagas genererar bland annat matos samt vattenånga. Detta medför krav på ventilation (Livsmedelsverket, 2019.a.).
Utrymmen för avfall	Likt resterande utrymmen för köket finns här krav på att städning inte ska försvåras (Livsmedelsverket, 2019.b.). Avfallsutrymmen ska även vara anpassat så att inte skadedjur eller andra djur kan ta sig in. Beroende på lokalens utformning kan avfallsutrymmet vara placerat nära verksamheten eller separerat. Om hantering av djur och skadedjur är anpassad så det inte finns risk att de kommer in i köket kan det vara tillåtet att ha utrymmet i anslutning till köket med en dörr. I vissa fall kan även krav ställas på rummets temperatur, då ett kylt avfallsrum inte drar till sig skadedjur i samma uträkning.

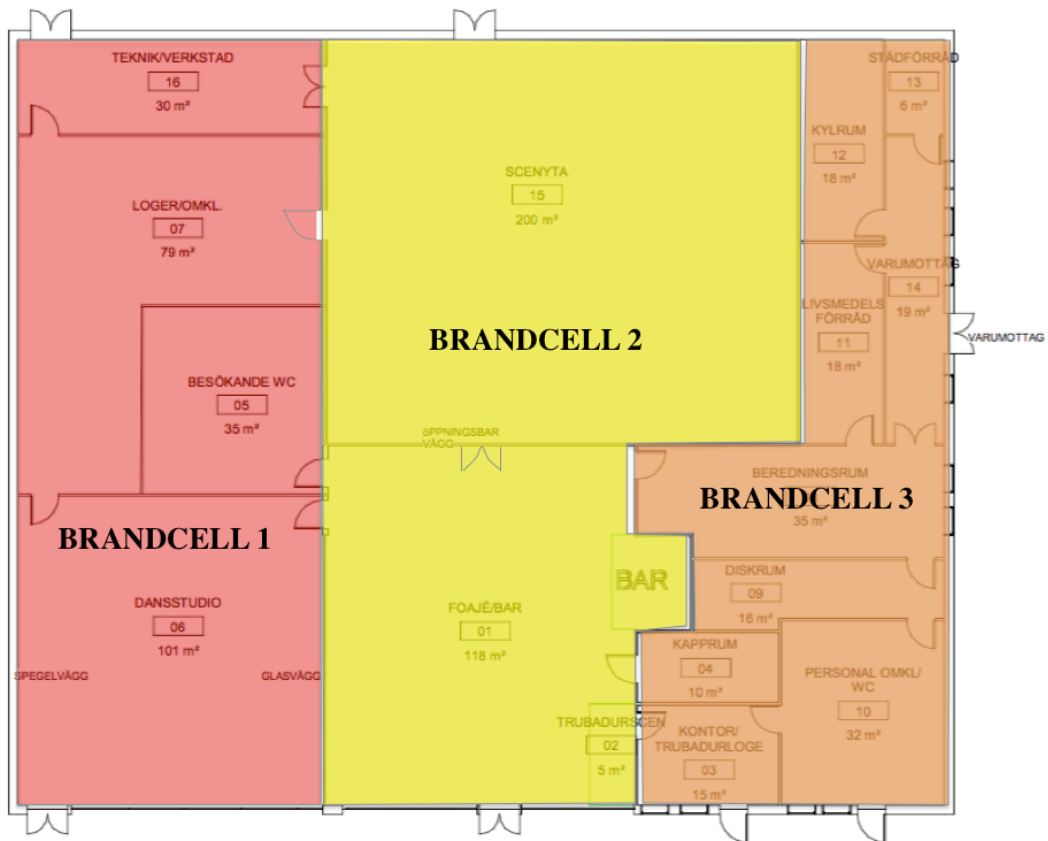
7.3.3 Brandklass City Scenen

Verksamheter delas in i olika klasser, beroende på hur verksamheten ser ut, för att åtgärder ska kunna göras i form av brandskydd (Boverket, 2017.a.). Några parametrar som avgör vilken klass verksamheten tillhör är antal personer som lokalen är dimensionerad för, om de innehar lokalkännedom samt om verksamheten har alkoholservice. Med hänsyn till ovanstående placeras *City Scenen* antingen i klass 2B, där teatrar med fler än 150 personer kan vistas samt servering av alkohol finns tillgänglig i måttlig form. Däremot bör tas i beaktning att beroende på hur omfattande serveringen blir, det vill säga om verksamheten närmar sig pub, nattklubb istället för foajéservice som kraven i 2B är avsedda för, bör verksamheten istället placeras i klass 2C som normalt tillhör diskotek och större pub (Boverket, 2017.a.). Författarna har valt att presentera kraven för verksamhetsklass 2B då de anser att *City Scenen* stämmer in i den kategorin. Kravet på utrymningsplats för personer med nedsatt orienteringsförmåga eller rörelseförmåga förbises av författarna i Figur 7.3, 7.4, 7.5 samt 7.6. Detta då författarna anser att lokalen utan trappor och närhet till brandceller ger fullgod möjlighet för samtliga att utrymma genom utrymningsvägarna i tidigare nämnda figurer.

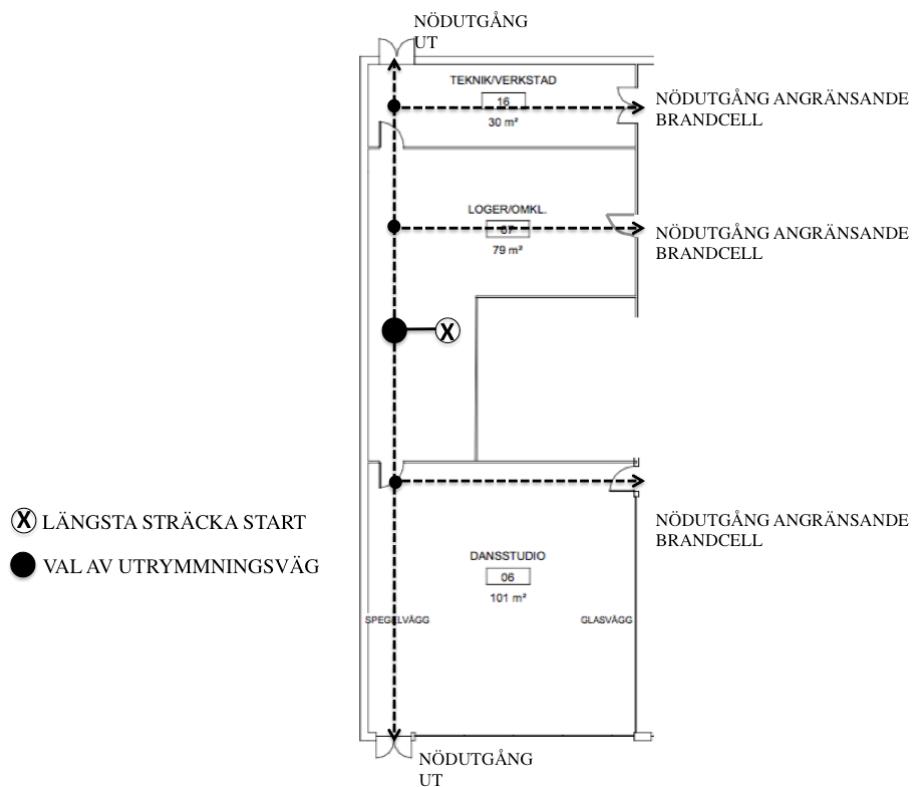
I BBR (Boverkets Byggregler) finns beskrivet vad som följer med verksamhetsklasserna och gemensamma föreskrifter och allmänna råd för alla klasserna. Nedan, i Tabell 7.5, redogörs några av de krav som ställs på verksamhetsklass 2B, både allmänt och specifikt, från Boverkets Byggregler (2017.b.). Utöver de specifika riktlinjerna ska lokalen vara anpassad så de som vistas i lokalen kan ta sig ut om brand skulle uppstå utan hinder exempelvis dålig sikt, rasande byggdelar eller temperaturer som är för höga. Nedan följer en sammanställning över utvalda delar gällande brandkraven. Samtliga krav nedan är hämtade från Boverkets Byggregler (2017.b.).

Tabell 7.5 Sammanfattning av brandkrav gällande brandklass 2B.

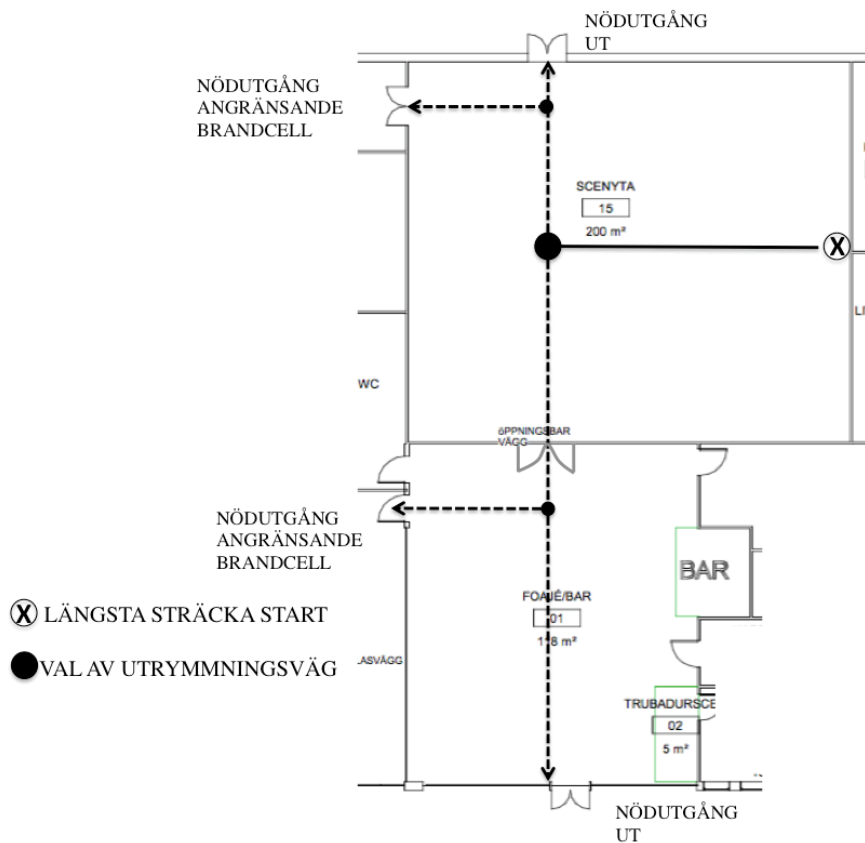
KATEGORI	ÅTGÄRDER/KRAV
Brandcell	Indelningen av brandceller görs för varje lokal, alternativt beroende på hur verksamheten ser ut om det finns flera lokaler där det kan visas flera personer samtidigt. Varje lokal delas normalt sett in i en brandcell. Undantag görs om många människor vistas i lokalerna samtidigt. Författarna har därför avvägt och valt att <i>City Scenen</i> skall vara indelad i tre brandceller (se Figur 7.3). En för dansstudion och scenrummet samt en brandcell för serverings- och köksdelen.
Larmsystem	Brandlarmsystem ska finnas i lokalerna. Utöver detta är specifikt för verksamhetsklass 2B att exempelvis även hygienutrymmen skall förses med larmsystem.
Utrymningsvägar	<p>Utrymningsväg ska antingen leda de som vistas i lokalen ut eller till intilliggande brandcell. Specifikt för verksamhetsklass B (och C) är att utrymning till intilliggande brandcell ska innebära att de som vistas i lokalen kan ta sig ut ur lokalen via huvudentrén. Detta kommer dock inte vara ett problem på <i>City Scenen</i> i den utformning som presenteras i Revit ritningen, Kapitel 7, speciellt avsnitt 7.2.1.</p> <p>För att undvika att flera utrymningsvägar är blockerade av brand ska de vara separerade från varandra med minst 5 meter. Gångavståndet till en utrymningsväg får inte vara mer än 30 meter, för verksamhetsklass B. Scenrummet är dimensionerad för 100 personer vilket medför att det inte är orimligt att det är 150 personer i lokalerna, detta medför att utrymningsvägen ska vara minst 1,2 meter bred.</p>
Dörr	Att tänka på är att dörrar ska vara enkla att se samt att dörrarna öppnas utåt i utrymnings riktning. Det ska även finnas markeringar som guidar till nödutgångar.
Övrigt	Det är viktigt i lokaler avsedda för verksamhetsklass 2B att anpassa ventilation och spjäll etc. vid brand.

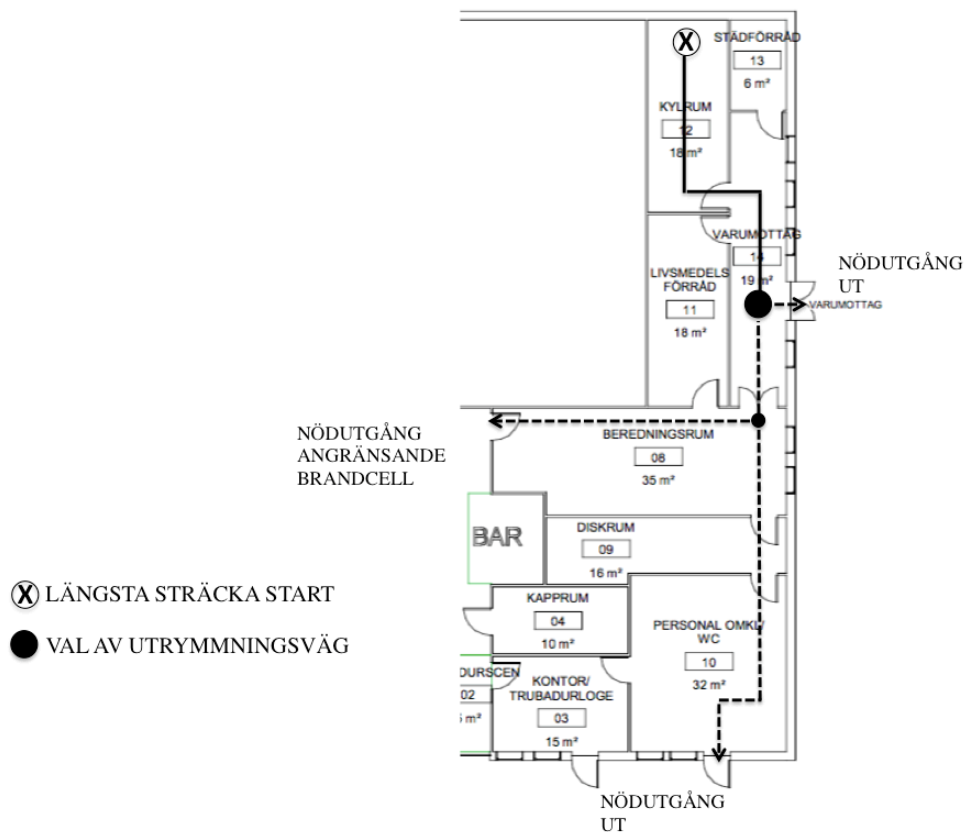
Figur 7.3 Visar indelningen av brandceller gällande City Scenen

Figur 7.4 Visar utrymningsvägar för verksamhetsdelarna Loger/omklädningsrum samt Dansstudion.

Figur 7.5 Visar utrymningsvägar för verksamhetsdelarna Scenytan samt Foajé/bar.

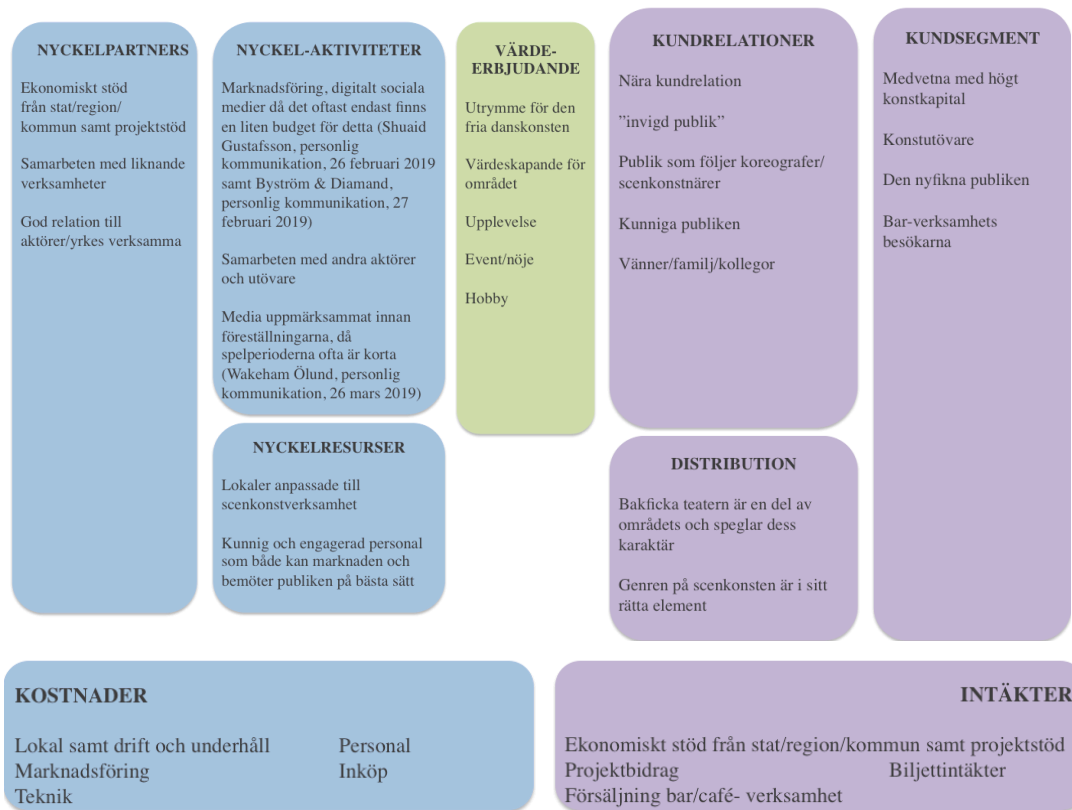
Figur 7.6 Visar utrymningsvägar för verksamhetsdelen Storkök.

7.4 Verksamhet *City Scenen*

I detta kapitel har författarna sammanställt en Business Model Canvas (BMC) (Lärk Ståhlberg & ben Salem Dynehäll, 2014) samt SWOT-analys (Axelsson & Angdal, 2012) för att ge en överblick ur ett affärsutvecklingsperspektiv av *City Scenen*. Detta kapitel syftar till att ge underlag för fastighetsägare eller fastighetsutvecklare vid byggnation av rum för scenkonst.

7.4.1 Business Model Canvas (BMC) *City Scenen*

I detta avsnitt har författarna utformat en Business Model Canvas (BMC) (Lärk Ståhlberg & ben Salem Dynehäll, 2014) över *City Scenen* som visas i Figur 7.7. BMC är ett verktyg för att klargöra en verksamhets affärsmodell och kartlägga hur olika delar i verksamheten ska fungera (Lärk Ståhlberg & ben Salem Dynehäll, 2014). BMC som verktyg används för att ge en översikt på verksamhetens logik samt utveckla affärsmodellen.

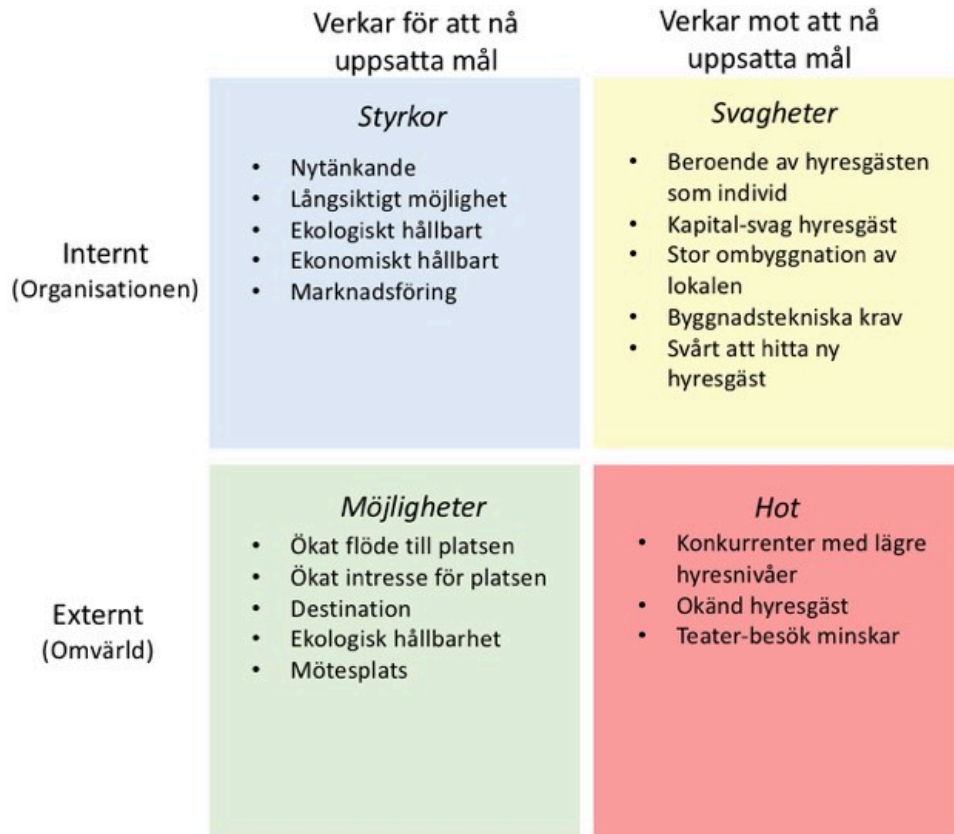
Figur 7.7 visar BMC över *City Scenen*

7.4.2 SWOT-analys *City Scenen*

SWOT-analys är ett verktyg där styrkor och svagheter inom den egna organisationen beskrivs, samt möjligheter och hot från omvärlden (Axelsson & Agndal, 2012). Analysen används för att bedöma läget gällande egna resurser och förmågor samt ge

en indikation på om en organisation har ett underläge eller ett övertag gentemot konkurrenter.

Nedan följer en SWOT-analys (Figur 7.8) framtagen av författarna för City Scenen ur ett fastighetsägar-perspektiv. Figur 7.8 ger en överblick över SWOT-analysen, i efterkommande stycke förklaras de olika delarna. SWOT-analysen ger en förenklad bild över vad som kan vara bra eller mindre bra med att välja att bygga *City Scenen*.

Figur 7.8 visar SWOT över City Scenen

Styrkor (strengths)

För det flesta fastighetsägare tror författarna att en *City Scen* skulle innebära en ny typ av lokal att förvalta samt en ny typ av hyresgäst, detta förutsatt att fastighetsägaren inte tidigare förvaltat lokaler med den typen av verksamhet. Det kan ge nyttänkande och en variation till bolaget som kan bidra med kreativitet. Att förvalta och bygga *City Scenen* är även ett nyttänkande sätt att förverkliga visionen om Blandstaden, mer i Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.2.3. Att utöka och bredda sin verksamhet med fler typer av fastigheter är något Liljewall (2019) menar blir allt vanligare förekommande bland fastighetsägare som följer den nya trenden Blandstaden 2.0 (se Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.2.3).

I kartläggningen samt de kvalitativa intervjuerna tycker sig författarna se att platsen är så viktig för scen-verksamhet att de troligtvis blir långvariga hyresgäster och därmed långsiktiga möjligheter för fastighetsägaren. Då publik hittar dit och vant sig vid platsen sänks barriärer.

Som nämns i Kapitel 5 visar trenden på att varu-konsumtionen minskar (Svensk Handel AB, 2018) och att kulturupplevelser är ett hållbart sätt att konsumera (Johansson, 2017, 8 september). Författarna menar här att lokaler för kulturupplevelser blir såväl ekologiskt hållbart som ekonomiskt hållbart då allt fler butiker slår igen (Svensk Handel AB, 2018). *City Scenen* blir alltså ett sätt att bevara levande bottenvåningar på ett hållbart sätt.

Kulturella verksamheter kan användas av fastighetsägaren eller byggbolaget som marknadsföring. Exempel på detta finns i byggnationsprojekt i Göteborgsområdet redan; Masthuggskajen (Masthuggskajen, 2019) som på sin hemsida skriver att området satt Göteborg på kartan internationellt tack vare det rika kulturliv som finns i området. Även Forsåker, som är en helt ny stadsdel som tar form i ett gammalt fabriksområde i Mölndal, där vill MölnDala Fastighets AB skapa en ny stadsdel som ska vara en destination med tre fokusområden där skapande kultur och dans står i fokus (Forsåker, 2019 & Tønning, personlig kommunikation, 14 mars 2019).

Svagheter (weaknesses)

I de kvantitativa undersökningar, som författarna gjort till denna uppsats, såväl som i litteraturen (Stenström & Strannegård, 2013) påpekas vikten av ”rätt personer” för att nå framgång inom kulturell verksamhet, mer i Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.2.1. En analys författarna gör är att det blir en direkt svaghet och risk som uppstår då fastighetsägaren blir beroende av hyresgästen som individ.

I en rapport utfärdad av regeringen (Bergquist, 2012) framgår att kulturens finansiering är sammansatt. I såväl flertalet av de kvalitativa intervjuerna framförs att många kulturella verksamheter är starkt beroende av bidrag. I Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.1.4, redogörs för ett förslag framtaget i Göteborg gällande lägre hyra för kulturella verksamheter. En av anledningarna till att förslaget tagits fram är att flertalet aktörer ofta tar upp finansiering som ett problem (Ekstedt, 2018, 4 maj). Fastighetsägaren anpassar därmed sin lokal efter en kapital-svag hyresgäst.

I Kapitel 7, speciellt avsnitt 7.3.1, redovisas några krav som krävs på såväl restaurang som övriga delar av *City Scenens* utformning. I en rapport framtagen av Business Region Göteborg (Einarsson & Warda, 2019) redovisas siffror gällande omsättning i Göteborgsregionen samt andelen per bransch. Tabellen visar att 32 % av Göteborgsregionens omsättning går till branschen handel och endast 1 % till branschen personliga och kulturella tjänster. Med de siffrorna drar författarna slutsatsen att det är hög sannolikhet att en befintlig lokal skulle behöva byggas om och anpassas till *City Scenen*. Författarna ser även en svaghet i att om den kulturella verksamheten säger upp sitt kontrakt finns svårighet att hitta en ny hyresgäst för en lokal anpassad för kulturell verksamhet, i relation till en lokal anpassad för exempelvis detaljhandel.

I Kapitel 7, speciellt avsnitt 7.3.1, redogörs byggnadstekniska krav på verksamheten i *City Scenen*. Kraven på verksamheten som är specifika då författarna även valt att inkludera storkök i verksamheten. Detta är en svaghet med *City Scenen* då dessa krav kan bli såväl komplicerade som kostsamma för fastighetsägaren i relation till att bygga om för exempelvis en butik. Har fastighetsägaren för avsikt att bygga storkök kan däremot *City Scenen* bli en kompletterande samverkans-verksamhet.

Möjligheter (opportunities)

I Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.2.2 beskrivs diverse samarbeten mellan kulturella verksamheter och fastighetsägare. I kapitlet beskrivs att flödet ökat till platserna samt att intresset för platsen ökat i samband med dessa samarbeten.

En plats som lyckats skapa en destination av sin teater är SäfteOperan. Författarna har valt att i detta stycke lyfta fram just SäfteOperan som huserar i Säftes Medborgarhus byggt 1965 (Säfte kommun, u.å) och liknar många av dem som återfinns i Sveriges städer. En analys författarna gör är att Säfteoperans kulturella verksamhet bidrar med flöden till både teatern i Säfte och staden i sig. SäfteOperan har en egen semi-professionell ensemble som spelar musikal, ofta för utsålda hus (SäfteOperan, 2019). Författarnas analys är att kultur enskilt kan bidra med att skapa en destination.

Likt argumentet ekologisk hållbarhet under ”styrkor”-punkten ovan bidrar kulturell konsumtion till en ekologisk hållbarhet som bidrar till att uppnå FN’s globala mål (UNDP, 2015). Mer om hållbarhet och globala mål återfinns i Kapitel 5.

I Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.2.2, samarbeten mellan fastighetsägare och kultur, kan kulturella verksamheter bidra till att skapa mötesplatser (Fredstan, u.å.). Det kan även vara ett sätt att locka nya besökare och placera en plats på kartan (Kultur & Näringsliv, u.å.c), för att nämna några fördelar hur kulturverksamheter kan bidra till mötesplatser.

Hot (threats)

I Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.1.4, framgår att aktören Higab har ett förslag på att hyra ut lokaler till kulturell verksamhet för 550 kr/kvm och år, i kapitlet visas marknadsmässiga hyror för Göteborgsområdet som är betydligt högre än Higabs nya förslag. Detta menar författarna är ett hot för en fastighetsägare, dels att hyrorna kan komma att behöva vara lägre än marknadshyror samt att hyresgäster kan välja att byta lokaler till en konkurrent med lägre hyresnivåer.

I kartläggningen gjord till denna uppsats i Kapitel 7, speciellt avsnitt 7.2.1, visas de aktörer som finns i Göteborgsområdet idag. Författarna kan inte dra någon slutsats på om marknaden är mättad. Det finns inga bevis varken för eller emot att de konkurrerande scener som finns idag skulle mätta marknaden och att publiken inte skulle hitta till en ny scen.

I den kvalitativa intervju som författarna gjort med fastighetsägare beskrivs dansverksamhet som en okänd hyresgäst. En hyresgäst som är relativt okänd för fastighetsägaren i jämförelse med exempelvis detaljhandelverksamheter. Även i andra kvalitativa intervjuer beskrivs fastighetsägaren som sitter på kontrakt med kulturell verksamhet som ”svarte-petter” (R. Heyman, personlig kommunikation, 2 april, 2019) då omkringliggande fastigheter drar nytta av den kulturella verksamheten.

Enligt en rapport av Myndigheten för Kulturanalys (2018) framgår att antalet teaterbesök har minskat mellan åren 1989 och 2017. I rapporten framgår att dansföreställningar innefattas i denna kategori. Detta anser författarna vara ett direkt hot för en fastighetsägare som väljer att hyra ut lokaler ämnade för teater- och dansföreställningar.

8 Diskussion

I detta kapitel diskuteras och resoneras kring resultatet i förhållande till frågeställning och vald metod för uppsatsen.

8.1 Frågeställningen

I detta kapitel reflekteras kring svar på frågeställningen. Såväl huvudfrågeställning som del-problem. De frågor som redogörs i kapitlet nedan är:

- Hur kan samhällsbyggnad sänka barriärer för scenkonst?
- Hur påverkar den byggda miljön accessen och nyfikenheten på scenkonstverksamhet?
- Hur ser verksamheternas betalningsförmåga ut till hyresvärd, vilka bidrag finns för ovannämnda verksamheter samt vilka hyresnivåer har den typen av verksamhet idag?
- Kartläggning av scener och teatrar samt scenkonst-grupper och utövare i Göteborgsområdet för att analysera nuläget i ett utbud/efterfrågan perspektiv.

Hur kan samhällsbyggnad sänka barriärer för scenkonst?

Mycket av de lösningar som finns idag för scenkonstverksamheter, bortsett från de större klassiska teatrarna, är inte byggt för scenkonst. Platserna för scenkonst i Göteborgsområdet idag är lokaler som konstnärerna kommit över på ett eller annat sätt som sedan byggts om eller anpassats till verksamheten. Ofta har dessa mindre renoveringar gjorts av konstnärerna själva. Det har visat sig i intervjuer och studier att det ofta inte är den byggda miljön som utgör den huvudsakliga barriären för scenkonst. De har menat att barriärerna är mentala och sociala. Här vill författarna ändå lyfta att det går att bygga bort även sociala barriärer. Något författarna kan veta med samhällsbyggnadsbakgrund är att en otrygg miljö kan göras tryggare med samhällsbyggnad och skapande av mötesplatser. Förslaget som författarna diskuterat fram grundas i den frågeställningen, de synpunkter som kommit fram i intervjuer samt den fakta som framkommer i litteraturen. Förslaget är att bygga för kultur, vilket sällan är fallet samt att klustra en scen eller konstnärlig-plats med andra konstformer samt bar eller café-verksamhet. På baren eller i caféet vet människor hur de socialt ska förhålla sig samt att de känner sig välkomna. En social barriär som återkom i de kvalitativa intervjuerna, trots att det inte fanns någon specifik fråga ställd angående detta, var upplevelsen av att vissa, framförallt mindre konstnärliga verksamheter, kan skapa en känsla av att förförståelse krävs för att kunna gå in på teatern. Att den sociala barriären handlar om att besökaren känner att denne inte kan gå in utan att tillhöra en viss social grupp eller inneha en viss typ av kulturellt kapital. Att kombinera scen och bar-verksamheter som levande bottenvåningar på attraktiva lägen är både lönsamt med tanke på butiksdöden (Svensk Handel AB, 2018) samt gynnsamt för kulturella verksamheter. Rent byggnadstekniskt finns däremot speciella krav såsom att scenkonstverksamhet kräver högre takhöjder samt bättre ljudisolering än andra verksamheter (C. Suhaid Gustafsson, personlig kommunikation, 26 februari,

2019). Något som skulle kunna försvåra att skifta butikslokaler till scenkonstverksamhet utan större renoveringar på befintliga lokaler.

Den anställningsform och projektbaserade arbetsform som beskrivs återkommande i litteraturen (Myndigheten för Kulturanalys, 2019) liknar den kultur som beskrivs gällande co-working kontor som tagit hyresvärdar till en ny vändning (Björkman, 2018, 4 november). Att se kontrakten som co-working även gällande kultur tror författarna skulle bidra med samma fördelar som beskrivs gällande co-working inom andra verksamhetsområden. Dessa fördelar som innefattar attraktivare arbetsplats, flexibla möjligheter, nätverksmöjligheter samt ett effektivare utnyttjande av lokalens yta (Björkman, 2018, 4 november).

För att ytterligare vända på denna fråga så kan kulturen i sig sänka barriärer för den byggda miljön. Som omnämnt i Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.2.2, har flertalet lyckade samarbeten mellan fastighetsägare och kulturella verksamheter kunnat öka intresset och flöden till en plats. Då fastighetsägarna tillfälligt upplåtit lokaler till kulturella verksamheter har både mötesplatser och flöden gett mer attraktiv prägel till just den byggda miljön.

Efter att ha slutfört studierna vill författarna även belysa en förändring av denna fråga och istället skriva; hur kan samhällsbyggnad sänka *mentala och sociala barriärer* med hjälp av scenkonst, vilket denna uppsats redogör på mer än ett sätt.

Hur påverkar den byggda miljön, accessen och nyfikenheten på scenkonstverksamhet?

På denna fråga anser författarna att det inte finns något tydligt svar eller samband, varken i litteraturstudier, den kvantitativa enkätundersökning eller de kvalitativa intervjuer som gjorts till denna uppsats. I den kvalitativa intervjun med ONYX kulturproduktion (A. Diamand & J. Byström, personlig kommunikation, 27 februari, 2019) framkom att scenkonst använts för att trygga platser som upplevs som otrygga genom att projicera dans-filmer på fasader. Ett annat förslag som kom fram i en av de kvalitativa intervjuerna var att använda "tråkiga" gator eller stråk som skyltfönster för scenkonst, genom att använda exempelvis fönster i dagligvaruhandel till skyltfönster för scenkonst (R. Heyman, personlig kommunikation, 2 april, 2019). Det har även framkommit att flertalet av de kartlagda scenverksamheterna, samt de verksamheter som deltagit i de kvalitativa intervjuerna, att fåtalet lokaler är byggda för scenkonst. Det är snarare så att frågan författarna ställde sig i början borde vara omvänd. Hur påverkar nyfikenheten för scenkonst den byggda miljön. Som nämns i tidigare stycke har författarna upptäckt att det finns sociala barriärer som stoppar besökare från våga besöka teatern. Däremot är en annan upptäckt att scenkonst är värdeskapande (Göteborgs Stad, u.å.a.) för ett område. Även det värdet som scenkonst kan ge gällande en trygg mötesplats eller att rikta uppmärksamhet mot ett tidigare relativt anonymt område (se Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.2.3). Det framkom även i såväl de kvalitativa intervjuerna som den kvantitativa enkätundersökningen att publik är benägen att ta sig utanför stadens centrum för att uppleva kultur. I en av de kvalitativa intervjuerna belystes även frågan om kulturutbudet i Backa inte besöks främst av Backa-bor utan är en destination för Majorna-bor som vill uppleva kultur.

Hur ser verksamheternas betalningsförmåga ut till hyresvärd, vilka bidrag finns för ovanstående verksamheter samt vilka hyresnivåer har den typen av verksamhet idag?

Att verksamheternas hyror inte skulle betalas är inget författarna fick intryck av i intervjuer eller litteratur. Fakta som bevisar varken för eller emot har inte hittats. Däremot har mycket vittnat om att så länge en verksamhet får bidrag eller någon form av kulturstöd går verksamheten ihop ekonomiskt så att hyresvärden kan få betalt. Detta gäller främst mindre scener och kulturella grupper som kan ses i kalkylen i Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.1.2, då det gäller större teatrar verkar detta inte vara något problem att bedriva vinstdrivande verksamhet. Även om det ovan är nämnt att fastighetsägaren som innehar en lokal med kulturell verksamhet har en förutfattad mening om att denna skulle vara "Svarte-Petter" verkar detta inte stämma. Det som verkar stämma är att fastighetsägarna får sina pengar medan kulturarbetarna går utan fullvärdig lön. En artikel i Göteborgsposten menade Jedvik (2017, 4 juni) att Higab drar nytta av kulturverksamheter när de året innan, 2016, gått med 92 miljoner i vinst. Som nämndes i Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.1.4, har Higab nu en ny satsning där alla ska betala lika mycket oavsett verksamhet eller läge. Detta kan innebära både fördelar och nackdelar för verksamheterna, det låter spontant som något positivt att sänka hyran för kulturverksamheter som redan har det svårt att få ekonomin att gå ihop. Men då är också frågan om privata aktörer någonsin kommer att kunna matcha dessa låga hyror och erbjuda lokaler då den summan inte ens möter C-lägen i Göteborg, se Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.1.5. En annan fråga som dyker upp är vilken standard som kan förväntas på dessa lokaler då hyran är relativt låg. För att motsätta sig dessa argument finns de argument författarna mött i de kvalitativa intervjuerna, att aktörerna hellre tar en låg hyra och sköter det mesta av renovering och dylikt själva, allt från golvläggning till målning. Utifrån rapporten från regeringen (Bergquist, 2012) som ingår i litteraturstudien i denna uppsats arbetar kulturarbetare till stor del ideellt och för mindre lön än andra. Med tanke på det är det kanske ändå viktigt att försöka hålla nere hyrorna. Även om kulturarbetarna betalar marknadsmässiga hyror är det på bekostnad av sitt eget arvode. Författarna hoppas ändå att detta förslag som tagits fram över *City Scenen*, är ett förslag som attraherar byggherrar att välja scenkonst för att öka värdet på exploateringsområdet. Ett annat sätt som författarna ser som möjligt efter litteraturstudier och intervjuer är samverkan. I såväl den kvantitativa enkätundersökningen som de kvalitativa intervjuerna framgick att samverkan mellan kulturella verksamheter är önskvärt. Däremot påpekas vid flertalet av de kvalitativa intervjuerna att en fingertopps-känsla (A. Diamand & J. Byström, personlig kommunikation, 27 februari 2019 & R. Heyman, personlig kommunikation 2 april 2019) gällande vilka verksamheter som kan samverka i samma lokaler är absolut nödvändig. Här får fastighetsägare som vill skapa samverkande verksamheter ta hänsyn till den kommersiella skalan (för definition se Kapitel verksamhetsspecifika termer) gällande vilka olika kulturella verksamheter som kan samverka. Att de olika konstformer kan samverka har framkommit i de intervjuer som gjorts till denna uppsats, däremot gäller det att hålla sig på en sida av den kommersiella skalan.

Denna fråga har mer ett socialt perspektiv i relation till samhällsbyggnad än vad författarna förväntade sig i planeringsfasen inför studien. Att aktörerna inom scenkonst har det svårt ekonomiskt har bekräftats i såväl litteraturen som i kvalitativa intervjuer, men att lokalerna betyder så mycket för konstens överlevnad att hyran alltid prioriteras. Därför är denna fråga svår att svara på. Svaret beror helt enkelt på från vilken synvinkel frågan ses. Om frågan skulle ställas ur ett scenkonstperspektiv

så är svaret; nej, det går inte ihop, vill samhället ha tillgänglig konst måste hyrorna sänkas. Om frågan ställs ur ett fastighetsägarperspektiv kommer svaret att vara ja; konstnärerna kan betala sin marknadsmässiga hyra. Utifrån den fakta som belyses i Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.1.3, hämtad från Myndigheten för kulturanalys (2019) är publiken till scenkonst bestående av en kapitalstark grupp. De menar att de bidrag som ges till kultur gynnar en publik som kommer från högre samhällsklasser. Detta stärker ytterligare tesen om att kultur kommer överleva ekonomiskt över tid.

En möjlighet för att hålla hyrorna nere är att anpassa co-working konceptet (se Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.2.5) där lokaler delas och flera aktörer samverkar i lokalerna för att dra nytta av gemensamma faciliteter och på så vis hålla nere hyror. Som nämns i Kapitel 4 avsnitt 4.2.5 är detta något som Konstkollektivets verksamhet (Fallström & Ljungberg, personlig kontakt, 2019 5 mars) redan efterliknar.

För att diskutera om verksamheten går runt ekonomiskt, anser författarna att svaret är ja. Eftersom verksamheterna erhåller olika typer av bidrag går det runt. I kalkylen över biljettintäkter i Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.1.2, är biljettintäkterna relativt låga, men det är då inte den enda inkomstkällan. Att betala hyra kan verksamheterna. Enligt artikel i GP (Jedvik, 2017, 4 juni) går Higab med vinst och kulturarbetarna inte. Så på frågan går det ihop ekonomiskt är svaret: Ja för fastighetsägarna.

Kartläggning av scener och teatrar samt scenkonst-grupper och utövare i Göteborgsområdet för att analysera nuläget i ett utbud/efterfrågan perspektiv. Kartläggningen, som återfinns i sin helhet i Kapitel 6, speciellt avsnitt 6.2.3, har visat på att det finns ett stort intresse för dans, då det finns ett högt antal aktörer gällande eget utövande i form av dansskolor. Dessa skolor är riktade främst till amatörer och visar därför på ett intresse som berör fler än de professionellt aktiva. Huruvida marknaden är mättad på scener eller dansskolor är svårt att analysera, författarna är oense om denna fråga och kan inte dra någon direkt slutsats utifrån kartläggningen.

Kartläggningen visar även att det endast finns två scener som helt riktar sig mot dans och performance i Göteborgsområdet. I de kvalitativa intervjuerna är en av de aktörerna representerad. Deras verksamhet är helt beroende av bidrag, men menar att verksamheten går bra (C. Suhaid Gustafsson, personlig kommunikation, 26 februari 2019). Här ser författarna att marknaden möjligtvis är mättad, något som dock danskonsulenterna V. Alarik och J. Wakeham Ölund (personlig kommunikation, 26 mars, 2019) menar att den inte är, men författarna vill se en kombinerad multiscen för dans, performance samt andra konstformer och anser då att marknaden finns. I den kvantitativa enkätundersökningen framgick att såväl publiken som professionella utövare trodde på möjligheten att kombinera konstformer på samma scen. En tes författarna drev var att publik har större benägenhet att utforska nya konstformer då de visas på en plats där publiken befunnit sig eller sett ett verk tidigare och känt sig bekväm. En slutsats författarna gör gällande multi-scener är att de skulle bidra till att bygga bort barriärer för scenkonst. Här anser sig författarna att i såväl kvalitativa intervjuer som kvantitativa enkätundersökningen samt i Kulturkalasets undersökning (Göteborgs Kulturkalas, 2017) finna belägg för att tesen stämmer. Publik som känner sig hemma på en plats hade troligtvis tagit del av ett större konstnärligt spektra om den tillgängliggörs på den specifika platsen.

8.2 Metod

De metoder som använts för denna rapport är kvalitativa intervjuer, enkätstudie samt studie av litteratur och Internetkällor. I kommande avsnitt diskuteras svagheter och styrkor med valda metoder.

8.2.1 Kvalitativa intervjuer

Önskelistan för intervjuobjekt var lång vid starten av arbetet. På grund av tidsbrist kunde inte alla kontaktas och dessvärre var det en del som hade möjlighet och var villiga att intervjuas, men på grund av arbetets tidsbegränsning var de ej möjliga att genomföra. Trots detta så lyckades intervjuer genomföras så intervjuerna representerade olika verksamheter och yrkeskategorier vilket var ett av målen för författarna. Eftersom de som intervjuats har en sådan bredd ger det den validitet till arbetet som författarna efterfrågade. Dock bör nämnas att författarna anser bygg- och fastighetsrelaterade intervjuer vara underrepresenterade med tanke på att detta är en uppsats inom samhällsbyggnad. Det medförde att empiriinsamling från litteratur och Internetkällor fått ge tyngd till samhällsbyggnaden.

8.2.2 Enkätstudie

Denna studie uppnådde en stor bredd på enkätrespondenterna vilket var mer än författarna väntat. Då enkäten riktar sig till scenkonst fanns en förutfattad mening att främst verksamma scenkonstnärer var intresserade av att delta och svara på enkäten. En förhoppning som inte uppnåddes var antalet respondenter. Totalt svarade 76 personer på enkäten och en förhoppning var över 100 svar för att få den validitet som var önskad. Ett annat hinder som författarna anser finns med enkäten var hur komplext det var att skriva en objektiv enkät som genererar ett tydligt resultat. Det finns en brist i frågornas utformning och ordning, vilket författarna är medvetna om kan påverka resultatet. Trots detta anser författarna att enkätstudien utgjorde en bra grund för det lokalförslaget, *City Scenen*, som redovisas i Kapitel 7.

8.2.3 Litteratur- och Internetkällor

Ett hinder med litteraturstudien var bristen på tidigare vetenskapliga studier gällande scenkonst specifikt. Därför har litteraturstudien breddats till kultur och konst för att kunna göra varierad och nyanserad litteraturstudie. Däremot finns omfattande regler och lagar angående kultur i Sverige vilket har gett en tydlig blick av hur samhället ser ut idag och den strävan som finns för kultur i samhället. Så trots brist på kvantitet vägde materialet, som använts i denna uppsats, upp med kvalitet.

Gällande samhällsbyggnad, teknik, lagar och regler har denna emperiinsamlingsform varit övervägande gällande de data som använts i uppsatsen.

9 SLUTSATS

Författarna vill här belysa den sociala hållbarhet som kan skapas i de områden där kulturella verksamheter finns, i det här fallet scenkonst. Detta har redogjorts i uppsatsen på flera ställen ur olika perspektiv. Att skapa ett attraktivt område där invånarna känner sig trygga (Göteborgs Stad, u.å.a.) och för att skapa mötesplatser är scenkonstverksamheten ett bra alternativ till den långsamt försvagade detaljhandeln (Svensk Handel AB, 2018). En annan viktig aspekt är den Bellander (2005) betonar, att det sociala livet i området måste speglas i det offentliga rummet och i utbudet av kultur och nöje. Det är något som författarna inte minst fått bekräftat vid kartläggning av de befintliga verksamheterna i Göteborgsområdet, som tycks vara uppdelade i olika områden efter genre.

Detta alternativ till levande bottenvåningar anser författarna vara socialt hållbart samt ekologiskt hållbart då detta främjar konsumtion av upplevelse i stadskärnan, som ett alternativ till detaljhandel.

Denna typ av verksamhet kommer, i den form som redogörs i denna uppsats, innebära en lokal med verksamhet som inte bara bedrivs och skapar ett flöde av människor under de timmar på dygnet som den traditionella detaljhandel eller traditionella baren gör. Flödet av människor kommer ske på en majoritet av dygnets timmar om verksamheter som scenkonst, bar eller café samverkar i lokalerna. Detta leder till såväl ekologisk som ekonomisk hållbarhet.

Det flödet av människor och mötesplats som skapas av kulturell verksamhet har redovisat i denna uppsats också i stycket gällande fastighetsbolag, Kapitel 4, speciellt avsnitt 4.2.2, som gjort olika tillfälliga eller permanenta kulturverksamheter vilket kan bidra till att ett område sätts på kartan eller att stämningen och känslan för området förändras, kanske till och med under byggnationstiden. Detta anser författarna borde vara en ögonöppnare för fastighetsbolag att satsa på kultur och det visar tydligt på det värdeskapande av ett område som kulturell verksamhet bidrar till. I flera av de nämnda fallen har dessutom konstnärerna och den kulturella verksamheten stått för denna utveckling i byggnadstekniskt råa lokaler.

Rekommendationen från författarna till byggaktörer är därför; bygg för scenkonst för att skapa ett attraktivt hållbart område.

REFERENSER

2Lång (u.å.a) *Hyr 2Lång*. Hämtad 2019-04-02 från <http://2lang.se/hyr-2lang/>

2Lång. (u.å.b). *2Långs teaterskola*. Hämtad 2019-05-08 från <http://2lang.se/teaterskola/>

AMF fastigheter. (2017). *Vårsalongen gör citysuccé igen*, Pressmeddelande 2017-03-01. Hämtat 2019-04-08 från: <https://www.amffastigheter.se/pressrum/pressmeddelanden/2017/varsalongen-gor-citysucce-igen2/>

Arbetsmiljöverket. (2018.a.). *Arbetsmiljölagen (AML)*. Hämtat 2019-05-01 från: <https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/lagar-och-regler-om-arbetsmiljo/arbetsmiljolagen/>

Arbetsmiljöverket. (2018.b.). *Lokaler*. Hämtat 2019-05-24 från: <https://www.av.se/produktion-industri-och-logistik/bygg/projektera-och-bygga-restaurang/lokaler/>

Artist-in-residence. (2018, 19 juni). I *Wikipedia*. Hämtad 2019-04-25 från <https://sv.m.wikipedia.org/wiki/Artist-in-residence>

Artistique Göteborg. (u.å). *Schema*. Hämtat 2019-05-03 från: <http://www.artistique.se/schema/>

Atalante (u.å.a.) *Inför ditt besök*. Hämtad 2019-04-02 från <http://atalante.org/inforditt-besok-2/>

Atalante. (u.å.b.). *Om scenen*. Hämtad 2019-04-27 från: <http://atalante.org/om-ansokningar-2/>

Atrium Ljungberg. (2019). *Atrium Ljungberg och Satans Demokrati nominerat till Swedish Arts & Business Awards*. Hämtad 2019-04-08 från: <https://www.al.se/stadsinnovation/atrium-ljungberg-och-satans-demokrati-nominerat-till-swedish-arts--business-awards/>

Autodesk. (2019). *Overview*. Hämtat 2019-04-15 från: <https://www.autodesk.com/products/revit/overview>

Axelsson, B & Agndal H. (2012). *Professionell marknadsföring*. Lund: Studentlitteratur AB.

Bellander, G. (2005). *Blandstaden-ett planeringskoncept för en hållbar bebyggelse?* Hämtad 2019-03-18 från: <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2005/blandstaden/>

Bergquist, E. (2012) *Är framtiden kulturens re-renässans? Underlagsrapport 1 till Framtidskommissionen*. Stockholm: Elanders Sverige AB.

Bergström, M. (2018, 29 maj). Coworkning slukar allt mer yta. *Fastighetsvärlden*. Tillgänglig: <https://www.fastighetsvarlden.se/notiser/coworking-slukar-allt-mer-yta/>

Bjordal, R. *uppdragsansvarig*. (2000) 95047 *Nytt operahus i Oslo*. Oslo: Kulturdepartementet Norge

Björkman, F. (2018, 4 november). Co-working boomen har nått Sverige: "Vi säljer en lifestyle". *Dagens industri*. Tillgänglig: <https://digital.di.se/artikel/coworking-boomen-har-natt-sverige-vi-saljer-en-lifestyle>

Boverket. (2012). *Plats för trygghet*. Hämtad 2019-04-14 från <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2010/plats-for-trygghet/>.

Boverket. (2017.a.). *Indelning i byggnadsklasser och verksamhetsklasser*. Hämtad 2019-04-26 från: <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/regler-om-byggande/boverkets-byggregler/brandskydd/byggnadsklass-och-verksamhetsklasser/>

Boverket. (2017.b.). *Boverkets Byggregler - föreskrifter och allmänna råd*. Hässleholm: AB Svensk Byggtjänst.

Brunes, F. (2015). *fastighetsvärdering och marknadsanalys*. Lund: Studentlitteratur AB.

Bryman, A & Bell, E. (2018). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Stockholm: Liber.

Business Region. (u.å.a.). *Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018-2035*. Hämtad 2019-04-16 från: https://www.businessregiongoteborg.se/sites/default/files/downloadable_files/remiss_goteborgs_stads_naringslivsstrategiska_program_2018_2035.pdf

Business Region Göteborg (u.å.b.). *Kulturella och kreativa näringar*. Hämtad 2019-04-29 från: <https://www.businessregiongoteborg.se/sv/branscher-i-fokus/kulturella-och-kreativa-naringar>

Business Region Göteborg. (u.å.c.). *Ägande och finansiering*. Hämtad 2019-04-29 från: <https://www.businessregiongoteborg.se/sv/om-oss/agande-och-finansiering>

Danzlagret. (u.å.). *Schema och Priser våren 2019*. Hämtad 2019-05-03 från: <https://www.danzlagret.se/schema-varen-2019/>

Einarsson, H & Warda, P. (2019). *Näringsliv & tillväxt i Göteborgsregionen 2019*. Hämtad 2019-04-26 från: https://www.businessregiongoteborg.se/sites/default/files/downloadable_files/naringsliv-tillvaxt-2019.pdf

Ekstedt, G. (2018, 4 maj). *Sänkta hyror för förenings- och kulturlivet i Göteborg*. Hämtad 2019-04-29 från: <https://spanaren.se/2018/05/04/sankta-hyror-for-forenings-och-kulturlivet-i-goteborg/>

Eventim (u.å) *Lisebergsteatern Göteborg*. Hämta 2019-04-02 från <https://www.eventim.se/lisebergsteatern-goeteborg.html?affiliate=ESE&doc=venuePage&fun=venue&action=overview&venueGroupId=23302>

Fastighetsägarna. (u.å). *Underhåll*. Hämtat 2019-04-25 från: <https://www.fastighetsagarna.se/fakta/fakta-for-fastighetsagare/forvaltning/drift/underhall/>

Forsåker. (2019). *Matrum- Scenrum- Skaparum*. Hämtad 2019-04-26 från: <https://www.forsaker.se/destination/matrum-scenrum-skaparum/>

Fredstan. (u.å). *Vem äger vad?* Hämtat 2019-04-18 från: <http://fredstan.se/#introduktion>

Göteborgs Kulturkalas. (2017). *Rapport 2017*. Hämtad 2019-04-04 från http://goteborgskulturkalas.jetty.se/uploads_original/GK01_20171017124232.pdf

Göteborgs Stad. (u.å.a). *Kulturprogram för Göteborgs stad*. Hämtat 2019-04-16 från: [https://www5.goteborg.se/prod/Stadsledningskontoret/LIS/Verksamhetshandbok/Forfattn.nsf/F9603D96D35F51FEC1257C31002B0BB0/\\$File/LJIN9DVBA4.pdf?OpenElement](https://www5.goteborg.se/prod/Stadsledningskontoret/LIS/Verksamhetshandbok/Forfattn.nsf/F9603D96D35F51FEC1257C31002B0BB0/$File/LJIN9DVBA4.pdf?OpenElement)

Göteborgs Stad. (u.å.b). *Göteborgs Stads kulturprogram, version 2.0*. Hämtat 2019-04-16 från: <https://goteborg.se/wps/wcm/connect/1f921df3-ae42-473f-956f-7db030e6fa08/Göteborgs+Stads+Kulturprogram.pdf?MOD=AJPERES>

Göteborgs Universitet. (2019). *Högskolan för scen och musik*. Hämtad 2019-04-02 från: <https://hsm.gu.se>

GöteborgsOperan. (2019.a) *GöteborgsOperan Biljetter*. Hämtad 2019-04-02 från <https://sv.opera.se/biljetter/>

GöteborgsOperan. (2019.b) *GöteborgsOperans Danskompani*. Hämtad 2019-04-04 från <https://sv.opera.se/om-oss/goteborgsoperans-danskompani/>

Harvey, D. (2006). *Den globala kapitalismens rum*. Hägersten: Tankekraft förlag.

Higab. (2015). *Husen som gör Göteborg till Göteborg*. Hämtad 2019-03-27 från <https://www.higab.se/om-higab/>

Hofbauer, V. & Hang Yue Wong, D. (u.å). *Dansdeltat, en produktionsmiljö för dans i Västra Götaland. Hur skriver vi detta?*

Hufvudstaden. (u.å). *Fredstan välkomnar en ny mötesplats- Galleri Fredstan*. Hämtat 2019-04-18, från:

<https://www.hufvudstaden.se/om-oss/nyhetsrum/artiklar/2018/fredstan-valkomnar--en-ny-motesplats--galleri-fredstan/>

Improverket. (u.å). *Kväll/helg kurser!*. Hämtad 2019-05-08 från <http://www.improverket.se/kurser/>

Jedvik, H. (2017, 4 juni). Higab gör storvinst på kulturlivet. *Göteborgsposten*. Tillgänglig: <https://www.gp.se/kultur/kultur/higab-gör-storvinst-på-kulturlivet-1.4339582>

Johansson, B. (2017, 8 september). Konsumtion och hållbarhet - hur går det ihop? *Centrum för konsumtionsvetenskap*. Hämtad från <https://cfk.handels.gu.se/aktuellt/nyheter/n//konsumtion-och-hallbarhet---hur-gar-det-ihop-.cid1515568>

Konstkollektivet. (2017). *Om Konstkollektivet*. Hämtad 2019-04-27 från: <https://konstkollektivet.se/om/>

Konstnärsnämnden. (2019). *Residens i Sverige*. Hämtad 2019-04-25 från <https://www.konstnarsnamnden.se/default.aspx?id=13042>

Kultur & Näringsliv. (u.å.a). *SAB awards*. Hämtad 2019-04-08, från: <http://www.kulturnaringsliv.se/sab-awards-25352087>

Kultur & Näringsliv. (u.å.b). *Om tävlingen*. Hämtad 2019-04-08, från: <http://www.kulturnaringsliv.se/sab-awards/om-tävlingen-39235316>

Kultur & Näringsliv. (u.å.c). *Tidigare SAB awards*. Hämtad 2019-04-08 från: <http://www.kulturnaringsliv.se/sab-awards/tidigare-sab-awards-39224016>

Kulturskolerådet. (2019). *Den svenska musik- och kulturskolans bakgrund*. Hämtad 2019-04-08 från: <http://www.kulturskoleradet.se/sv/om-smok/historik>

Kungälv. (2019). *Mimers Hus Gymnasium*. Hämtad 2019-04-02, från: <https://www.kungalv.se/forskola--skola/gymnasieskola/>

Laurell Stenlund, K. (2010). *Value creation in development and construction of public buildings- the case of houses of culture*. (Doctor thesis, Division of Architecture and Infrastructure Department of Civil, Mining and Environmental Engineering Luleå University of Technology. Luleå: Universitetstryckeriet. Tillgänglig: <http://vpp.sbuf.se/Public/Documents/ProjectDocuments/8bac55ff-ef3e-4134-9a80-47c75dd52d51/FinalReport/SBUF%2012085%20Slutrapport%20Doktorsavhandling.pdf>

Liljewall. (u.å.a). *Fördelar och fallgropar med Mixed Use-fastigheter*. Hämtad 2019-04-27 från: <https://www.liljewall.se/mixed-use-fordelar-och-fallgropar>

Liljewall. (u.å.b). *Mixed use - för en blandad helhet*. Hämtad 2019-04-27 från: <https://www.liljewall.se/mixed-use-fordelar-och-fallgropar>

Livsmedelsverket. (2019.a.). *Avfall*. Hämtad 2019-04-26 från: <https://kontrollwiki.livsmedelsverket.se/artikel/341/avfall>

Livsmedelsverket. (2019.b.). *Hygienregler - företagets egen kontroll*. Hämtat 2019-04-26 från: <https://www.livsmedelsverket.se/produktion-handel--kontroll/lokaler-hantering-och-hygien/hygienregler---foretagens-egen-kontroll#Allmänna%20hygienregler>

Livsmedelsverket. (2019.c.). *Lokaler och utrustning*. Hämtat 2019-04-26 från: <https://kontrollwiki.livsmedelsverket.se/artikel/343/lokaler-och-utrustning>

Livsmedelsverket. (2015). *Öppna kafé*. Hämtat 2019-04-26 från: <https://www.livsmedelsverket.se/globalassets/publikationsdatabas/broschyror/oppna-caffe.pdf>

Lorensbergsteatern. (2015). *Lorensbergsteatern Biljetter*. Hämtad 2019-04-02 från <https://lorensbergsteatern.se/biljetter>

Lärk Ståhlberg, A & ben Salem Dynehäll, M (2014). *Loopa, Affärsutveckling och entreprenörskap*. Stockholm: Liber AB

Masthuggskajen. (2019). *Horisontellt kulturhus knyter ihop dagens och framtidens kultur*. Hämtad 2019-04-26 från: <http://masthuggskajen.se/aktuellt/?lang=sv>

McKittrick Hotel. (u.å). *Sleep no more*. Hämtad 2019-03-22 från: <https://mckittrickhotel.com/sleep-no-more/>

Moberg, C. (2019, 19 mars). Musikens hus kan tvingas lägga ner. *Göteborgs-Posten*. Hämtad från: <https://www.gp.se/kultur/kultur/musikens-hus-kan-tvingas-lagga-ner-1.14024414>

Moderna Museet. (2019). *Vad är performance?*. Hämtad 2019-04-01 från: <https://www.modernamuseet.se/stockholm/sv/utställningar/marina-abramovic/vad-ar-performance/>

Move Dansstudio. (u.å). *Schema Move (Centrum)*. Hämtat 2019-05-03 från: <http://movedansstudio.se/kurser.php?schemaid=0>

Myndigheten för kulturanalys. (2018). *Kulturvanor i Sverige 1989-2017*. Taberg: Taberg Media Group AB.

Myndigheten för kulturanalys. (2019) *Kulturanalys 2019, En lägesbedömning i relation till de kulturpolitiska målen. Rapport 2019:1*. Taberg: Taberg Media Group AB

MölnDala Fastighets AB. (u.å.). *Nu går vi från vision till verklighet*. Hämtad 2019-04-29 från: <https://www.molndala.se>

Nande, P. (författare). (2015, 3 augusti) *Kulturaktörer intar avenyn i 243 dagar* [Artikel]
Hämtat 2019-04-08 från:
<https://hsm.gu.se/aktuellt/?languageId=100000&contentId=1313782&disableRedirect=true&returnUrl=http%3A%2F%2Fhsm.gu.se%2Fenglish%2Fnews%2F%2Fcultural->

practitioners-at-the-avenue-for-243-days.cid1313782%3FlanguageId%3D100001%26contentId%3D1313782

NCC. (u.å). *Multihuset bryggan, Limhamns läge, Malmö*. Hämtat 2019-04-27 från: <https://www.ncc.se/lediga-lokaler/multihuset-limhamns-lage-malmo/>

New World Stages (2016.a.), *About*. Hämtad 2019-03-25, från <https://newworldstages.com/about/>

New World Stages (2016.b.), *New World Stages*. Hämtad 2019-03-25, från <https://newworldstages.com>

New World Stages. (2017.c). *NWS Events*. Hämtat 2019-05-06 från: <https://nwsevents.com>

Onyx Kulturproduktion (2019). *Aktuellt*. Hämtad 2019-03-26 från: <http://www.onyxkulturproduktion.se/aktuellt/>

Onyx kulturproduktion. (u.å). *Vi erbjuder*. Hämtad 2019-04-27 från: <http://www.onyxkulturproduktion.se/vi-erbjuder/>

Prevent, Arbetsmiljö i samverkan svenskt näringsliv, LO & PTK. (u.å.). *Arbetsmiljö inom scenkonst*. Hämtad 2019-04-30 från <https://www.prevent.se/bransch/kultur/scenkonst/>

Regionteater Väst. (u.å.). *Om oss*. Hämtad 2019-03-28 från: <https://www.regionteatervast.se/om-oss/>

Riksteatern. (2019). *Om oss, Möjligheternas scen*. Hämtad 2019-03-12 från <https://www.riksteatern.se/om-oss/om-oss/>

Ryd, N. (2017). *Tidiga Skeden i planering, bygg och förvaltning*. Stockholm: AB Svensk Byggtjänst.

Sandström, G. (2012). *Grundläggande Ljusteknik*. Stockholm: PrimeTime AB.

Sleep No More (2011 play) (2019, 24 april) I *Wikipedia*. Hämtad 2019-02-24 från [https://en.m.wikipedia.org/wiki/Sleep_No_More_\(2011_play\)](https://en.m.wikipedia.org/wiki/Sleep_No_More_(2011_play))

Stadsutveckling Göteborg. (2019). *Ny översiktsplan för Göteborg*. Hämtat 2019-04-27 från: <https://stadsutveckling.goteborg.se/ny-oversiktsplan-for-goteborg/>

Statistikmyndigheten. (2009). *Beskrivning av redovisningsgrupper SNI 2007 i AKU.doc*. Hämtad 2019-04-26 från https://www.scb.se/Statistik/AM/AM0401/_dokument/Beskrivning_redovisningsgrupper_SNI2007_AKU.pdf

Stenström, E. (Red.) Strannegård, L. (Red.) (2013) *Kreativt kapital: om ledning och organisation i kulturella kreativa näringar*. Stockholm: 8tto.

Svenska Akademiens Ordböcker. (2018.a.). *Gästspel*. Hämtad 2019-04-25 från <https://svenska.se/tre/?sok=Gästspel&pz=1>

Svenska Akademiens Ordböcker. (2018.b.). *Kulturarbetare*. Hämtad 2019-04-25 från <https://svenska.se/tre/?sok=Kulturarbetare&pz=1>

Svenska Akademiens Ordböcker. (2018.c.). *Scenkonst*. Hämtad 2019-04-25 från <https://svenska.se/tre/?sok=Scenkonst&pz=1>

Svensk Handel AB. (2018). *Det stora detaljhandelsskiftet*. Hämtad 2019-04-19 från: (https://www.svenskhandel.se/globalassets/dokument/aktuellt-och-opinion/pressmeddelande/rapport_det-stora-detaljhandelsskiftet_2018-digital-version.pdf)

Svenskt Ekonomilexikon. (u.å). *Benchmarking*. Hämtad 2019-05-10 från <https://www.ekolex.se/definition/benchmarking>

Säffle kommun. (u.å). *Om Medis*. Hämtad 2019-04-29 från <https://www.saffle.se/sv/kultur-fritid/medborgarhuset-ny/personal/>

SäffleOperan. (2019). *Välkommen till SäffleOperan!*. Hämtad 2019-04-29 från: <https://www.saffleoperan.com>

Teaterförbundet. (2001). *Vårt nya arbetsmiljöavtal*. Hämtad 2019-04-26 från: <https://teaterforbundet.se/wp-content/uploads/2016/02/Arbetsmiljoavtal.pdf>

Teaterhuset. (u.å). *Om Teaterhuset och verksamheten*. Hämtad 2019-04-27 från: <https://www.teaterhuset.nu/på-scen/verksamhetside-vuxen-23216138>

Tredje Våningen. (2017) *Biljetter*. Hämtad 2019-04-02 från <http://www.3vaningen.se/biljetter.html>

UCLG:s kulturutskott. (2015). *Kultur 21: Åtgärder*. Bilbao: UCLGs kulturutskott. Hämtad från http://www.agenda21culture.net/sites/default/files/files/documents/multi/c21_015_sv.pdf

United Nations Development (UNDP). (2015). *Globala målen*. Hämtad 2019-02-19 från: <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/>

Vara Konserthus. (u.å.a.). *Upplevelser som vidgar vyer och känns i magen*. Hämtad 2019-02-19 från: <https://www.varakonserthus.se/om-oss/>

Vara kommun. (u.å.b.). *Vara konserthus*. Hämtad 2019-05-06 från: <https://vara.se/kommun-och-politik/vara-projekt/sprinten-2017/vara-konserthus/>

Väst Sverige. (U.å). *Mimers Kulturhus Kungälv*. Hämtad 2019-02-04, från: <https://www.vastsverige.com/sodrabohuslan/produkter/mimers-hus/>

Wallenstam AB. (2015). *Kulturaktörer intar Kungsportsavenyn 25 i 243 dagar*, Pressmeddelande 2015-08-03. Hämtat 2019-04-08 från:
<https://news.cision.com/se/wallenstam/r/kulturaktorer-intar-kungsportsavenyn-25-i-243-dagar,c9809694>

Åkesson, Y. (2017, 19 december). Inredningskedjan slimmar centralt. *Dagens Handel*. Tillgänglig:
https://www.dagenshandel.se/article/view/575975/inredningskedjan_slimmar_centralt

Ölund, J (2018) (tjänsteutlåtande, Göteborgs stad) *Redovisning av rapport Dansdeltat- en produktionsmiljö för dans i Västra Götaland*. Darienummer 0733/16. Tillgänglig:
[https://www4.goteborg.se/prod/intraservice/namndhandlingar/samrumportal.nsf/C958FE5F7A9CFE10C125834A00315274/\\$File/23%20Redovisning%20av%20rapport%20Dansdeltat%20produktionsmiljo%20for%20dans%20Vastra%20Gotaland.pdf?OpenElement](https://www4.goteborg.se/prod/intraservice/namndhandlingar/samrumportal.nsf/C958FE5F7A9CFE10C125834A00315274/$File/23%20Redovisning%20av%20rapport%20Dansdeltat%20produktionsmiljo%20for%20dans%20Vastra%20Gotaland.pdf?OpenElement)

BILAGA 1

Fråga 1

Var bor du?

Öppet svarsalternativ

Fråga 2

Vad har du för relation till scenkonst?

(dans/musikal/musik/bildkonst/formgivning mm)

Endast möjligt att välja ett svarsalternativ

- Jag är professionell utövare
- Jag utövar någon av konstformerna på fritiden
- Jag är publik

Fråga 3

Om du är professionell utövare; inom vilken disciplin (du kan välja fler)? Om du ej är professionell utövare, välj alternativet PUBLIK

Möjlighet att välja flera svarsalternativ

- Dans
- Musikal
- Musik
- Teater
- Performance scenkonst
- Annat
- PUBLIK

Fråga 4

Hur många föreställningar har du gjort det senaste året?

(som publik välj sista alternativet PUBLIK)

Endast möjligt att välja ett svarsalternativ

- Jag är professionell utövare men gjorde inga föreställningar det senaste året
- mellan 1-10
- mellan 11-25
- mer än 26
- PUBLIK

Fråga 5

Vilken scen/teater var du på? (Publik, skriv "publik" i rutan)

Öppet svarsalternativ

Fråga 6

Hur många gånger på ett år ser du föreställningar inom ovannämnda konstformer live?

Endast möjligt att välja ett svarsalternativ

- 0
- 1-5
- 6-10
- 11-15
- 16-20
- 21 eller mer

Fråga 7

Vilka scener/teatrar besökte du då?

Öppet svarsalternativ

Fråga 8

Vilken är den främsta anledningen till att du går på föreställningar?

Möjlighet att välja flera svarsalternativ

- Jag älskar att gå på föreställningar
- Jag går när jag känner någon som är med
- Jag går för mina vänner/ min familj vill gå
- Jag går alltid till samma teater/scener oavsett föreställning
- Jag går när jag känner till föreställningen/gruppen
- Annat

Fråga 9

Om du valde "annat" i förra frågan, tänker du på något speciellt?

Öppet svarsalternativ

Fråga 10

Till vilka områden kan du ta dig för att se en föreställning (välj gärna flera alternativ)?

Möjlighet att välja flera svarsalternativ

- Stadens centrum
- Stadsdelar utanför stadens centrum
- Närliggande orter
- Mölndal
- Falkenberg
- Kungälv
- Stockholm
- Göteborg
- Malmö
- Annan ort

Fråga 11

När du besöker en föreställning som publik, vad av följande är viktigt för dig?
(välj gärna flera alternativ)

Möjlighet att välja flera svarsalternativ

- Föreställningen visas nära centrum
- Kommunikation dit och tillbaka med kollektivtrafik finns
- ett verk/föreställning/artist som har hög igenkänning
- att jag kan ta ett glas innan/under/efter föreställningen
- att jag kan äta mat i samband med mitt besök
- att jag kan fika i samband med mitt besök
- övrigt

Fråga 12

Om du valde "övrigt" har du något du vill lägga till?

Öppet svarsalternativ

Fråga 13

Vad skulle göra din upplevelse av platsen teatern eller scenen bättre?

Möjlighet att välja flera svarsalternativ

- Ett café i närheten/i foajén
- En bar i närheten/i foajén
- En restaurang i närheten/i foajén
- Ett galleri i närheten/konst i foajén
- Ett bibliotek i närheten
- Andra teatrar/scener i närheten
- Annat

Fråga 14

Om du valde "annat" har du andra önskemål?

Öppet svarsalternativ

Fråga 15

Vad stämmer bäst på dig?

Möjlighet att välja flera svarsalternativ

- Jag tycker om när en teater känns pampig och mäktig
- Jag tycker om industriell känsla
- Jag tycker om "bakgata" känslan
- Inget av ovanstående

Fråga 16

Vad tycker du stämmer på din uppfattning om Scenen/teaterns koppling till föreställningen? (du kan välja fler)

Möjlighet att välja flera svarsalternativ

- Jag har en känsla av vad jag ska se beroende på vilken scen/teater jag besöker
- Jag kopplar inte ihop föreställning med scen/teater det kan variera vad jag får se
- Ingen uppfattning

Fråga 17

Vilken typ av föreställningar/konst tittar på? (välj gärna flera)

Möjlighet att välja flera svarsalternativ

- performance scenkonst
- bild/formgivning
- dansföreställningar
- musikal
- show/krogshow
- konsert
- opera
- teaterföreställning
- annat

Fråga 18

Vilka scenkonst-/konstformer tror DU skulle kunna samverka under samma tak?

Öppet svarsalternativ

Fråga 19

Upplever du att det är lättare att ta sig till en teater/scen andra gången du ska dit jämfört med första?

Endast möjligt att välja ett svarsalternativ

- Ja
- Nej
- Ingen skillnad

Fråga 20

Har du någon gång gått tillbaka till en teater/scen med anledning av att du gillat en tidigare föreställning du sett där?

Endast möjligt att välja ett svarsalternativ

- Ja
- Nej
- Ingen uppfattning

Fråga 21

Tack för att du deltog i undersökningen, har du något du vill lägga till gör det nedan!

Öppet svarsalternativ